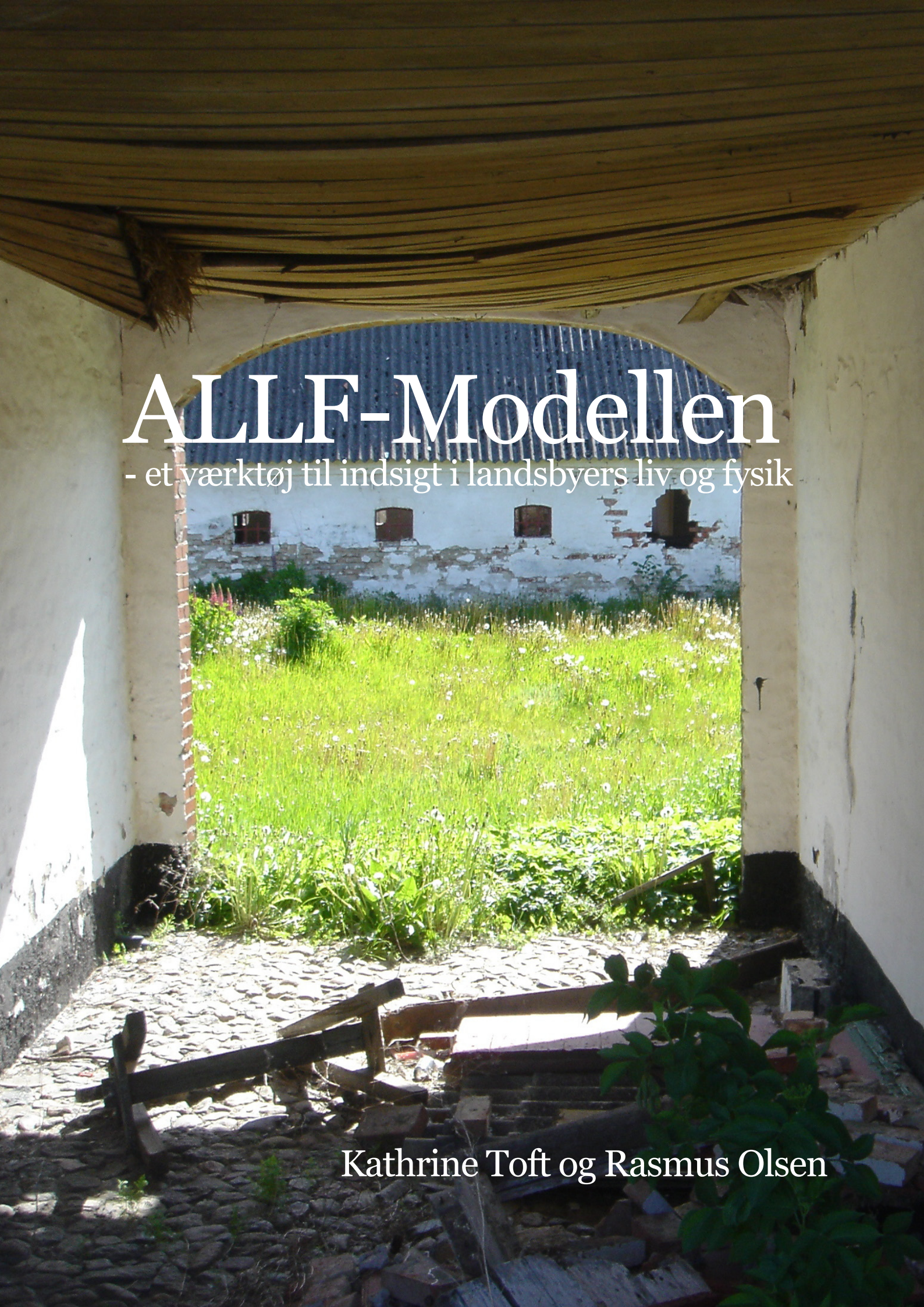

ALLF-Modellen

- et værktøj til indsigt i landsbyers liv og fysik

Kathrine Toft og Rasmus Olsen

ALLF-modellen

- et værktøj til indsigt i landsbyers liv og fysik

Specialeprojekt

Urban Planning and Management

Kathrine Toft-Petersen

og

Rasmus Heller Olsen

Vejleder: Jørgen Møller

Aalborg Universitet 2007

Forord

Dette speciale, *ALLF-modellen - et værktøj til indsigt i landsbyers liv og fysik*, er udarbejdet som afslutning på uddannelsen til civilingeniør i Urban Planning and Management under L-studienævnet, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning Aalborg Universitet. Specialet er blevet skrevet i perioden fra den 6. februar til den 12. juni 2007. Temaet for dette speciale er grundlaget for prioritering af fremtidens ressourcer, set i forhold til landsbyer og planlægning. Målet for specialet har været at udvikle en model der kan udgøre dette grundlag. Det har ført til oprettelsen af ALLF-modellen, en model til analyse af landsbyers liv og fysik. Projektet indeholder dels de teoretiske og metodiske overvejelser bag udarbejdelsen af modellen og dels en praktisk gennemførsel af modellen i en konkret case. De teoretiske overvejelser knytter sig til en refleksion over fremtidens planlægnings form og en videnskabsteoretisk tilgang baseret på den kritiske realisme. Den sidste praktiske del er baseret på en gennemførsel af ALLF-modellen i forhold til tre landsbyer i Jammerbugt Kommune. Vi har gennem udarbejdelsen af specialet modtaget input og kommentarer fra mange forskellige, dem vil vi alle gerne takke. Vi håber med dette speciale at bidrage til debatten og grundlaget, dels for en faglig nytænkning og dels for landsbyforskningen.

Aalborg Universitet, 12. juni 2007

Kathrine Toft-Petersen

Rasmus Heller Olsen

Oplag: 4 stk.
Side antal: 173 sider
Bilag: 6 stk.

Abstract

The ALLF-model – a tool for insight into the life and physique of villages, is a dissertation made as the final component of the civil engineering degree in Urban Planning and Management, Aalborg University. The ALLF-model, with the help of grading, gives the opportunity for insight into and comparison of villages in a municipality where prioritizing is a necessity. The tool is based on an interdisciplinary approach to planning and the wish to contribute to the ongoing development of village planning. The core of the ALLF- models is the insight into the lives lived in the villages and the physique which makes up the frame. The dialectic that exists between the lives lived in the village and physical manifestation of the village, is of utmost interest. It demands innovation as well as new tools for understanding the complexity that makes up the cities as well as the villages. A new approach to the tools that are accessible for planners is therefore important.

We would like to contribute a practical useful tool that lives up to high professional standards and at the same time provide results which are easily communicated to the public. The dissertation gives us the opportunity to do this, while at the same time experiment with the inclusion of knowledge from other professions that are not normally used in planning. The ALLF-model presented in this project aims to contribute to a greater insight both in relation to municipal planning and in relation to the research of villages. The model opens for further development of the understanding of the various parts that make up the village. Exactly that is important since villages, as other cities, demand that we understand them better, in order to improve them. Both in relation to the lives lived in them and in relation to physical manifestation, the life and the physique.

LANDSBYPLANLÆGNING.....	8
LANDSBYER	10
1.1 LANDSBYEN – PLANLÆGNINGENS STEDBARN	13
1.2 PRIORITERING AF FREMTIDENS RESSOURCER I LANDSBYERNE - EN NØDVENDIGHED	20
1.3 LANDSBYEN I HISTORIEN	23
PROJEKTETS UDGANGSPUNKT	32
2.1 FORMÅLSFORMULERING.....	32
2.2 PROBLEMFORMULERING	33
2.3 PRIORITERING OG AFGRÆNSNINGER	34
2.4 BRUG AF MODEL TIL UNDERSØGELSE / METODER	35
2.5 PROJEKTDESIGN	39
2.6 DET EPISTEMOLOGISKE UDGANGSPUNKT	42
2.7 METODISKE OVERVEJELSER	44
DANSK STRATEGISK PLANLÆGNING	50
3.1 STRUKTURREFORMEN.....	50
3.2 KOMMUNAL STRATEGISK PLANLÆGNING.....	51
3.3 HVOR PASSER EN MODEL IND?	56
LANDSBYERNE OG FREMTIDENS PLANLÆGNING	58
4.1 KOMMUNIKATIV PLANLÆGNING	58
4.2 GOVERNANCE OG NETVÆRK	62
4.3 PLANLÆGGERNES ROLLE.....	63
4.4 MODELLEN OG UDVIKLING I PLANLÆGNINGEN	66
ANALYSE AF LANDSBYERS LIV OG FYSIK	68
5.1 DEN OVERORDNEDE MODEL	68
5.2 MODEL ELEMENTERNE.....	72
5.3 DEN ENDELIGE MODEL	84
ALLF-MODELLEN I BRUG.....	86
6.1 VÆRDISÆTNING OG METODIK	86
6.2 SKRIVEBORDSARBEJDE.....	88
6.3 FELTSTUDIER.....	97
AFPRØVNING AF ALLF-MODELLEN	
- JAMMERBUGT KOMMUNE.....	102
7.1 HVAD ER JAMMERBUGT KOMMUNE?	102
7.2 KARAKTERGIVNING AF DE TRE LANDSBYER.....	107
7.3 DET SAMLEDE RESULTAT	126
FORMIDLING AF RESULTATERNE.....	128
8.1 PRÆSENTATION AF RESULTATERNE FOR DE TRE LANDSBYER	128
EVALUERING OG KONKLUSION	140
9.1 EVALUERING AF ALLF-MODELLEN OG KONKLUSION.....	140
9.2 MODELLENS FREMTID	144
REFERENCER	146

Bilag 1, 2, 3, 4, 5 og 6 bagerst

Landsbyplanlægning

Vi vil med dette specialeprojekt gerne være med til at bidrage til den udvikling og faglige nytænkning som kendetegner Institut for Samfundsudvikling og Planlægning. Vi har begge en baggrund som geografer hvilket afspejler sig i vores tilgang til planlægning og ikke mindst i vores tilgang til andre fagretninger. Dette specialeprojekt er med til at udvikle det grundlag hvorpå beslutninger om fremtidens samfund kan træffes. Projektets problemstilling adresserer en af de, som vi ser det, største udfordringer indenfor fremtidens danske planlægning, nemlig planlægningen for landsbyernes fremtid. Landsbyernes fremtid og dermed fremtiden for alle de der bor i dem, har længe været overset i såvel planlægning som i politik. Vi vil derfor gerne være med til at rette fokus mod denne problemstilling.

Vi har valgt, at benytte den mulighed som specialet åbner op for, til at etablere en model der kan belyse problemstillingen og kan være med til at danne grundlaget for fremtidens beslutninger omkring landsbyer. ALLF-modellen er en model, der undersøger landsbyernes liv og fysik. Den dialektik der er mellem det levede liv i byen og byens fysiske manifestation, er yderst interessant. Det kræver for planlæggere nytænkning såvel som nye værktøjer for at kunne forstå den kompleksitet som byerne og landsbyerne udgør. Det er derfor vigtigt med en udvikling af de værktøjer som planlæggerne har til rådighed. Vi vil gerne bidrage med et praktisk anvendeligt værktøj der både lever op til høje faglige standarder og samtidigt giver et resultat der er let at kommunikere til offentligheden. Specialet giver os muligheden for at gøre dette og samtidigt eksperimentere med inddragelsen af input fra andre fagretninger end de der normalt benyttes i planlægning.

Det er et mål for den i projektet opstillede ALLF-modellen at den kan være med til at bidrage til større indsigt, ikke bare i forhold til den kommunale planlægning, men også i forhold til forskningen i landsbyer. Modellen åbner op for en yderligere udvikling af forståelsen af de forskellige dele der udgør landsbyerne. Netop dette er vigtigt, idet landsbyerne som andre byer kræver at vi forstår dem bedre, for at kunne forbedre dem. Både i forhold til det liv, der leves i dem og i forhold til den fysiske manifestation, livet og fysikken.

Kapitel 1

Landsbyer

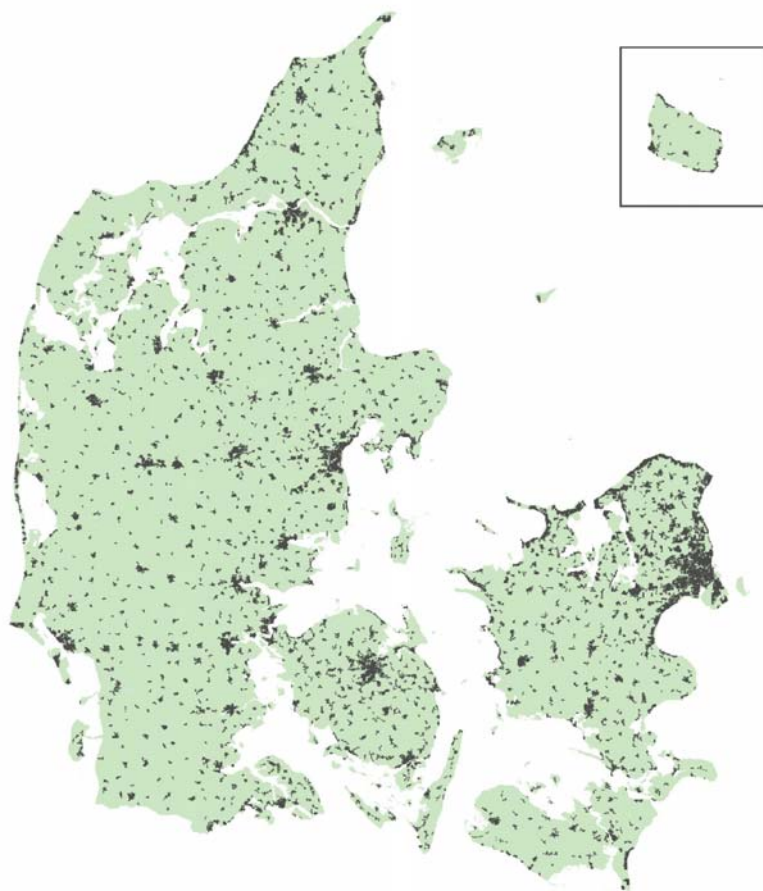
Som planlægger er det naturligt at man gerne vil beskæftige sig med vækst og udvikling af nye og spændende projekter. Projekter om nye byer og storbyernes pulserende liv og udvikling er naturligt noget der er meget fokus på, ikke bare fra planlæggere, men også fra offentlighedens side. Planlæggere vil også gerne beskæftige sig med andre dele af verden, være internationale. Men alle disse nye og spændende emner skal ses i forhold til det som de efterlader og som ikke er en del af det nye. For hver gang nye og omkostningsfulde projekter søsættes, laves der en prioritering og noget vælges fra. Vi mener, at det er vigtigt at der sker en stadig progression og innovation i samfundet, men også at de ressourcer, der er til rådighed bruges på den bedst mulige måde. Dette gælder ikke kun i forhold til en global skala, men også i en dansk kontekst.

Faktisk findes der mange interessante problemstillinger her i Danmark og det er ikke kun i hovedstadsområdet og i vækstområderne. Faktisk findes der en ganske særlig og interessant problemstilling, nemlig landsbyerne og deres fremtid. Den danske regering har opsat et mål om at Danmark skal være et af verdens førende videnssamfund i fremtiden [Regeringsgrundlag 2005]. Dette indebærer et stadigt større fokus på de allerede etablerede vækstcentre og på yderligere vækst i de videnstunge erhverv. Dette er igen med til at rette fokus mod byerne og mod planlægningen af fremtiden. Men hvad med de dele af landet der ikke fokuseres på, hvad med det Danmark der ikke er en del af visionen om videnssamfundet? Hvis visionen om Danmark som et videnssamfund bliver ført ud i livet, og det kan der være mange gode grunde til at gøre, så efterlader det en del af landet i en uklar position. Vi vil gerne her åbne op for en diskussion af de danske landsbyer og deres fremtidige funktioner.

De dele af Danmark, der ikke umiddelbart kan inddrages i visionen om videnscentre og høj teknologisk udvikling, skal der jo også tages vare på. Dette begynder med erkendelsen af at Danmark er delt. Danmark er delt, hvad angår den geografiske fordeling af ressourcer og vækst potentialer i vidensøkonomien. Dermed er det også

delt, hvad angår rollen i fremtidens samfund. Der kan ikke være centre alle steder, slet ikke i så lille en nation som vores, det er logik. Der kan slet ikke være videnscentre overalt i landet, idet et af de vigtigste elementer i produktionen af ny viden er det fysiske samvær og den umiddelbare kommunikation mellem mennesker. Visionen om fremtiden, som et af verdens førende videnssamfund, lægger op til forholdsvis klare roller for vækstcentrene og de større bysamfund. De skal generere viden og teknologisk udvikling. Men hvad med de mindre samfund, landsbyerne og landdistrikterne? Deres rolle i fremtidens samfund er mindre klar. Det er her vigtigt at erkende at der findes flere typer af mindre samfund. De center nære og de perifere. I områderne i umiddelbar tilknytning til de større bysamfund, har landsbyerne helt andre forudsætninger end de har langt fra universiteter og højteknologisk infrastruktur.

Der har været meget fokus på de forskellige roller som de større byer kan spille i forhold til hinanden, et af eksemplerne er det nordjyske RUBIN projekt. Men en indsigt i hvad rollerne er for landsbyerne og landdistrikterne mangler. Vi ser på de mindre landsbyer og landdistrikter ud fra en definition der tager hensyn til funktion frem for statistik. Mens det står forholdsvis klart hvad en by er, og hvordan den ser ud, så findes der flere forskellige definitioner af landdistrikter og af landsbyer. Vi vil i vores projekt operere med den definition der bruges af blandt andre Jørgen Møller og Robert Mogensen i publikationen *Ny dynamik i Danmarks yderområder* [Mogensen og Møller 2006]. De beskriver en landsby som ”en samling gaarde eller (og) huse paa landet”, definitionen stammer fra ordbog over det danske sprog fra 1931 [Mogensen og Møller 2006: 32]. Denne definition åbner op for en mere kompleks forståelse for hvad en landsby egentlig er og for hvad dens rolle er i fremtiden. Dette fremgår hvis der i stedet bruges en anden definition, nemlig den oftest brugte fra Danmarks statistik. Denne definerer landsbyer eller byområder, som ”... en sammenhængende bebyggelse, der på opgørelsestidspunktet har mindst 200 indbyggere; at bebyggelsen er sammenhængende vil som hovedregel sige, at afstanden mellem husene ikke overstiger 200 meter medmindre afbrydelsen skyldes offentlige anlæg, kirkegårde o.l.” [Landdistriktsredegørelse 2007: 2]. Hvis denne definition benyttes kan nedenstående kort genereres.

Figur 1.1: Byområder i Danmark. De grå områder er byområder og det tilbageblevne landdistrikter [Landdistriktsredegørelse 2007: 3].

Kortet viser ganske tydeligt, hvor de større byer findes og hvor der findes større landsbyer, jf. 1.1. Men de landsbyer som har under 200 indbyggere siger den intet om, de mangler simpelthen. Enhver der har været i, eller kommer fra, en landsby under 200 indbyggere vil nok give os ret, i at dette er et problem idet en sådan landsby jo er en by, om end en meget lille en, og ikke et åbent landdistrikt. Faktisk findes der ret mange af disse små landsbyer, ifølge Jørgen Møller (2007) op mod 6000. Vi vil udover, at inkludere disse mange tusinde landsbyer i vores definition, også se på de forskelle der er mellem de mange landsbyer. For selv om man bruger den ene eller den anden definition af landsbyer, så siger denne ikke noget om de forskellige udgangspunkter der for landsbyerne. Vi arbejder derfor med en opdeling af landet i tre forskellige typer af områder eller landdistrikter, hvori vores byer, fra den mindste landsby med 50 indbyggere op til byen med 1,5 mio. indbyggere, ligger.

Opdelingen, bruges også af Jørgen Møller (2007) og giver mulighed for at forstå de forskellige forudsætninger og problemstillinger som landsbyerne står overfor. Opdelingen afhænger af tætheden eller afstanden til et vækstcenter eksempelvis Aalborg, Esbjerg eller Trekantområdet. Områderne tæt på vækstcentrene karakteriseres

som "Urbane". Områderne langt fra vækst centrene karakteriseres som "Rurale". Områderne som ligger i mellem disse karakteriseres som "Rurbane".

Vi kommer ind på de forskelle og udfordringer der er for landsbyerne i de forskellige områder, men indledningsvist vil vi forklare hvorfor vi mener, at det er interessant at beskæftige sig med landsbyer og hvorfor det er særdeles interessant på nuværende tidspunkt. Derefter vil vi kort redegøre for det vi arbejder med, nemlig landsbyen. Hvad er det for en størrelse? Hvad er dens historie? og Hvad består den af? Først vil vi dog komme med en afgrænsning i form af landsbyernes geografiske placering og de forskelle der heraf gør sig gældende. På grundlag af dette vil vi i starten af næste kapitel redegøre for vores problemformulering og det videre forløb.

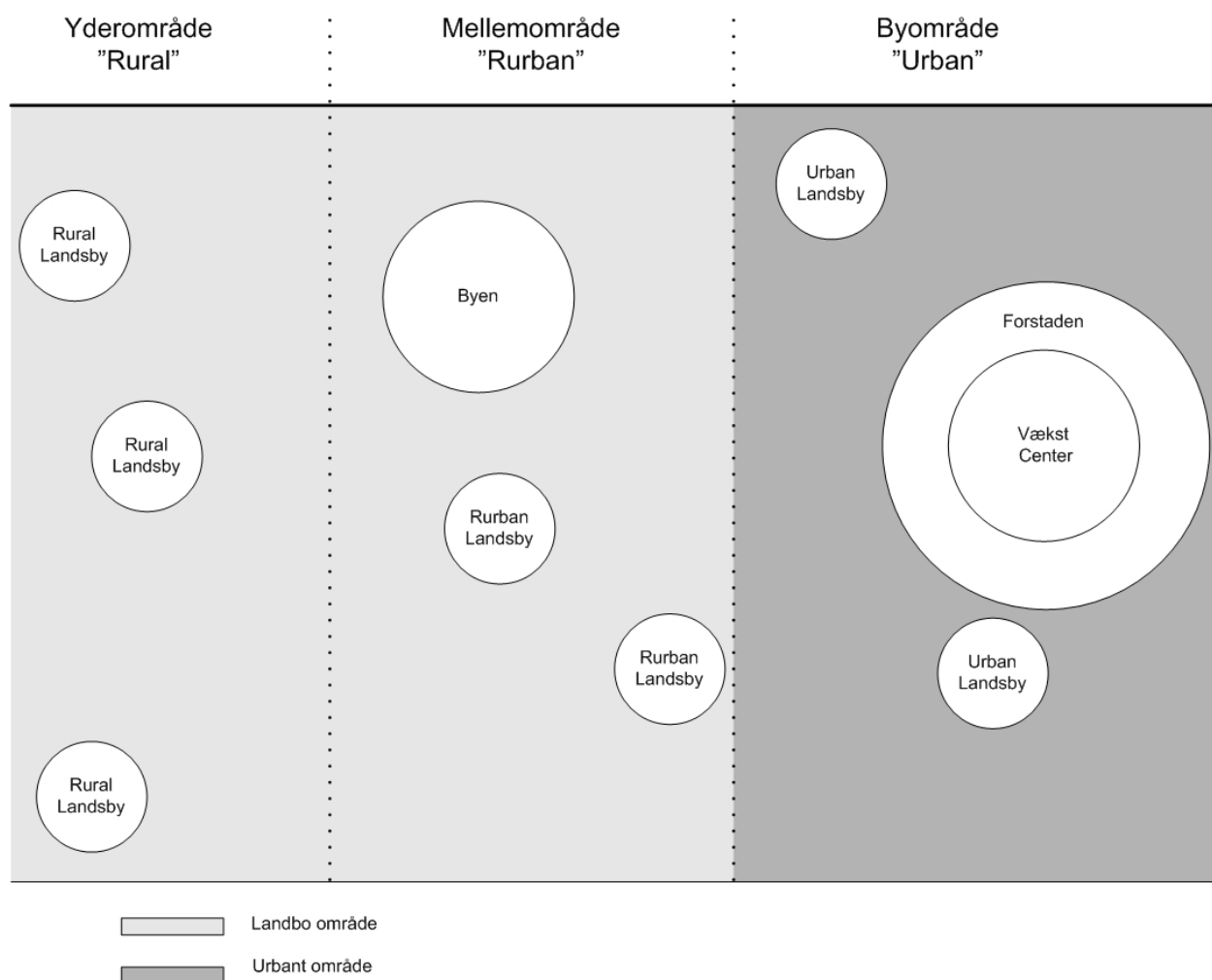
1.1 Landsbyen – planlægningens stedbarn

Danmarks landsbyer er et interessant emne at beskæftige sig med, specielt i dagens Danmark, hvor rollerne i videnssamfundet skal fordeles og fremtiden diskuteres. I mange år har landsbyerne været ude af søgelyset både hvad angår den generelle offentlighed, men også hvad angår byplanlægning. Dog er der i den seneste tid begyndt at vise sig en ny interesse for at diskutere landsbyen og dens rolle i det danske samfund. Denne debat vil vi gerne tage del i og bidrage til. Vi mener, at landsbyerne er et vigtigt og underprioriteret emne, både i planlægning, men også i den generelle debat om fremtidens samfund.

Som planlæggere vil vi gerne bidrage til, at debatten om fremtidens landsbyer, kommer til at bygge på et sagligt og fagligt grundlag. Samtidigt vil vi også gerne, med vores baggrund som geografer bidrage til debatten med en kritisk vinkel og forsøge at bringe en større grad af realisme og information ind som grundlag for debatten, noget vi mener mangler.

Planlægningen for landsbyen er som landsbyerne selv, gammel. I begyndelsen var landsbyen nært knyttet til landbruget og reguleringen af landbrugsjorden, dette ses blandt andet i forbindelse med udskiftningen. Men planlægningen som vi kender den i dag bunder i de strukturændringer, der blev indført i forbindelse med reformerne i 1970'erne. I den periode gennemgik både lovgivningen og de kommunale strukturer store forandringer. Mange små kommuner blev lagt sammen til større kommuner og en stringent hierarkisk struktur i plansystemet blev indført. Den nok største forandring var inddelingen af hele landet i forskellige typer zoner, med indførelsen af zoneloven. De samme store omvæltninger i den danske planverden sker i dag. De nye kommunesammenlægninger og de mange nye opgaver i planafdelingerne, sker som ved den sidste kommunalreform i 1970'erne, som et forsøg på at etablere enheder, der bedre

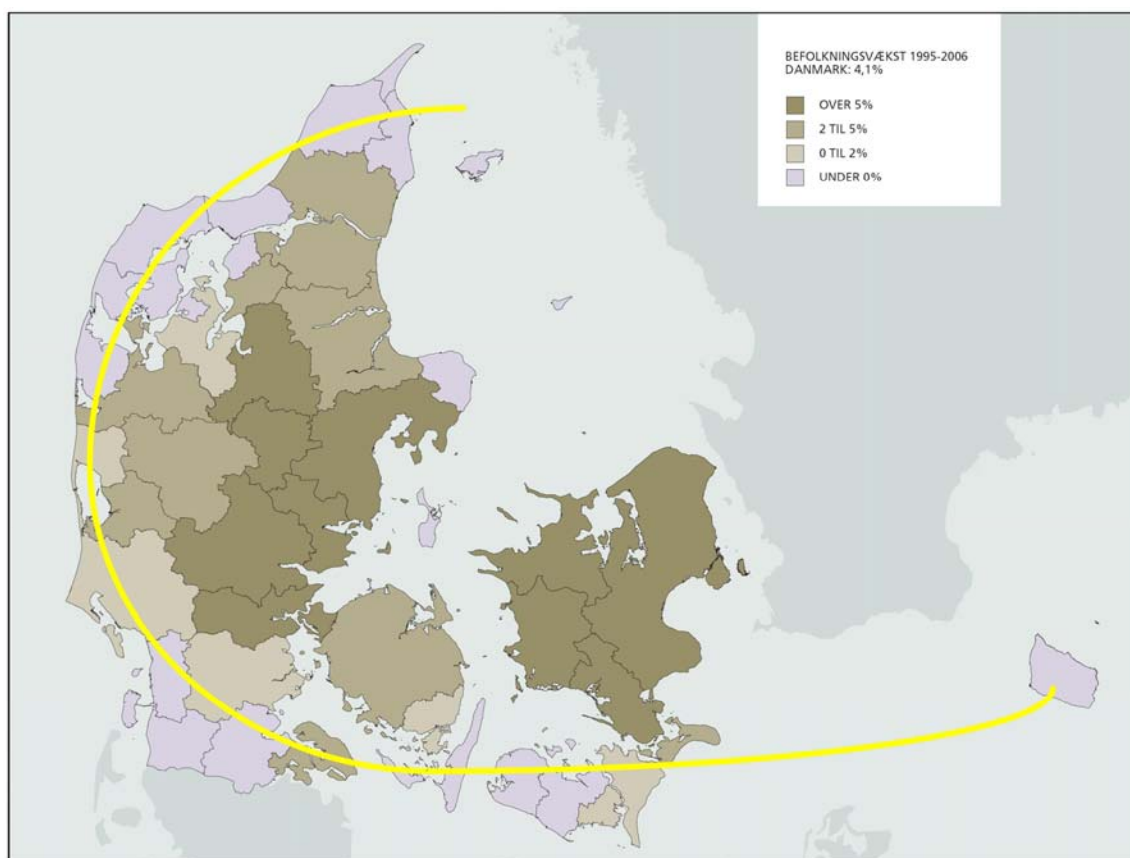
end de foregående kan håndtere fremtidens udfordringer. De nye store kommuner får med denne seneste reform en størrelse, hvor det for alvor bliver relevant at benytte sig af de midler der findes i den strategiske planlægning. Byrådene i de ny kommuner skal i fremtiden tage stilling til fremtiden for store og komplekse områder. For at kunne gøre det, er det relevant for byrådene og de respektive tilhørende planafdelinger, at benytte sig af strategisk planlægning. Strategisk planlægning i den forstand, at det er planlægning der kan være med til, at sikre at de nye kommuner får skabt et solidt grundlag for deres borgeres deltagelse i det fremtidige danske videnssamfund og i den globale økonomi. I forhold til dette, har specielt yderkommunerne i periferien en udfordring. De skal ikke bare udvikle sig i takt med resten af samfundet, de skal også til at finde ud af hvad deres rolle er, i fremtidens samfund. Det må være indlysende for enhver, at de tendenser til centralisering, der er indenfor felter som forskning, udvikling og ledelse, ikke giver yderområderne mange muligheder for, at være med i spidsen af videnssamfundet. De opfindelser og den udvikling, der foregår i periferien er af en helt anden karakter end det der foregår i landets centerområder. Mange, specielt i yderområderne, pointerer gerne, at hvis der ikke skete en innovation og udvikling i yderområderne, så var eksempelvis det danske vindmølleeventyr aldrig blevet til noget. Det er ganske givet rigtigt. Men her er det igen vigtigt at skelne mellem den pionerudvikling, der foregik i landdistrikterne og den internationale forskningsbaserede industri, vindmølle sektoren udgør i dagens samfund. Med andre ord er det en svær opgave yderkommunerne er sat på. Opgaven gøres ikke lettere af, at en debat om hvordan samfundet skal se ud i fremtiden rent geografisk, er næsten fraværende. Det er forståeligt at mange af kommunerne i periferien satser på vækst og udvikling, når der ikke klart meldes ud fra centralt hold hvad agendaen er. Samtidigt er det signalforvirrende at man parallelt med centraliseringen lancerer planer om vækst og liv i landdistrikterne, når de generelle tendenser i videnssamfundet går i den anden retning, mod de få centre, og har gjort det i mange år. Vi vil her gerne sætte tingene op på en måde så det er forståeligt, at der er mange væsentlige problemer for yderkommunerne i dag. Vi er klar over at den reelle situation på nogle områder er langt mere kompliceret end den der gøres rede for her. Derfor mener vi også, at yderkommunerne skal gå aktivt ind og skabe en debat om fremtiden baseret på det grundlag de nu engang har. Som vi var inde på tidligere så findes der som vi ser det tre forskellige typer af områder hvori landsbyerne er lokaliseret. Dette har vi afbilledet grafisk på den understående figur.

Figur 1.2: Grafisk fremstilling af forholdene for landsbyerne i de tre forskellige områder.

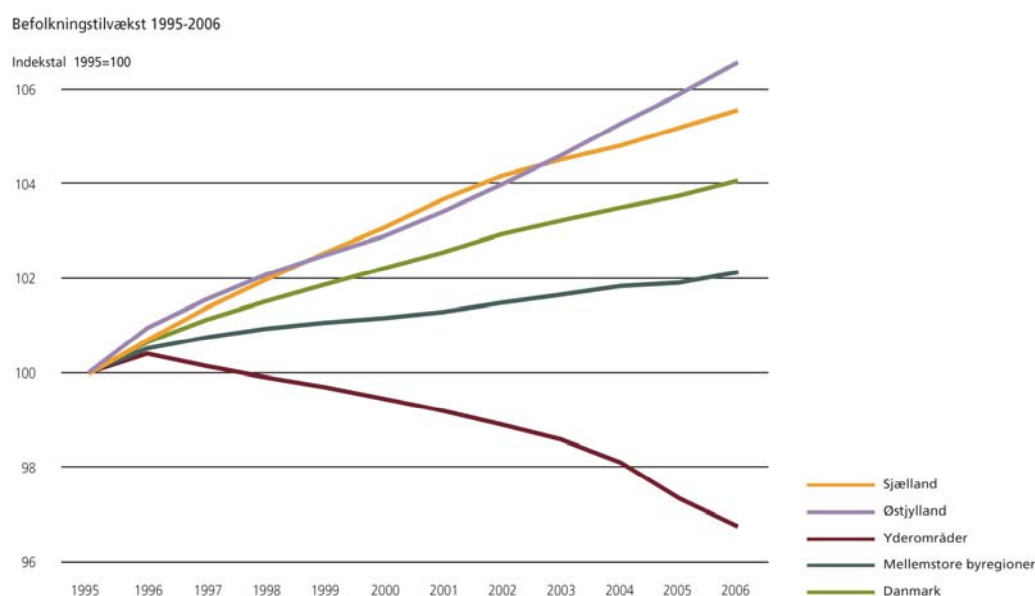
Som det ses af figur 1.2, så har landsbyerne alt efter hvilket område de er lokaliseret i, forskellige muligheder og forudsætninger. Vi ser i denne forsimplede fremstilling udelukkende på landsbyernes afstande til overordnede byer. I det Urbane område har landsbyerne stærke bånd til vækstcenteret. Landsbyerne fungerer her primært som bosætning for de pendlere, der arbejder i vækstcenteret. Landsbyerne har i det urbane område primært problemer med den udbygning der sker som følge af den korte afstand til vækstcenteret. Derudover har landsbyerne her det problem, at de risikerer at blive indfanget af byens fangarme, og dermed blive indlemmet som en forstad til vækstcenteret. I det rurbane område har landsbyerne enten tilknytning til vækstcenteret som en længere væk liggende, pendler by. Eller også har de tilknytning som oplandsby til en større by, enten den tidligere kommunale hovedby eller en størrelsesmæssig lignende by. I det rurale område har landsbyerne enten en stærk tilknytning til en større by, eller en svagere tilknytning til et vækstcenter, idet enkelte ressourcestærke, pendler derind. Eller også har landsbyerne en svagere tilknytning til en større by.

Vi vil i dette projekt beskæftige os med de landsbyer der findes i det rurale og til dels i det rurbane område, der hvor landsbyerne ikke har en rolle i forhold til vækstcentrene. Vi definerer ikke det område som vi beskæftiger os med så stringent som det gøres i for eksempel landsplanredegørelsen (2006). Der defineres yderområder som pendlingsregioner, hvor der ikke findes over 20.000 indbyggere [Landsplanredegørelse 2006]. Vi vil i stedet arbejde med en lettere definition af det område som vi arbejder med, nemlig den der er blevet omtalt som den ”rådne banan”. Denne definition er ikke en stringent definition eller afgrænsning, men den tager udgangspunkt i den forskel der er i vilkårene og udgangspunktet for landsbyerne og områderne. Som det vises i Landsplanredegørelsen fra 2006, så er der en forskel i befolkningsvæksten i Danmark. Dette har vi illustreret med nedenstående figur 1.3, der udover at vise hvor i landet der har været hvilken vækst, samtidigt, med en gul linie, markerer det der kan kaldes den ”rådne banan”. Det skal nævnes at termen den ”rådne banan” kun er en forsimpeling, der er med til at give et indtryk af en generel forskel. Tesen gælder ikke fuldstændigt idet en by som Esbjerg ikke kan siges at være en del af den ”rådne banan” selvom det umiddelbart ser sådan ud. Ligeledes er Nord Djursland heller ikke inkluderet når banan termen bruges, selv om den har karakteristika der gør at den hører ind under den ”rådne banan”

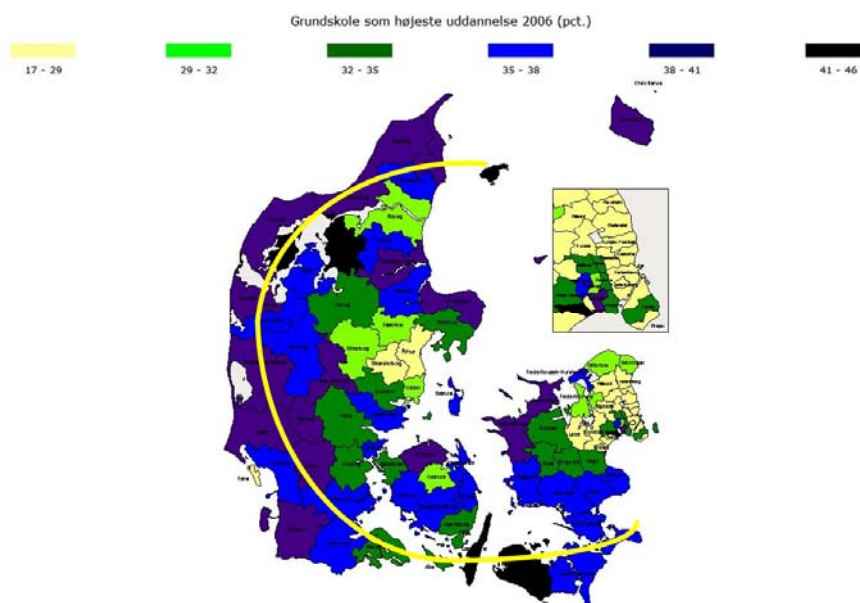
Figur 1.3: Befolkningsvæksten i Danmark 1995 – 2006. På kortet er illustreret hvorledes, der i det der kan kaldes den ”rådne banan”, har været en negativ befolkningsudvikling [Landsplanredegørelse 2007: 35 red.].

Som det ses har der i Danmark været en forskellig befolkningsvækst. I nogle dele af landet, primært i nær tilknytning til vækstområderne, har der været en befolkningsfremgang. Denne befolkningsvækst er med til at udøve det pres på landsbyerne som vi talte om i forhold til udfordringerne for landsbyerne i de urbane områder. Hvis der ses på befolkningsudviklingen i yderområderne i forhold til i resten af landet ses det også at der i yderområderne eller "den rådne banan" er problemer. Figur 1.4 viser hvorledes befolkningsudviklingen har været, for henholdsvis yderområderne, Sjælland, Østjylland, de mellemstore byregioner og Danmark som helhed.

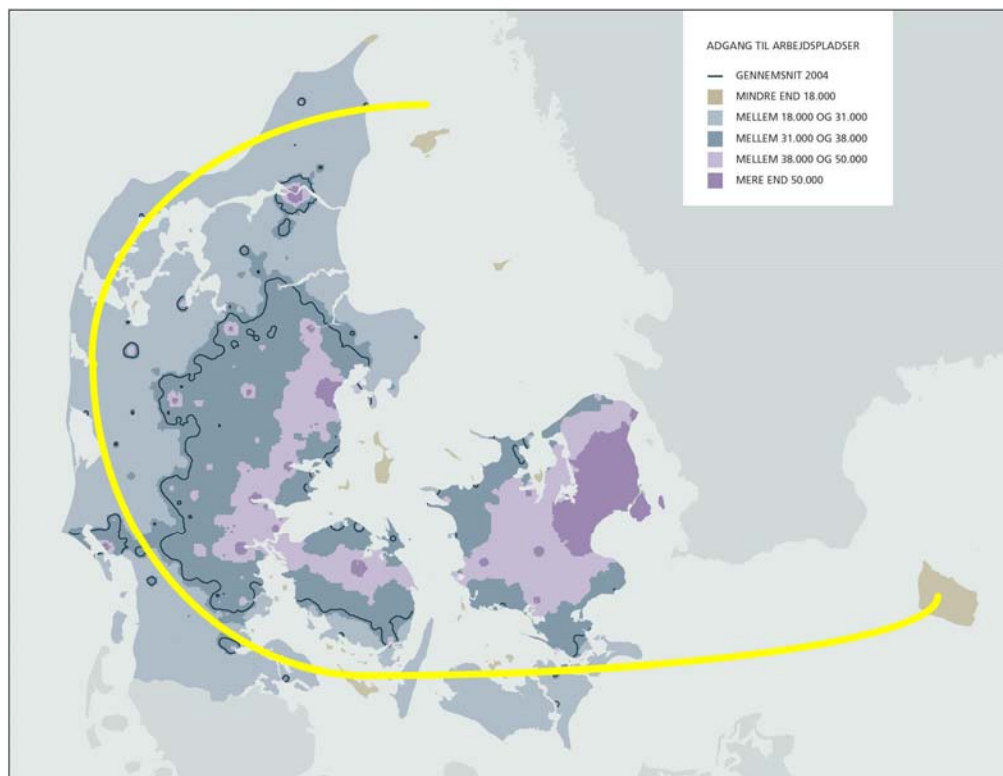
Figur 1.4: Befolkningstilvæksten i forskellige områder fra 1995 til 2006 [Landsplanredegørelse 2007: 35]

Men det er ikke kun en lav eller negativ befolkningstilvækst der karakteriserer den "rådne banan". Et andet område der skiller sig ud er uddannelses niveauet. Dette er blevet illustreret af firmaet ECO-analyse, jf. 1.5. Derfra kommer den nedenstående figur, der viser den procentdel af befolkningen i de nye danske kommuner, der har grundskolen (9 kl.) som højeste uddannelse. Her tegner der sig igen, som med befolkningstilvæksten, et forholdsvist klart billede af den "rådne banan". Som det ses er der en stor forskel mellem uddannelses niveauet i områderne tæt på vækstcentrene og det der findes i yderområderne.

Figur 1.5: Procent af kommunernes indbyggere der har grundskole som højeste uddannelse [ECO-analyse 2007, red].

Et tredje område der er med til at karakterisere yderområderne som den rådne banan i forhold til vækstcentrene, er adgangen til arbejdspladser, jf. 1.6. Netop adgangen til arbejdspladser er et af de kriterier for succes som er af størst betydning for landsbyerne. I en undersøgelse udført af en forskergruppe fra Geografisk Institut ved Københavns Universitet i samarbejde med Miljøministeriet, er adgangen til arbejdspladser i Danmark blevet undersøgt. Denne undersøgelse viser også konturen af den ”rådne banan”. Nedenstående figur viser undersøgelsens resultat vist som den potentielle adgang til arbejdspladser i 2004 [Landsplanredegørelse 2006]. Arbejdskraftpotentialet er som det ses på figuren, væsentligt større i nærheden af vækstcentrene end det er i yderområderne.

Figur 1.6: Den potentielle adgang til arbejdspladser i Danmark 2004 [Landplanredegørelse 2006: 40, red.].

Der tegner således et klart billede af et fremtidigt Danmark med forskellige udgangspunkter og problemstillinger. Vi vil fokusere på de landsbyer der ligger i den ”rådne banan”, hvor tre af de store udfordringer som vist er; befolkningstilbagegang, lavere uddannelsesniveau og mindre adgang til arbejdspladser. Disse problemer er kommunerne i yderområderne nødt til at forholde sig til og indrette sig på for at finde deres plads i fremtidens videnssamfund.

For at kunne løse denne opgave, er det nødvendigt med værktøjer i planlægningen, der kan give et fyldestgørende billede af landdistrikterne og landsbyerne i yderkommunerne. Ligesom resten af samfundet skal justeres og ænders for at kunne møde udfordringerne i videnssamfundet, er det nødvendigt at yderkommunerne ser strategisk på deres egen situation. Dermed ikke sagt, at resultatet af den strategiske planlægning er givet på forhånd, men at det grundlag som den skal laves på, nødvendigvis må være så informeret og fyldestgørende som muligt. Vi vil derfor gerne være med til at opstille et værktøj, der kan bruges til at danne et sådant grundlag. Det skal være et værktøj, der kan bruges til at opstille strategiske scenarier og alternativer og være med til, at belyse de forskellige svar der er på så godt som alle planspørgsmål.

1.2 Prioritering af fremtidens ressourcer i landsbyerne

- en nødvendighed

I det følgende vil vi kort redegøre for dette projekts problemstilling omkring ressourcerne i periferiens landsbyer. Gennem de senere år er en tendens i Danmarks udvikling blevet synligere og dermed også mere nærværende. Det er udviklingen mod et delt Danmark, et center Danmark og et periferi Danmark. Ses der i de seneste to landsplanredegørelser, så går tankerne fra et Danmark i balance over mod et nyt danmarkskort. Det er et nyt danmarkskort, hvor problemstillingen med periferien eller udkants Danmark bliver synliggjort. I Landsplanredegørelsen for 2003, tales der om en geografisk afbalanceret udvikling og samtidigt gøres det klart, at der er forskel på hvor i Danmark man befinder sig. Helt konkret deles landet ind i forskellige oplandstyper, hvorved et klart mønster fremgår. Det er et billede at et Danmark med fokus på de fire store byoplande og ud fra dem en graduering til yderområderne. Det samme mønster er at finde i Landsplanredegørelsen fra 2006, *Det nye Danmarkskort – planlægning under nye vilkår*.

Hvilke nye vilkår er det så, der opridses? Grundlæggende er det erkendelsen af, at Danmark er delt i to og måske har været det længe? I stedet for at nøjes med at inddele landet i oplandstyper, går miljøministeren skridtet videre og inddeler landet i fem typer af områder, Hovedstaden, Sjælland, Østjylland, De mellemstore byregioner og yderområderne [Landsplanredegørelse 2003; Landsplanredegørelse 2006].

Denne bevidste fremgangsmåde og erkendelsen af, at der er forskel på København og Vestjylland, er ikke kun semantik, men også en erkendelse af, at der er specielle vilkår for livet og planlægningen i yderområderne. Det er en erkendelse af en udvikling mod forskellige vilkår hvad angår ressourcer og muligheder, men også en erkendelse af, at der skal forskellige løsninger til forskellige steder. I yderområderne vil der i fremtiden være begrænsede ressourcer til rådighed. Befolkningsforskydningen mod de større byer i det danske samfund, efterlader yderområderne med en negativbefolkningsvækst og deraf følgende vigende skattegrundlag. Dog er der samtidigt i yderområderne mange positive elementer, der kan og bør styrkes.

Landsbyernes rolle i Danmark har ændret sig drastisk gennem det sidste århundrede. Fra at være en integreret del af landbrugskulturen og et vigtigt led i forarbejdningen af landbrugsproduktionen, er landsbyen i dag stort set uden egentlig tilknytning til landbruget. Dette har store konsekvenser for den måde hvorpå landsbyen fungerer og hvordan den udvikler sig. Det forholder sig dog ikke sådan at landbruget ikke spiller en rolle i forhold til landsbyerne eller ikke påvirker dem. Landbruget påvirker stadig landsbyerne, både i det at landsbyerne ligger midt i landsbrugets produktionsområde,

midt mellem markerne. Men også i kraft af, at mange landbrug stadig præger bybilledet i landsbyerne, med bygninger og udenoms arealer.

Landsbyer er gået fra at være en essentiel del af landbruget til i langt højere grad at være et sted, hvor folk bosætter sig og lever deres liv, men ikke arbejder. Derudover er der også sket en udvikling i landsbyernes roller alt efter hvor de er placeret geografisk. I centerområderne har mange landsbyer oplevet, at befolkningen fra de større byer er søgt ud i landsbyerne for at finde billigere huse. Dermed har mange af disse landsbyer oplevet et boom i antallet af indbyggere over de sidste år. Dette har igen medført, at der er opstået massive udfordringer med at bevare deres autenticitet midt i de nye udstykninger og mange forskellige bud på god byggeskik.

Lidt anderledes ser det ud i periferiens landsbyer. Her har byerne ikke sendt folk mod landsbyerne, i stedet er strømmen gået den anden vej. Flere og flere søger bort fra landsbyerne og ind mod de større byer, nogle søger væk mod centerområderne for at uddannes sig og kommer måske ikke igen. I periferien har landsbyerne ikke haft de samme muligheder for vækst og dermed er det ganske andre problemstillinger de står med.

Vi mener, at det er vigtigt, at man realistisk erkender de muligheder, der er for udvikling i periferien. I stedet for at bruge mange kræfter og ressourcer på at udjævne udviklingen, mener vi at det er vigtigt, at der i stedet bliver koncentreret ressourcer der, hvor de kan gøre en forskel og være med til realistisk at fremme udviklingen. Udgangspunktet for at tale om landsbyer er vidt forskelligt alt efter deres geografiske placering. Vi mener, at det er vigtigt for forståelsen af landsbyernes vilkår og muligheder, at landsbyerne bliver placeret i den rette kontekst og at de bliver grundigt analyseret. Vi vil med dette projekt, opstille en ramme for prioritering af de fremtidige ressourcer i periferiens landsbyer, men også en ramme, der kan være med til at fortælle mere om hvad landsbyer i periferien egentlig er, og hvad deres rolle er i fremtidens Danmark.

Vi vil med dette projekt gerne bidrage til, at landsbyerne bliver tænkt ind i deres rette sammenhæng, i stedet for at der ses på dem som et problem eller som en direkte modsætning til byen. Vi mener, at landsbyerne har deres plads i samfundet, men at deres rolle er skiftet og at vi i de kommende år skal forsøge at finde ud af, hvordan de passer ind i fremtiden på en forsvarlig og samfundsmæssigt hensigtsmæssig måde. Landsbyerne er som emne i planlægningen ikke særligt godt beskrevet, endsige forstået. Vi mener, at det for samfundet er vigtigt at dette ændres og at det bedst kan ske ved, at der ses realistisk på landsbyernes forskellige roller. Vores fokus i projektet er landsbyerne i periferien idet det er her der er de største udfordringer og de færreste ressourcer. Planlægning i yderområderne er en vigtigt problemstilling i fremtiden og må ikke blive overladt til tilfældigheder.

De landsbyer der ikke vurderes at rumme udviklingsperspektiver, må i høj grad tages op til debat i forhold til deres fremtid med hensyn til service og funktion. Denne holdning er efter vores mening nødvendig for at yderområderne også sikres de servicefunktioner, der kan anses for nødvendige i fremtidens danske samfund. I stedet for at debattere hvordan alle landsbyer kan trækkes i gang, bør man prioritere og tilpasse sig den fremtidige situation. Dette er heller ikke så radikal en tankegang hvad angår landsbyerne. De har altid udviklet sig og bør udvikle sig i takt med det øvrige samfund. Da man i 1790'erne gennemførte udskiftningen, ændrede man grundlæggende på landsbyerne og det åbne land. Andelsbevægelsen ændrede landsbyerne og landbokulturen grundlæggende. Ændring og omstilling er således ikke noget nyt eller noget der bør bekæmpes. Det er kun naturligt, at også landsbyerne skal tilpasse sig udviklingen og at der tages stilling til deres fremtid. Både for indbyggernes og for samfundets skyld.

Men det at prioritere stiller også spørgsmål, der kan være svære at svare på. For hvis en prioritering skal være seriøs og give nogen mening, så betyder det også at der skal tages stilling til de steder, hvor der ikke prioriteres udvikling og hvor der ikke er grundlag eller ressourcer til en udvikling. En prioritering stiller også spørgsmål til hvordan der prioriteres og på hvilket grundlag. Netop grundlaget for prioriteringen, er der hvor vi som planlæggere kan bidrage med vores viden og ekspertise.

Når politikerne på både kommunalt og regionalt niveau skal træffe beslutninger om fremtiden og om fremtidens strukturer i samfundet, så er det vigtigt at de får det bedst mulige grundlag at gøre det på. Det skal være et grundlag der på en sober, fair og faglig kompetent måde gør dem i stand til at debattere og træffe afgørelser. Det er planlæggernes opgave både i kommunerne og i regionerne at give politikerne et så godt muligt grundlag at diskutere ud fra. Denne opgave er yderst vigtig idet mange af de beslutninger der træffes af politikerne omkring planlægning kan få store konsekvenser, både de nuværende indbyggere, men også for kommende generationer. Samtidigt er det vigtigt for at sikre en seriøs og kommunikativ dialog mellem politikerne og borgene i de pågældende områder.

I yderområderne er det også vigtigt at beslutningerne træffes på så oplyst og afklaret et grundlag som muligt, idet der her er færre midler til rådighed, og dermed færre chancer for at rette op på eventuelle fejlpositioner i planlægningen. Vigtigheden af at planlægge og beslutte på et så oplyst og fagligt højt niveau som muligt, er også særdeles vigtigt i forhold til landsbyerne. Som nævnt vil det i fremtiden blive nødvendigt for mange af kommunerne i periferien at definere deres fremtidige rolle og vedtage den strategi, der skal følges for at komme derhen. Her spiller landsbyerne også en væsentlig rolle, idet de på grund af de færre ressourcer, får store udfordringer med hensyn til fx, serviceniveau og bosætning. De landsbyer, der ikke umiddelbart finder deres rolle i fremtidens strukturer eller overhovedet har en rolle i dem, får et problem. Det er et

problem man er nødt til at forholde sig til i kommunerne og i regionerne. Vi mener at en prioritering er nødvendig, ikke bare for den samlede kommunes eller den samlede regions skyld, men også for, at de mennesker der i dag bor der hvor der ligger store udfordringer og problemer i fremtiden, bliver informeret om det og får en chance for at forholde sig til det.

Hvordan er politikkerne i kommunerne og i regionerne så i stand til at træffe sådanne beslutninger om prioritering? Grundlaget for beslutningerne skal leveres af planlæggerne. Planlæggerne skal levere et grundlag på så højt et fagligt niveau som muligt, som både skal indeholde en faglig vurdering og give politikerne mulighed for at træffe et informeret valg. Her bliver det vigtigt hvilke værktøjer planlæggerne har til at formulere beslutningsgrundlagene med.

For at kunne lave strategisk planlægning, er det vigtigt at man som planlægger har så mange informationer som muligt og dermed at man er i besiddelse af værktøjer, der kan hjælpe med til at producere et sådant informeret grundlag. Netop et sådant værktøj, mener vi, mangler i forbindelse med yderkommunernes strategiske planlægning. Vi vil derfor gerne udvikle et værktøj, der kan være med til at danne et solidt og informeret grundlag for kommunernes strategiske planlægning og for en prioritering af de landsbyer, der skal planlægges for. Det skal være et værktøj, der kan kapere de mange forskellige aspekter, der er i så kompleks en lokalitet, som en landsby. Samtidigt er det et mål at værktøjet skal give et så simpelt svar, at en direkte sammenligning og dermed en prioritering bliver mulig. Men det er ikke let når lokaliteten er så kompleks som en landsby. For hvad er en landsby egentlig og har den altid været det samme. Svaret er nej, de danske landsbyer har udviklet sig op gennem historien og deres rolle og funktion har ændret sig flere gange. Derudover findes der mange forskellige typer landsbyer med forskellige særpræg. Det er derfor langt fra muligt at skære alle landsbyer over en kam. For at få et indblik præcis hvor komplekse landsbyerne er og hvor meget de har ændret sig, vil vi i det følgende gerne dvæle lidt ved landsbyens historie.

1.3 Landsbyen i historien

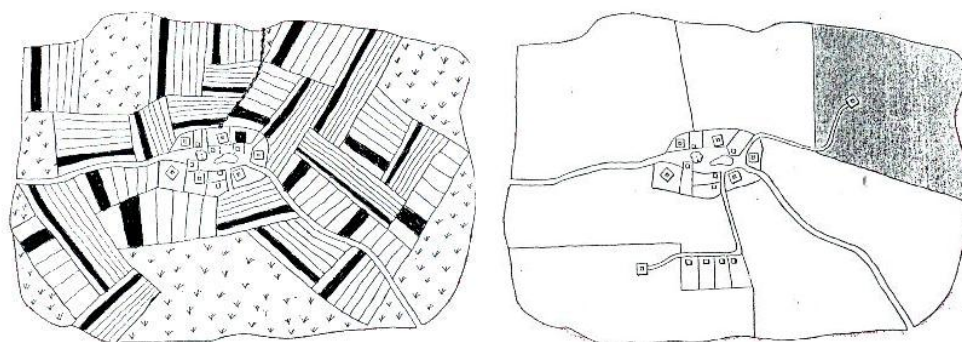
Danmarks landsbyer har en lang historie. Siden landsbyernes ekspansion i 1200 tallet og opdyrkningen af de store skovarealer, har landskabet været præget af landsbyen og de dyrkede arealer. Antallet af landsbyer har ikke ændret sig meget siden 1200 tallet, men det har deres funktion og måden hvorpå de er placeret i landskabet [Bjørn og Porsmose 1997].

Den første store omvæltning for landsbyerne kom med landboreformerne i midten af 1700 tallet. Århundredet inden havde budt på enevældens og stavnsbåndets indførelse

og landsbyerne var på denne tid lig med landbruget, idet næsten alt det dyrkede areal indgik i landsbyfællesskabet.

Udskiftningen

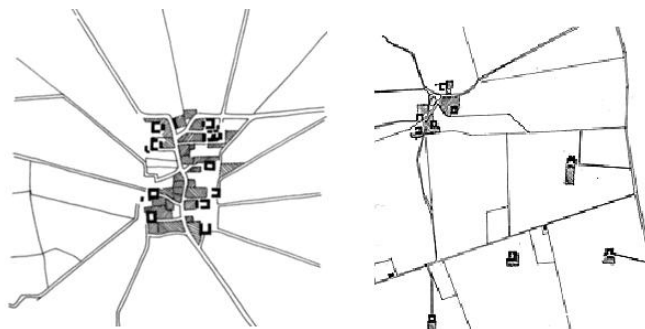
Landsbyerne var inden udskiftningen præget af, at de udgjorde en helhed. Dyrkningen af de mange opdelte agre nødvendiggjorde et meget koordineret samarbejde mellem bønderne i landsbyen og der var en høj grad af fællesskab i landsbyerne. På nedenstående figur 1.7, ses hvorledes landsbyerne inden udskiftningen var placeret i midten af et meget komplekst dyrkningsmønster der sikrede at alle bønderne fik lige meget af de forskellige jorder rundt om landsbyen. Efter udskiftningen fik hver gård sit eget areal i tilknytning til bygningerne. Nogle gårde blev dog flyttet ud i det åbne land for derved at kunne dele jorden op. Dermed blev det kulturlandskab som vi kender i dag skabt. De danske landdistrikter er ikke som i mange andre lande præget af små isolerede landsbyer, men i stedet af en meget spredt bebyggelse rundt om de gamle landsbyer [Bjørn og Porsmose 1997].

Figur 1.7: En typisk landsby før (Venstre) og efter (Højre) udskiftningen i 1790'erne [Taform, 2007].

Udskiftningen af landsbyerne fulgte dog ikke altid et fast mønster. Der fandtes forskellige former for udskiftninger. En måde at gøre det på kunne være at foretage en såkaldt stjerne udskiftning. På den måde blev gårdene liggende i landsbyerne og deres respektive jord gik så ud i det åbne landskab fra gården. Denne udskiftning bibeholdt landsbrugsbygningerne i landsbyen og ændrede hovedsageligt på arealindelingen.

En anden udskiftning var blokudskiftningen hvor gårdene fik tildelt jord rundt om i det til landsbyen tilhørende areal. Med denne type udskiftning blev gårdene flyttet ud idet de således kunne være i tilknytning til den nye jord. Nogen steder blev en kombination at de to udskiftningsformer benyttet således at jorden rundt om landsbyen blev stjerneudskiftet og jorden længere væk blev blokudskiftet. På nedenstående figur 1.8, ses en stjerneudskiftet landsby og en blokudskiftet landsby.

Figur 1.8: Til venstre en stjerneudskiftet landsby og til højre en blokudskiftet landsby [Taform, 2007].

Udskiftningen markerede starten på en mere effektiv drift af det danske landbrug. Nye afgrøder blev introduceret og arealerne omkring landsbyerne blev opdelt i landbrugsjord og skov. Disse store omvæltninger i landets udseende og organisering betød samtidigt, at det fællesskab, der fandtes i landsbyerne, som var baseret på fælles beslutninger og fælles drift, blev opløst. I stedet blev nye administrative organiseringer indført. Udskiftningen markerede afslutningen på landsbyen som den havde bestået i mange hundrede år. I stedet for sluttede bebyggelser indbyrdes distanceret, blev landskabet præget af udflyttede gårde og landsbyer der blev åbnet op. Man gik således fra et bestemt udseende over til et radikalt anderledes udseende. Landskabet var ikke det eneste, der ændrede sig med udskiftningen, også landsbyens fællesskab gik nogen steder tabt til fordel for individuelle behov og præferencer [Bjørn og Porsmose 1997]. Landsbyen var stadig lig med landbruget, men ikke længere fysisk identisk med den.

Udskiftningen af landsbyerne blev startskuddet for en vækst i landbruget. Indførslen af en mængde nye afgrøder og nye teknikker som kalkning og dræning betød at produktiviteten næsten fordobledes fra 1800 til 1875. Dette betød samtidigt at der blev skabt en basis for flere mindre gårde. Antallet af husmandsbrug steg fra 60.000 i 1835 til 98.000 i 1904 [Bjørn og Porsmose 1997: 74]. Landbruget gik i denne periode også fra at eksportere planteprodukter til næsten udelukkende at eksportere animalske produkter. Afsætningen af kød, smør og æg til det engelske marked var på ca. 90 % af produktionen, som var næsten fordoblet i slutningen af 1800tallet [Bjørn og Porsmose 1997: 78].

På landet skabtes der i denne periode også grobund for nytænkning og teknologisk innovation. Det betød at landmænd flere steder slog sig sammen og skabte begyndelsen på andelsbevægelsen. Dermed ophørte forarbejdningen af landbrugsprodukter rundt om på gårdene og den blev i stedet samlet.

Andelsbevægelsen

Andelsbevægelsen betød for alvor starten på det moderne landbrug. Landmændene gik sammen om at bygge maskindrevne virksomheder for derved at øge kvaliteten og

indtjeningen. Landmændene og gårdene på landet gik dermed fra at være selvstændige produktionsenheder til i højere grad at være en del af et større system. Andelsbevægelsen startede med oprettelsen af mejerier, brugsforeninger og slagterier. Senere kom fællesindkøbsselskaber til og mange af de organisationer vi kender i dag blev skabt i denne periode.

Landsbyen fik i andelsbevægelsens periode en konkurrent i stationsbyen. I slutningen af 1800tallet udbyggedes jernbanenettet rundt om i Danmark og mange steder blev der anlagt nye stationer. Jernbanen var i høj grad med til at knytte de rurale områder sammen med købstæderne og sikre at landbrugets voksende produktion kunne afsættes. For nogen landsbyer betød det at stationen blev anlagt udenfor landsbyen, at den dermed kom til at konkurrere med den gamle landsbykerne om at være center og dermed skabte "dobbelt byer". De nye stationsbyer og etableringen af de mange mejerier og slagterier betød også, at en ny befolkningsgruppe begyndte at gøre sig gældende på landet. Det var mennesker, der ikke var beskæftiget i det primære erhverv, landbruget, men i stedet i sekundære erhverv såsom forarbejdning, eller i tertiære serviceerhverv. Dette betød også startskuddet til det differentierede bymønster vi i dag kan se i det danske landskab. Nogen landsbyer udviklede sig på grund af nye fabrikker, jernbanen og nye skoler til større byer med indbyggertal på over 1000 personer. Andre byer udviklede sig i mindre grad, men fik dog så mange forskellige funktioner at deres indbyggertal også steg. Andre landsbyer der enten lå for langt fra jernbanen eller ikke havde ret mange af den nye tids faciliteter, forblev små landsbyer uden egentlig udvikling og med lille ændring i strukturen [Fritzbøger 2004].

Denne nye tid og opblomstringen af byerne på landet, betød også at landbokulturen fik en konkurrent idet mange af de større byer på landet fik en mere forfinet bykultur [Fritzbøger 2004]. Endnu var landbruget tæt knyttet sammen med landsbyerne og de mindre byer, men ændringer både i tilknytnings forholdet og i forståelsen mellem dem, begyndte i denne periode at blive mere åbenbare.

Den bevægelse der blev skabt i Danmark i andelsbevægelsens tid har ifølge Svendsen og Svendsen (1999) været med til at danne grundlaget for den position Danmark har i dag, i forhold til velfærd og økonomisk præstation. Dermed var andelsbevægelsen med til at påvirke det samfund vi kender i dag og danne grundlaget for den videre vækst [Svendsen og Svendsen 1999].

Det moderne landbrug og landsbyen som bosætning

Mange landbrug blev så effektive, at det blev muligt for mindre landbrug at klare sig. Effektiviseringen betød også, at meget af befolkningen på landet ikke længere var nødvendig i den egentlige landbrugsproduktion. Denne overskydende arbejdskraft søgte mod byerne, hvor den voksende industrialisering havde brug for arbejdskraften.

Dermed skabtes der i byen en forestilling om landet som i høj grad var bundet op på billedet af hvordan det var en gang.

I tiden under den første verdenskrig og i mellemkrigsperioden udvikledes landbruget og landsbyerne fortsat. Men det var først for alvor i tiden efter den Anden Verdenskrig, at landbrugets egentlige modernisering tog fat. Indførelsen af traktorer og andre moderne maskiner, begrænsede yderligere behovet for arbejdskraft i landbruget. Derudover fik afsætningen af fødevarer til Tyskland og den stigende produktion betydning for landbrugets struktur. Hvor man i tiden før den Anden Verdenskrig havde oplevet en knaphed på landbrugsvarer, var man i begyndelsen af halvtredserne i den situation, at der i Europa var en stigende overproduktion. Dette ledte til faldende priser og indførelsen af kompensationsordninger om mindstepriser. Denne nye situation ledte til faldende lønninger i landbruget og mange mindre landmænd besluttede sig for at søge mod andre erhverv [Bjørn og Porsmose 1997]. Dermed skete der en yderligere forskubning i andelen af landbrugs relaterede arbejdspladser i landsbyerne og i landdistrikterne. Mange valgte enten at arbejde i industrien og beholde et lille gårdbrug som supplement, eller simpelthen at flytte mod de større bysamfund for at arbejde fuldtid i industrien.

Op gennem tresserne og halvfjerdserne gennemgik landbruget stadig større rationaliseringer og mange steder var det nu kun landmanden selv der passede bedriften. Samtidigt blev det visse steder nødvendigt at hustruen arbejde ude, for at sikre en fornuftig indtægt. Dermed skete der et egentligt skred i landbrugets indflydelse på det omgivende samfund. Landbrugene var ikke mere selvstændige og selvforsynende enheder, der benyttede sig af den nærmeste landsbys faciliteter og arbejdskraft. I stedet var landbruget blevet til et erhverv som så mange andre, hvor arbejde i byerne bidrog på lige fod til landmands familiens økonomi. Landsbyerne gennemgik i denne periode også voldsomme ændringer hvad angår funktioner. Mange steder bukkede de lokale mejerier, købmænd, smede og bagere under for rationaliseringer og effektivisering. Samtidigt betød det, at landmandskvinderne kørte ind til byen for at arbejde der, at de også lige så godt kunne handle ind der. Dermed fik landsbyen endnu sværere kår som service udbyder.

Kommunalreformen i halvfjerdserne betød også at der blev foretaget mange rationaliseringer i det offentlige system, hvilket betød at mange af de mindre landsbyer mistede skolerne, og at buslinierne til de mindre landsbyer blev nedlagt. Dermed øgedes afhængigheden af bilen yderligere og blev fra halvfjerdserne næsten en forudsætning for at kunne arbejde og samtidigt bo på landet og i landsbyerne. Mange landsbyer gik i stigende grad fra at udgøre en ramme om hele indbyggernes tilværelse til kun, at være det der betegnende kaldes sovebyer. Bysamfund hvis eneste funktion er at danne rammen om indbyggernes fritidsliv og bosætning.

Landsbyen i dag

Landsbyerne kan i dag deles op i flere forskellige typer. En måde at dele landsbyerne op på kunne være efter deres forbindelse til en større by. Jan Stehouwer deler landsbyerne op i fem forskellige kategorier. Selv om opdelingen bunder i en bog fra 1970'erne, kan den bruges til at give et billede af at landsbyerne i dag må siges at være yderst differentierede. Fordelingen ser således ud:

- 1 Landsbysamfund, der er blevet absorberet af byerne, og hvor resterne af de tidligere samfund er tilbage, kirken, en del boliger og forskellige institutioner.
- 2 Landsbysamfund, der ligger i byernes nærmeste omegn. De fungerer som forstadskvarterer og bebos dels af en oprindelig landbrugsbefolkning, dels af folk, der som regel ikke arbejder i kommunen.
- 3 Landsbysamfund i større afstand fra byerne, beliggende i deres opland og med gode kontaktmuligheder med byen. Beboerne er for det meste beskæftigede ved landbrug, men der findes også småindustri og serviceerhverv. De udgør en blanding af by og land, og landbrugsbefolkningen er i høj grad påvirket af bykulturen.
- 4 Landsbysamfund i en endnu større afstand fra byerne og hovedlandeveje og med en befolkning, der overvejende lever af landbrug, og som har formået at bevare sit særpræg og sine traditioner til trods for at også de er kommet under indflydelse af den kulturelle udvikling i byerne – ikke mindst gennem de moderne masekommunikationsmidler.
- 5 Det isolerede landsbysamfund – uden nogen egentlig kontakt med bycentre. Befolkningen lever på et teknisk stade der er forholdsvist primitivt. Den moderne teknologiske og kulturelle påvirkning er endnu ikke nået ud til den.

[Stehouwer 1974]

Det er i forbindelse med disse forskellige typer af landsbyer vigtigt at pointere at eksempelvis landsbyer af den femte kategori ikke kan findes i Danmark og at landbrugets rolle ikke har så stor betydning for arbejdslivet i landdistrikterne, som det har haft. Landbruget har i dag større indvirkning på landdistrikterne og landsbyerne i kraft af de miljøbelastninger, som det medfører. Landsbyerne i Danmark kan groft deles op i de kategorier der går fra 1 til 4 i Stehouwers inddeling. Landsbyer i den førstekategori findes primært der, hvor de større byer er vokset og har opslugt andre byer. Stehouwer giver et eksempel på dette med Århus, der er vokset ud langs de primære trafikårer og derved har opslugt flere landsbyer. Landsbyer af den anden kategori findes også i snæver tilknytning til de større byer, men også der hvor

infrastrukturen gør pendling til de større byer mulig. Nogen af disse landsbyer har, som Stehouwer nævner, stadig elementer fra deres fortid om end mange af dem er næsten omdannet til parcelhuskvarterer. Landsbyerne i periferien er primært af den type der beskrives i den tredje og fjerde kategori. I en dansk sammenhæng er landsbyerne dog primært karakteriseret ved at indbyggerne er orienteret mod byerne og bykulturen så det kan være svært at tale om en egentlig landkultur. Der findes dog stadig et forholdsvis differentieret arbejdsmarked i landsbyerne i yderkommunerne. Nogen af beboerne pendler længere for at passe jobs i de større byer eller i kommunens hovedby. Andre er mindre villige til at pendle og opererer primært i et lokalt arbejdsmarked. Der er også i dagens Danmark en stigende forskel på de der pendler og på de der ikke gør. Kontaktfladen er større, for de der pendler til de større byer, hvor muligheden for at møde andre og nye mennesker er større.

Landbruget i dagens landsbyer er ikke som før præget af samarbejde og kontakt i dagligdagen. I dagens landbrugsproduktion er det ofte processer, der præges af at være udført af enkeltpersoner og med stor maskiner, der er gældende. Mange landmænd og arbejdere i landbruget har ikke større kontakt med resten af landsbysamfundet end de ville have hvis de arbejdede på en fabrik inde i en af de nærliggende større byer. Derfor er det samlet for landsbyerne i dag ikke længere arbejdslivet, men det liv der leves efter arbejdstids ophør. Mange byer er blevet til egentlige sovebyer, indbyggerne kommer hjem til efter arbejde. Derfor ligger en stor del af den daglige kontakt og færden også i forbindelse med de byer hvori landsbyboerne arbejder.

De forskelle der er mellem de forskellige kategorier eller typer af landsbyer, bevirker også at de vilkår de har, er forskellige. Nogen landsbyer i umiddelbar tilknytning til eller næsten i forbindelse med, større byer har i dag udfordringer i forhold til at styre tilflytningen og udbygningen. Andre landsbyer som ligger længere væk fra større byer og hvor mulighederne er nogen andre, har udfordringer i forhold til fremtidige funktioner, opretholdelse af serviceniveau og vedligehold af bygninger og offentlige anlæg. Vi mener som det nok efterhånden står klart at de landsbyer der mest interessante og hvor udfordringerne er størst er de sidste. Der er i samfundet meget fokus på vækst og de følger og processer det medfører, der hvor den sker. Der er dog mærkværdigt lidt fokus på steder, der som en logisk konsekvens af vækstens centralisering, ikke oplever en vækst. De steder hvor der i stedet er befolkningstilbagegang, forfald, skolelukninger, industrialiseret landbrug og meget andet, man ikke ser i centerområderne.

1.4 Planlægning og prioritering

Yderkommunerne og deres byråd er nødt til at finde ud af hvad de vil og hvor de passer ind. Derfor behøves et billede af hvad der rent faktisk foregår og af hvordan landsbyerne

ser ud. Man er nødt til at planlægge for fremtiden, både for at tage fat om problemet, men også for at undgå, at fremtiden skal forme sig direkte negativt, i de områder der ikke er en del af videnssamfundets vækst. Det er som vi ser det nødvendigt, at debattere de værst stillede landsbyers fremtid for at sikre at der sker en positiv udvikling der hvor det er muligt. Vores drivkraft i dette projekt er at skabe et værktøj der sætter os i stand til at skabe et solidt grundlag for fremtidens planlægning i og af landsbyerne. Samtidigt mener vi, at det er vigtigt, at det bliver et værktøj, der kan stå som et åbent og gennemsigtigt redskab, der gør en sammenligning og en prioritering mulig og ikke et værktøj der camouflerer politisk stillingtagen som teknisk fornuft. Den efterfølgende debat og stillingtagen er ligeså vigtig som værktøjet, men processen og grundlaget for debatten starter med brugen af det og den deraf følgende viden.

Kapitel 2

Projektets udgangspunkt

Ideen om at udvikle et værktøj der kan være med til at styrke og hjælpe planlæggere, der skal agere i den komplekse situation i yderkommunerne, er omdrejningspunktet for dette projekt. Samtidigt er det en ide der rummer mange aspekter og implikationer, der ikke alle, vil blive taget op i nærværende projekt. Derfor vil dette kapitel indledningsvist indeholde en redegørelse for projektets formål. Derefter vil det blive gennemgået hvordan projektets design er opbygget og hvordan de metodiske aspekter af projektet, er grebet an.

2.1 Formålsformulering

Dette projekt har til formål at opstille et værktøj der kan være planlæggere behjælpelige med at danne sig et overblik og en indsigt i de komplekse størrelser som landsbyer er. Vi mener, at et sådant værktøj kan være med til at opkvalificere den strategiske planlægning i mange yderkommuner, hvor udfordringerne er store og midlerne mindre, end i resten af landet. Værktøjet skal som beskrevet sidst i foregående kapitel være et værktøj, der kan kvalificere det grundlag hvorpå den strategiske planlægning skal foretages og fremtidsdebatten føres. Vi mener samtidigt at det er vigtigt at planlæggere både i yderkommunerne og på et mere generelt niveau er i besiddelse af værktøjer der sætter dem i stand til at kommunikere med borgere og politikere på et informeret grundlag. Dette bunder til dels i den forståelse for kommunikativ planlægning som Leonie Sandercock beskriver, men også i en erkendelse af, at planlæggeres opgaver bliver stadigt mere komplekse og at der derfor må skabes et grundlag for de fremtidige beslutninger.

Vi vil med dette projekt også gerne være med til at rette fokus mod en del af planlægningen, som vi finder både interessant og vigtig, men også under udvikling. Strategisk planlægning i yderkommunerne, hvor forholdene er vanskelige, er noget vi mener, bør prioriteres af flere planlæggere, både forskningsmæssigt og praktisk. Vores interesse, bunder i både en nysgerrighed til den strategiske planlægning og dens grundlag, men også et ønske om, at generere ny viden om yderområdernes forhold.

Formålet med dette projekt er at etablere et praktisk værktøj til brug i en kommunikativ strategisk planlægning. Værktøjet skal generere en viden om landsbyerne i en given kommune, hvorudfra der kan debatteres og dermed danne et grundlag for den kommunikative planlægning. Vigtigheden af et sådant værktøj er som tidligere beskrevet tiltagende, idet planlæggere, specielt i yderområderne, står over for yderst komplekse opgaver. Det er opgaver der kræver at planlægningen sker i forståelse med befolkningen og samtidigt har et politisk vedtaget strategisk sigte.

I det følgende vil vi uddybe vores problemformulering hvilket bliver efterfulgt af en introduktion til brugen af en model. Derudover vil afgrænsningerne blive præsenteret og for at skabe et overblik vil vi præsentere strukturen af rapportens projektdesign.

2.2 Problemformulering

For bedre og mere præcist at kunne udvikle det værktøj som er formålet med dette projekt, vil vi arbejde ud fra et undersøgelsesspørgsmål. Problemformuleringen bygger på at tilgangsvinklen til projektets generelle problemstilling er de knappe ressourcer i landes yderområder set i forbindelse med små landsbyer. Det fremtidige samfund kan ikke/ vil ikke facilitere vækst af alle landsbyer. Derfor lægger problemformuleringen op til at undersøge det nærmere ved at spørge:

Hvordan kan der skabes et grundlag for prioritering af de fremtidige ressourcer mellem landsbyerne i en kommune?

Spørgsmålet danner basis for udarbejdelsen af en model, som har til formål at levere en analyse af landsbyer i en given kommune i Danmark, hvor ud fra, der kan dannes et beslutningsgrundlag for prioritering af ressourcerne. Modellen og den debat den skal være med til at danne grundlag for, er begge områder der kræver forståelse for folks følelser. Samtidigt er emnet ikke et der har den store bevågenhed på landsplan, men primært bevågenhed på lokalt niveau. Derfor kan det være svært for politikere og planlæggere at tage det første skridt hvilket skaber en interessant problemstilling. Vi vil derfor, udover at opstille en model, opbygge den således at den bliver anvendelig og

umiddelbart tilgængelig for de planlæggere der skal bruge den, men også forståelig for de politikere der skal træffe beslutninger på grundlag af den.

2.3 Prioritering og afgrænsninger

Vi vil i forbindelse med formålsformuleringen og problemformuleringen gerne nærmere beskrive, hvad vi mener med prioritering. Derudover vil vi gerne gøre opmærksom på, hvilke afgrænsninger vi foretager, i forhold til emnet og som følge af specialeprojektets tidsbegrænsning.

Prioritering betyder for os og i dette projekt, at man anerkender forskelle, både hvad angår vilkår men også hvad angår ønsker om udvikling. Det er som vi ser situationen i dag vigtigt, at de mange debatter om fremtiden får en større grad af realisme over sig. Det er nødvendigt at beslutninger om fremtiden træffes på et grundlag af viden om den nuværende situation. Dette kan både sikre at ressourcerne bruges bedst muligt, men også at den vigtige debat sker på et realistisk grundlag. Dermed kan de steder hvor der ikke skal ske en udvikling udpeges og de involverede beboere kan få en afklaring. Udover at være med til, at danne et grundlag af viden, hvorudfra der kan diskuteres, kan den model vi vil udvikle, også være med til at etablere et fælles sprog, så kommunikationen mellem borgere, planlæggere og politikere, bliver lettere. Det er vigtigt hvis fremtidens planlægning skal være kommunikativ og visionær. Prioritering lægger i dette projekt også op til at resultatet er forskelligt alt efter hvad der prioriteres. Når grundlaget er til stede for at prioritere, så er det muligt for politikerne, at debattere med hinanden og med borgerne om hvad det så er der skal prioriteres. Modellen skal gøre det muligt at få et overblik over situationen i en given kommune og ud fra det, muliggøre en debat om hvad det så er der er vigtigt og hvad der skal gøres. Hvis det er vigtigt at få opgraderet landsbyerne i den givne kommune, så er modellen med til at give et overblik over hvor der kan startes og over hvad der skal gøres. Går agendaen ud på at udnytte de knappe ressourcer, så giver modellen overblik over hvor situationen måske er sådan, at der ikke skal tilføres midler, for i stedet at bruge dem, hvor de vil have en større effekt og gavne flere.

Projektets formål er som beskrevet, at udvikle en model der kan være med til at skabe et grundlag af viden hvorpå der kan debatteres. Derfor er det primære for os, at få udviklet modellen så fyldestgørende som muligt. Vi vil også gerne gøre modellen umiddelbart brugbar og forståelig ved at beskrive hvilke metoder der skal bruges i hvilke situationer, for derigennem at sætte planlæggere i stand til at bruge modellen. I forhold til brugen af modellen, så vil vi koncentrere os om at gøre den brugbar i en skala, hvor landsbyerne går op til omkring de 500 indbyggere. Vi mener, at det er vigtigt at planlæggere får værktøjer der kan håndtere, at danne et vidensgrundlag om de mindste landsbyer, idet

det er her at problemerne er største. Samtidigt er det vigtigt at der genereres en større viden om de mindre landsbyer til brug for videre forskning og for at kunne vurdere ændringer over tid og effekten af de trufne beslutninger.

Som med al anden planlægning spiller magt også en rolle i planlægningen og prioriteringen af landsbyer i yderkommunerne. Magt og magtforståelse i planlægningen er et aspekt, der er vigtigt altid at vurdere. I forhold til udarbejdelsen af en model som i dette projekt, er det vigtigt at være klar over hvordan italesættelsen af modellen og den nærmere definering af hvad der skal undersøges, er med til definere den debat der skal føres og hvad der kan debatteres om. Men netop en debat ført med fælles begreber og med en fælles forståelse for emnet, mener vi er vigtigt, så længe den altid er åben og forsøger at forstå hvordan andre begreber kan passe ind i forhold til de parametre der er medtaget i modellen. Vi mener også, at det er vigtigt at man som planlægger erkender de begrænsninger der kan være i forhold til at etablere en viden om et område eller i dette tilfælde en landsby. Disse aspekter, magt, og ufuldstændighed, skal dog ikke afholde os fra at pointere vigtigheden og nødvendigheden af at grundlaget for debat mellem borgere, planlæggere og politikkerne, bliver bedre og mere kvalificeret.

2.4 Brug af model til undersøgelse / metoder

Når dagsordenen i et projekt som vores er, at etablere en model der kan danne et vidensgrundlag, så er det naturligt indledningsvist at se på andre der har været ude i samme ærinde. I den forbindelse vil det være mest nærliggende at se på eksempler i en dansk kontekst, idet der med udenlandske projekter kan være faktorer der vanskeliggør en sammenligning. Det kunne eksempelvis dreje sig om befolkningssammensætning, landsbyernes historie og rolle i samfundet eller tendenserne i samfundsstrukturen og økonomien.

I dansk planlægning findes der flere eksempler på analyser og modeller, hvis formål har været at skabe et vidensgrundlag hvorudfra der kunne træffes beslutninger om fremtiden. Vi har valgt indledningsvist, at se nærmere på to eksempler der har hver deres formål og hver deres metoder. Det drejer sig om Landskabskaraktermetoden fra Skov og Naturstyrelsen og RUBIN projektet lanceret af Nordjyllands Amt.

Begge modeller har til formål at generere information om et givent emne for derved at danne et grundlag for beslutning. Landskabskaraktermetoden er en model der er sat op til at skulle kunne bruges flere gange, i forskellige områder. Landskabskaraktermetoden har til formål at:

”... skabe en veldefineret, systematisk og bredt anerkendt metode til landskabskarakterkortlægning og landskabsvurdering i Danmark. En metode der kan sikre en ensartet og opdaterbar baggrund for varetagelse af landskabsinteresserne gennem regionale landskabsstrategier, forvaltningsplaner, anden sektorplanlægning og den sammenfattende fysiske planlægning i det åbne land.” [Caspersen og Nelleman 2005: 3].

Selvom formålet ikke umiddelbart er sammenligneligt med det formål der udstikkes i dette projekt, så er måden modellen er bygget op på, alligevel interessant. Landskabskaraktermetoden udstikker præcise retningslinier for en arbejdsgang, der munder ud i, at et komplekst landskab er blevet beskrevet og endelig vurderet. Derudover gives der i modellen også svar på hvilke metoder der skal bruges for at foretage evalueringen og vurderingen. Landskabskaraktermetoden er bygget op i flere forskellige trin, som hver især bygger på forskellige metoder og foregår enten i felten eller ved skrivebordet. Samlet set giver landskabskarakter metoden, udover klare retningslinier for brugen af den, samt til hvordan en endelig vurdering opnås. Den vurdering der foretages munder ud i en klassificering baseret på de enkelt elementer der findes i modellen. Klassificeringen er udmøntet i forskellige bogstavkombinationer der siger noget om det enkelte landskabs klassificering. Denne metode gør ikke landskaberne umiddelbart sammenlignelige, hvis noget sådant overhovedet er muligt, men den udtrykker karakteristika ved det enkelte landskab.

Det tidligere Nordjyllands Amt igangsatte i 2002, arbejdet med en anden model, der havde et ganske andet formål end landskabskaraktermetoden. Nordjyllands Amt ville i forbindelse med Regionplan 2005, modernisere regionsplanens kapitel om byudvikling og bymønstre. Derfor iværksatte Amtet RUBIN projektet, der står for Regional Udvikling af By og Infrastruktur i Nordjylland. Projektet bestod af en serie af forskellige baggrundsrapporter der hver især redegjorde for forskellige aspekter af byudviklingen i Nordjylland. Det, der i forhold til dette projekts problemstilling, er det mest interessante, er at de mange forskellige aspekter blev samlet i en redegørelse for de forskellige nordjyske byers roller. RUBIN projektet mandede ud i en klassificering, baseret på en mængde forskellige aspekter, meget lig det der ses i Landskabskaraktermetoden. Men RUBIN projektet var modsat landskabskarakter metoden ikke beregnet til at skulle gennemføres gentagne gange, men derimod kun til at give et billede af den nuværende situation. Samtidigt er der i RUBIN projektet heller ikke udstukket retningslinier for hvordan den information der skal danne grundlaget for vurderingen, skal indsamles. I stedet opererer projektet med en meget afdækkende opbygning, hvor byerne vurderes efter deres placering i de mange forskellige delelementer af den nordjyske bystruktur [RUBIN 2002].

Begge modeller forsøger via analyse og sammenstilling af forskellige faktorer, at danne et overblik over et komplekst område. Resultatet er også i begge tilfælde en

klassifikation af henholdsvis landskaber eller byer, der muliggør en sammenligning. Modellerne åbner også op for at forskellige typer af landskaber eller byer kan karakteriseres som bedre eller med større potentiale end andre. Denne mulighed for sammenligning og klassificering mener vi er interessant. Vi mener samtidigt at begge modeller også lægger op til at man som kommune eller konsulentfirma får en øget indsigt og flere informationer, ved at arbejde med modellerne. Den endelige klassificering muliggør også at byernes eller landskabernes styrker og svagheder kan erkendes og at den viden der er frembragt samlet set kan være med til at styrke indsatsen for henholdsvis byer og landskaber.

Modeller som de to vi her har set på, er begge bygget op således, at de gennem skrivebordsanalyser, feltarbejde og observation skaber et grundlag af information hvorudfra der kan klassificeres og eventuelt prioriteres. Begge modeller siger noget om henholdsvis de landskaber og de byer de arbejder med og giver dem der arbejder med dem et indblik i de faktorer der samlet danner den komplekse lokalitet hvad enten det så er en by eller et landskab.

Modellerne varierer som sagt i deres operationelle tilgang og formålet, men arbejder i forhold til analysen forholds vist ens. Begge benytter sig af analyser foretaget ved skrivebordet og analyser foretager ude i virkeligheden. Modellerne arbejder begge med forskellige former for information i deres analyser af det respektive emne. I Landskabskaraktermetoden vurderes således både et landskabs nuværende status, dets sammenhæng med tidligere tiders landskab og dets kulturhistoriske kvaliteter. Disse forskellige aspekter af lokaliteten vurderes og samles efterfølgende for at danne rammen om en evaluering. Ligeledes arbejder RUBIN projektet med forskellige aspekter af de byer der undersøges. Den samlede vurdering foretages derefter ud fra byernes placering indenfor de enkelte aspekter. Metoden med at foretage separate analyser og derefter lade dem indgå i en samlet analyse giver den der foretager undersøgelsen mulighed for at danne sig et overblik, enten over de forskellige landskaber eller over de nordjyske byer. Samtidigt giver det mulighed for at gå ind i analysen og se hvilke styrker eller svagheder der er. Derved åbnes der op for en bedre forståelse af den enkelte lokalitet både internt men også i sammenhæng med enten de omgivende landskaber eller i forhold til bymønstret. Vi mener at den tilgang der findes i de to modeller vi har set på her, er god og kan være med til at give såvel kommunens planlæggere, politikere, eksterne konsulenter og byernes egne borgere en større forståelse for og indsigt i landsbyerne.

Indledende vil vi gerne opsætte og udvikle en model, men vi vil efterfølgende også gerne bruge modellen i en realistisk kontekst for at kalibrere den og få et indtryk af arbejdsgangen og udbyttet af den. Derefter vil vi gerne sætte arbejdet med modellen og de erfaringer der er kommet frem gennem kalibreringen, i perspektiv, i forhold til det fremtidige arbejde med landsbyer i kommunerne.

Samlet set skal modellen udgøre et analyseværktøj der kan være med til at understøtte beslutninger der vedrører landsbyerne i en kommune. Modellen kan også være med til at danne et mere informeret grundlag for anden kommunal planlægning, eksempelvis indenfor skolevæsen, ældrepleje og anden service. Modellen skal være et håndgribeligt værktøj, der er nemt at bruge for de kommunale planlæggere. Dette kan ske ved at lade sig inspirere fra den stringente opbygning der findes i landskabskaraktermetoden. Samtidig vil vi søge at opbygge modellen således at den er så dækkende og fyldestgørende i sin beskrivelse og analyse af den enkelte lokalitet. Modellen skal via analyser af forskellige aspekter munde ud i en samlet vurdering af hver landsby der giver mulighed for sammenligning. Dette gøres ved at benytte umiddelbart sammenlignelige klassificeringer i de enkelte aspekter af modellen og i den samlede analyse. Ved at benytte sammenlignelige klassificeringer åbnes der også op for, at forskelle og ligheder, styrker og svagheder kan afbilledes grafisk og derved give et indblik i landsbyernes generelle tilstand i en given kommune.

Vi mener at det er vigtigt at være opmærksom på tværfaglighed i vores model. Dels er det vigtigt i forhold til at få et dækkende billede af den virkelighed vi gerne vil undersøge, og dels er det vigtigt for at kunne generere ny viden i spændingsfeltet mellem de forskellige faggrupper. I forhold til strategisk planlægning er det vigtigt at de mange forskellige aspekter i en lokalitet bliver undersøgt idet forskellige enkelte faktorer kan have stor strategisk betydning.

I forhold til et teoretisk afsæt i strategisk planlægning så er planlægningsteorier, som en videnskab indenfor viden og handlinger, mere grundet i praksis end mange andre videnskabelige discipliner. Men innovation og evnen til at visualisere alternative resultater kræver en bestemt afstand fra daglig praksis og gyldige teoretiske refleksioner. Planlægningsteorien bliver nød til løbende at blive beriget med tvær-disciplinær udveksling. Som det udtrykkes i Salet og Faludi (2000) så ligger anstrengelserne indenfor strategisk rumlig planlægning i positionen mellem praksis og interdisciplinær refleksion. Derfor mener vi også, at det værktøj vi vil udvikle er vigtigt for, at muliggøre en større grad af interdisciplinær viden i den praktiske planlægning. Dette sker ved at inddrage viden fra andre fagretninger i de forskellige elementer i modellen.

Med det ovenstående in mente, vil vi gerne ende ud med en model der indeholder den komplekse forståelse der vises i RUBIN projektet og den metodiske fremgangsmåde og overskuelighed der findes i landskabskaraktermetoden. Samlet vil det give en model for prioritering af landsbyer der ved at inddrage tværdisciplinære aspekter, genererer mere viden om landsbyerne og om livet i dem.

Vi vil i det følgende gerne præsentere opbygningen af dette projekt og illustrere den måde hvorpå det er blevet til. I næste afsnit vil vi indledningsvist begynde med en

gennemgang af det enkelte kapitler i projektet og derefter vil vi via en projektoversigt vise hvordan de enkelte kapitler hænger sammen.

2.5 Projektdesign

Vores rapport er del op i tre overordnede dele, en del omhandlende hvorfor vi laver en model, en del om, hvordan vi så gør det og så sidst del som er evalueringen og fremtiden for ALLF-modellen i planlægning. I dette afsnit vil vi præsentere strukturen på rapporten, jf. figur 2.1, hvordan de enkelte dele er forbundet og hvordan disse dele vil lede os frem mod et svar på vores problemformulering.

I **kapitel 3** vil vi præsentere den strategiske planlægning som foregår i Danmark. Dette bliver gjort for at identificere de steder i planlægningen, hvor vores model kan inkorporeres, hvilket vil blive diskuteret sidst i kapitlet. Der bliver taget udgangspunkt to rapporter, en fra Miljøministeriet *Strategi og kommuneplanlægning – en vejledning* fra 2002 og Plan09 projektet fra 2006. De to rapporter er vejledninger til udarbejde af nye planstrategier i kommunerne. Miljøministeriets vejledning fra 2002 blevet lavet for at være kommunalbestyrelse behjælpelig når der skulle tages en beslutning omkring en strategi for kommunes udvikling. Det blev gjort for at gøre det lettere at koncentrere indsatsen om det vigtigste for kommunens udvikling. Plan09 projektet fra 2006, er et initiativ til udviklingen og kvalificering af planlægningen i Danmark. Plan09 skal fungerer som en ”værktøjskasse”, som kommunerne kan bruge til udvikling af deres planstrategier.

I **kapitel 4** vil den første egentlige udvikling af modellen og dens elementer finde sted. Kapitlet indeholder en diskussion af kommunikativ planlægning set i forhold til vores model. De teoretikere som er valgt til dette kapitel er Tore Sager og hans syn på denne planlægningsteori ud fra hans bog *Communicative Planning Theory* fra 1994 Og hans artikel *Communicative Planners as Naïve Mandarins of the Neo-liberal State* fra 2005. Hansen og Sehested bruges for at få den kommunikative planlægning i en dansk kontekst. Herudover bruges Leonie Sandercock, som i hendes bog *Cosmopolis II – Mongrel Cities in the 21st Century* fra 2003, undersøger muligheden for at transformere (by)planlægningen fra at blive lavet af og til ”hvide mænd”, til at planlægge for den diversitet og forskellighed som man finder i byerne i dag. Endvidere vil vi komme ind på planlæggernes rolle i dansk planlægning, som de præsenteres af Karina Sehested, i forhold til arbejdet med modellen og derved identificerer hvilke planlæggere, der kan bruge ALLF-modellen.

Kapitel 5 er en præsentation af modellen og hvordan den er bygget op. Kapitlet er delt op i tre dele; overordnet beskrivelse, hvor vi først vil komme ind på modellen i sit

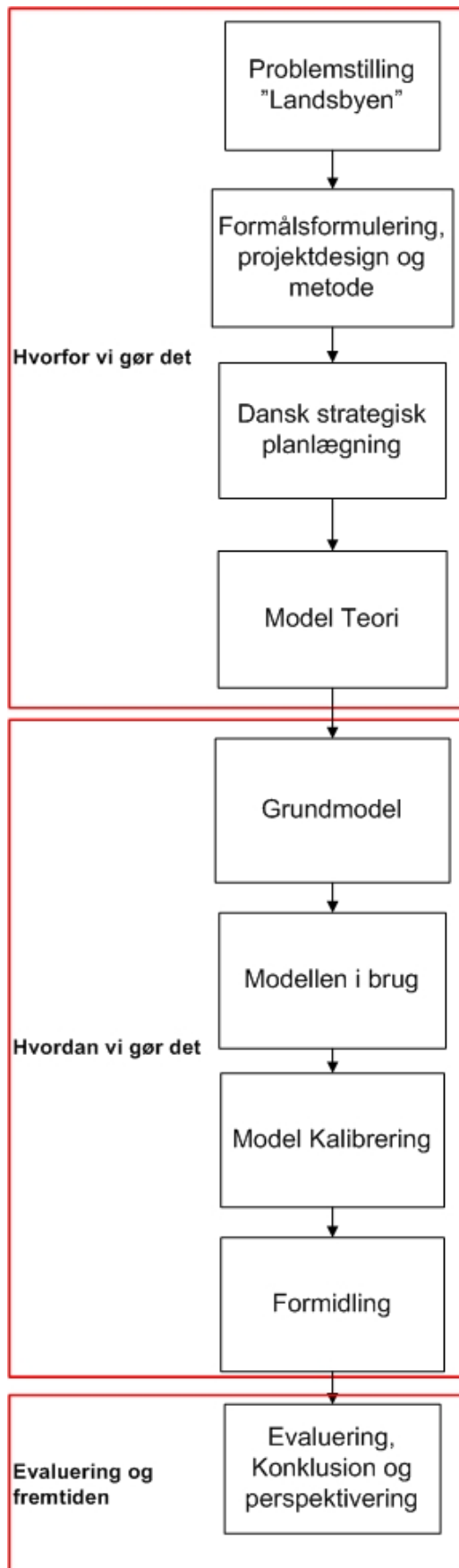
overordnede plan, hvorefter der bliver diskuteret, hvordan modellen skal/kan bruges i en planlægningssammenhæng. Herefter går vi mere detaljeret ind i modellen og ser på modellens elementer og parametre, hvilke vil blive beskrevet og operationaliseret.

Kapitel 6 er kapitlet, hvor vi beskriver hvordan ALLF-modellen skal bruges og hvilke arbejdsgange der er ved brug af modellen. Endvidere redegør vi for, hvordan de enkelte parametres indikatorer i modellen skal værdisættes.

I **Kapitel 7** tester ALLF-modellen på en case. I dette projekt har vi valgt, at se nærmere på Jammerbugt Kommune og tre små landsbyer i kommunen. Så vi vil lægge ud med at præsentere Jammerbugt Kommune, hvad er det for en størrelse, hvem bor der, hvordan ser udvikling ud for de landsbyer der er i kommunen. Efterfølgende vil vi kalibrere modellen på de tre små landsbyer, Sdr. Saltum, Bejstrup og Attrup, som ligger geografisk spred over den langstrakte kommune.

I **kapitel 8** vil vi præsentere, hvordan formidlingen af de fundne resultater kan se ud. Vi vil gå igennem hver enkel landsby og analysere de fundne resultater, og til sidst vil vi sammenligne de tre landsbyer.

For at sikre at modellen er optimal, vil vi i **kapitel 9** evaluere ALLF-modellen. De eventuelle svagheder, som vi kan finde når vi er ude og kalibrere modellen i Jammerbugt Kommune vil her blive diskuteret, for at optimere ALLF-modellen. Til sidst vil vi konkludere og perspektivere på rapporten. Vi vil komme ind på fremtiden for brugen af ALLF-modellen som planlægningsværktøj. Vi vil afslutningsvis diskutere prioritering og landsbyernes rolle i fremtidens samfund.

Figur 2.1. Rapportens struktur.

2.6 Det epistemologiske udgangspunkt

I dette afsnit vil vi gerne præsentere kritisk realisme som det epistemologiske udgangspunkt for dette projekt, idet det har betydning for vores teoretiske valg og den forståelse vi har af samfundet og dets virkemåde. Kritisk Realisme er som vi ser det et godt udgangspunkt for vores mål om at opsætte en model for prioritering af landsbyer.

Kritisk realisme er udviklet gennem årene af flere forskellige forskere. Vi lægger os i vores forståelse og i vores fremstilling tæt op ad den forståelse af kritisk realisme der præsenteres af Andrew Sayer (2000). Derudover inddrager vi pointer præsenteret af Petter Næss, fra hans artikel i Journal of Critical Realism [Næss 2004].

Kritisk realismes nok mest fremtrædende repræsentant er den engelske filosof Roy Bhaskar. Ifølge Bhaskar findes der en virkelighed der er der, både udenfor, før og uafhængigt af iagttageren [Hansen og Simonsen 2004]. Dette kan forklares ud fra de transitive og intransitive dimensioner af viden. Forskellige teoriretninger har forskellige teorier, transitive objekter, om den samme verden, den transitive dimension. Hvis der sker et skift i den transitive dimension, sker der ikke nødvendigvis et skift i den virkelige verden, den intransitive dimension. Som forklaret af Andrew Sayer, så er det med andre ord ikke sådan, at skiftet fra teorien om en flad jord til teorien om at jorden er rund, førte til et skift i selve jordens form. Dermed pointeres det også at der findes en verden uafhængigt af vores viden om den [Sayer 2000].

Dette kan forklares nærmere ved at se på den stratificering af virkeligheden som Roy Bhaskar opererer med. Roy Bhaskar deler virkeligheden op i forhold til tre niveauer. Det første niveau er det reale. Det er verden som den er, uafhængigt af vores viden om den og besiddende kausale kræfter der enten kommer til udtryk eller ej. Det andet niveau er det faktiske, eller de begivenheder der sker, når og hvis de latente kausale kræfter i det reale udløses. Det sidste niveau er det empiriske niveau. Dette er de observationer, der kan gøres om det reale og det faktiske niveau. Dog er det ikke umiddelbart klart hvilke af de to som det empiriske niveau beskriver, idet det reale ikke nødvendigvis manifesteres i det faktiske og dermed er uopdaget [Hansen og Simonsen 2004; Sayer 2000]. Denne inddeling af virkeligheden er som vi ser det relevant i forhold til planlægning idet, den forklarer hvorledes det er muligt at tage fejl i planlægningen. I dette ligger det, at de kausale kræfter i det reale kan manifestes på mange forskellige måder og i flere forskellige kombinationer. Således er det muligt at en hændelse skyldes flere forskellige kausale kræfter, men også at forskellige kausale kræfter fører til den samme begivenhed. Eller som forklaret af Sayer:

“Because events are not pre-determined before they happen but dependent on contingent conditions, the future is open – things could go in many different ways” [Sayer 2000: 15].

I forhold til dette er det også relevant, at planlægning som flere andre fag, har at gøre med åbne snarere end lukkede systemer. Dette besværliggør årsagsforklaringen og beskrivelsen af fremtiden. Således er det ifølge Andrew Sayer nødvendigt enten at benytte sig af undersøgelser hvor visse typiske forudsætninger er fraværende, eller at stille realistiske spørgsmål. Sådanne spørgsmål spørger eksempelvis ind til hvad der er en forudsætning for en bestemt praksis, eller om en praksis kan eksistere uden en anden.

Den kritiske realisme anerkender også at der findes sociale fænomener der indeholder en mening som ikke er mulig at veje eller tælle. Dermed er det nødvendigt at forstå meningen for at forstå de sociale fænomener. Dog er det sådan at forståelse og mening relaterer sig til den fysiske dimension. Derfor er det ifølge Andrew Sayer vigtigt at pointere at selvom den kritiske realisme anerkender at der er en hermeneutisk dimension af verden der kun giver mening gennem fortolkende forståelse, så har denne dimension også en fysisk reference og ramme. Derudover findes der en fysisk verden, der er forudsætningen for den sociale dimension og ikke kan forstås gennem diskurser og fortolkning [Sayer 2000]. Det er især denne dialektik mellem virkelighedens fysiske og sociale sider vi finder frugtbare i forhold til planlægning. Det pragmatiske udgangspunkt som kritisk realisme udgør, mener vi er fordelagtigt, hvis ikke ligefrem nødvendigt, i et så komplekst forskningsfelt som planlægning.

Derudover er vi af den opfattelse at kritisk realisme i forhold til vores projekt kan være med til at opstille nogle interessante problemstillinger. Hvis den transitive og den intransitive dimension af viden ses i forhold til landdistrikter og landsbyer, så mener vi at der i dag er en transitiv viden omkring den intransitive dimension, landsbyerne og landdistrikterne. Den viden og de handlinger der i dag er i den aktive, praktiske landdistrikts og landsbypolitik er ikke, som vi ser det, baseret på den aktuelle forskning. Mange af de løsningsforslag og visioner der fremsættes i dag, baseres til dels på en forestilling om tidligere tiders opdeling og funktioner for landsbyerne. Derudover baseres mange af løsningerne på et svagt defineret begreb, nemlig oplevelsesøkonomien. Her mener vi i tråd med den kritiske realisme at begrebet oplevelsesøkonomi og dets effekt på landdistrikterne og landsbyerne er problematiske. Dels på grund af at begrebet oplevelsesøkonomis manglende evne til at differentiere mellem de mange forskellige elementer der findes i det. Det er det problem der i den kritiske realisme adresseres som problemet med kausal frem for taksonomisk gruppering [Sayer 2000]. Vi mener også, at selv om den svagt definerbare oplevelsesøkonomi kan have en indvirkning på landsbyerne og landdistrikterne, så er der problemstillinger der er vigtigere. Vi vil gerne i dette projekt være med til at muliggøre et udgangspunkt for at landsbyerne og landdistrikterne, sættes i forhold til den vidensøkonomi som resten af samfundet forholder sig til og agerer i. Vidensøkonomien er som oplevelsesøkonomien også mere en taksonomisk gruppering end en kausal gruppering, dog siger begrebet mere om det udgangspunkt der er for

værditilvæksten, nemlig viden. Man kan debattere begrebet længe og dybdegående, men vi vil her kun pointere at viden som sådan altid har været en del af økonomien. Viden er en forudsætning for produktion og for innovation. Men betydningen af at besidde den rigtige viden og af at bruge den rigtigt og udvikle den, er steget. I dag er det afgørende for vores samfund at vi forstår at generere viden og derfor er det også nødvendigt at se på landsbyerne og landdistrikterne i forhold til dette.

Kritisk realisme åbner, til trods for udgangspunkter om den sociale verden som et åbent system og problematikken med den stratificerede viden, alligevel op for muligheder for at opnå viden og indsigt i en mere specifik lokalitet. Petter Næss skriver i *Journal of Critical Realism*, at det er muligt at opnå en gradvis lukning af et system og dermed at få en indsigt. I forhold til dette projekts emne, landsbyer, så er det givet at de ikke er lukkede systemer men derimod udgør meget åbne og komplekse systemer. Alligevel er det relevant at se på dem, for derigennem at generere en viden om deres sammenhæng med resten af samfundet og om samfundets indvirkning på dem [Næss 2004]. Petter Næss beskriver også hvordan forskellige metoder kan være med til at understøtte hinanden. Netop dette mener vi, er vigtigt i forhold til at undersøge en så kompleks lokalitet som en landsby. I stedet for at søge svar og forklaringer i statistik og empiri, mener vi, i tråd med Petter Næss, at det er relevant at bruge disse i forhold til, at danne en vurdering af den forklaring man har på et fænomen i forhold til lokaliteten [Næss 2004].

Kritisk realisme er som vist her en indgangsvinkel til problemstillingen der både lægger op til en dialektisk forståelse af det fysiske og det sociale, og en dialektik mellem empirisk indsigt og kausal forklaring. Derfor vil vi i forhold til vores model tilstræbe, at den kommer til at rumme såvel de fysiske som de sociale aspekter i landsbyen. Derudover er det også, i tråd med den kritiske realisme, et mål at de metoder der benyttes kan give et indblik i begge dimensioner og derved generere en viden om de kausale kræfter. Vi vil derfor bruge såvel empiriske som hermeneutisk viden om landsbyerne. Vi mener, at dette er et godt udgangspunkt for at etablere et værktøj der kan være med til at skabe et grundlag for debat i en kommunikativ planlægning. Kommunikativ planlægning og vores models rolle i forhold til dette vil vi behandle i kapitel 4.

2.7 Metodiske overvejelser

Fokusset i denne rapport er dobbelt, hvor den første del er at udvikle en model til analyse af livet og det fysiske i en givne landsby og den anden del er at kalibrere den udviklede model i Jammerbugt Kommune, i den henseende at teste modellens anvendelighed og videreudvikling. Udviklingen af modellen er blevet gjort på baggrund

af kritisk realisme, teori omkring kommunikativ planlægning, planlæggerens rolle og dansk strategisk planlægning. Ved overgangen fra teori til empiri bringes rapporten fra det mere overordnede og abstrakte niveau til et niveau, der er helt specifikt og konkret for netop den opstillede problemstilling og det opstillede formål. For en vellykket kobling mellem teori og empiri har det været nødvendigt at introducere klare definitioner og identifikationer af forskellige begreber og temaer i introduktionen af modellen med henblik på deres anvendelse og forståelse. Ved denne form for operationalisering har hensigten været, at der ikke skal herske tvivl for læseren om, hvordan elementerne i modellen skal forstås. Ved operationalisering menes en gennemgang af, hvorledes de teorier, der er blevet gennemgået i rapporten, er koblet med empirien [Nielsen 2003].

Undersøgelserne i den anden del af rapporten sker i form af en casestudie. Grunden til valget af et casestudie i denne del af rapporten er, at udviklingen af modellen, helt automatisk frembringer en mulighed for at bruge sted-specifikke undersøgelser og analyser, selvom modellen ikke nødvendigvis er sted-specifik. Grunden til dette, er at den udviklede model skal kunne anvendes på andre landsbyer i Danmark end dem der præsenteres i kalibreringen.

Casestudiet som metode og valg af caseområde

Formålet med at arbejde med en case er at opnå en detaljeret viden om et specifikt område i sin helhed. Ofte er formålet at gå i dybden og lave en helhedsorienteret analyse [Andersen 1997]. Casestudiets styrke er, at det giver mulighed for at forstå komplekse sociale fænomener i deres helhed, specielt hvor der stilles spørgsmål, som leder op til en mere forklarende besvarelse af en problemformulering [Yin 1991]. Robert Yin definerer et casestudie som:

”A case study is an empirical enquiry that: investigates a contemporary phenomenon within its real-life context especially when: the boundaries between phenomenon and context are not clearly evident” [Yin 1991: 13].

Som undersøgelsesstrategi, er casestudier brugt i mange situationer for at bidrage til den viden man har om individer, grupper, sociale, politiske og relateret fænomener [Yin 1991]. Casestudier er relevant som forskningsmetode, når problemstillingen lægger op til besvarelse af ”hvordan” spørgsmål, og når forskeren kun har lille kontrol over det emne, der studeres. En case giver et resultat, som er afhængig af den sammenhæng, resultatet er fremkommet fra. Dette betyder dog ikke nødvendigvis, at resultatet af et casestudie ikke er generaliserbart. Generalisering som begreb bør i denne forbindelse defineres. Robert Yin (1991) og Andersen (1997) peger begge på, at generalisering ikke betyder at finde universelle love, men snarere at definere teorier og begreber indenfor et afgrænset område.

En case bør derudover defineres, idet den kan bestå af, for eksempel, et geografisk afgrænset område, en person eller lignende. Definitionen af casen skal først og fremmest passe til problemstillingen, således at der er mulighed for at undersøge alle relevante data [Yin 1991].

Jammerbugt Kommune blev udvalgt som en case i denne rapport af forskellige grunde. Valget af at benytte en enkelt case, er begrundet i et ønske om at teste vores model på en såkaldt kritisk case. Jammerbugt er en kritisk case i og med, at kommunen er en ”svag” kommune, da den er en landkommune uden mange arbejdspladser samtidig med at det er en yderkommune, jf. kapitel 1. Dette gør Jammerbugt Kommune meget relevant i vores sammenhæng. Jammerbugt Kommune er på nuværende tidspunkt i gang med at udvikle en ny landdistriktsplan, hvor en kommission har sat nogle fælles strategiske retningslinier, som er blevet vedtaget af Byrådet. Her bliver der set på de nuværende udfordringer som findes for kommunens landdistrikter og landsbyer, hvilke er:

- Socioøkonomiske udfordringer – lave indkomster, lavere erhvervsfrekvens for kvinder, mindre udviklet servicesektor, færre højtuddannede og færre med adgang til bredbånd.
- Miljømæssige udfordringer – ammoniakudledning, eutrofiering, jordforringelse og faldende biodiversitet samt klimaforandringer [Jammerbugt Kommune A 2007].

De udfordringer som kommunen ser, er blandt andet også noget som vi mener, er vigtige at have for øje og prøve at afhjælpe. Kommunen prøver at vende de tendenser som ses generelt og derved skabe udvikling. Derfor har kommunen sat en række borgermøder omkring landdistriktsudvikling i gang. Kommunen har udvalgt 24 landsbyer, hvor der bliver diskuteret hvad der kan gøres for netop de landsbyer. Vi har overværet to af disse møder, først i Biersted og siden i Sønder Saltum. Vi var med til disse møder for at høre om og få indblik i kommunens fremgangsmåde for udvikling af deres landdistriktspolitik og for at få nogle kontakter med repræsentative personer i landsbyen.

Jammerbugt kommune er også aktivt med i udviklingen af strategisk planlægning. De er blandt andet med til at give andre kommuner inspiration til nytænkning af planstrategien, hvilket sker som en del af Plan09 projektet [Jammerbugt Kommune A 2007]. På nuværende tidspunkt er 39 kommuner udvalgt som inspirations kilder og frontfigurer, for kommuner som ønsker at arbejde med planstrategi udvikling. Det interessante herved er at kommunen allerede aktivt bruger strategisk planlægning, hvilket kan give et godt udgangspunkt for vores model, da kommunen ikke på nuværende tidspunkt har en ramme for analyse af deres landsbyer [Pers. Comm. Haagensen].

Modellen skal testes på landsbyer, hvorfor vi har udvalgt tre landsbyer i Jammerbugt kommune. På grund af tidsmangel, som følge af at vi har vores primære fokus på at udvikle modellen bedst muligt før at teste den på landsbyer, er der ikke tid til at kunne gå i dybden med flere end tre landsbyer. De tre landsbyer vi har udvalgt er Sønder Saltum, Attrup og Bejstrup, hvilket primært er udvalgt ud fra deres størrelse, men også deres beliggenhed idet de er spredt i kommunen. Sønder Saltum, blev valgt, efter vi havde været til borgermødet, og derved havde fået navne på formanden for borgerforeningen og på lokale ildsjæle. De to andre byer havde ikke noget borgermøde, så de er udvalgt ved at køre rundt og se på landsbyerne i kommunen. Deres størrelse passede og der var samtidigt mulighed for at vi her kunne gå i dybden med vores model og udviklingen af den.

Datafangst

Datafangsten omfatter de trin i arbejdsprocessen, hvor det rå datamateriale tilvejebringes ved hjælp af oplysningsinterview eller oplysningsspørgeskemaer samt udtræk af statistiske materiale.

For at få de ønskede informationer omkring to af elementerne i modellen, social kapital og ildsjæl, har vi brugt både oplysnings-interview og spørgeskemaer som metode. Begge undersøgelsesmetoder er brugt til dette formål, da de informationer vi havde brug for, kan findes ud fra nogle enkelte spørgsmål omkring emnerne. Derudover er begge undersøgelsesmetoder brugt, for at finde den bedste metode til at få de ønskede informationer om de to elementer.

Spørgeguiden er semistruktureret, hvilket vil sige at spørgeguiden er opbygget af emner og derunder fastlagte spørgsmål, jf. bilag 11. Spørgeguiden er bygget op af åbne spørgsmål, da disse former for spørgsmål er gode i en eksplorativ undersøgelse, hvor der undersøges komplekse temaer og dimensionerne ikke er helt klare.

Der blev foretaget oplysningsinterview med formanden for Bejstrup Borgerforeningen og Attrup Borgerforening, jf. bilag 2. Interviewene var helt uformelle og foregik ved at vi snakkede omkring livet og sammenholdet i landsbyen. Interviewet med formanden for Bejstrup borgerforening foregik hjemme ved hende selv. Interviewet med formanden for Attrup borgerforeningen forgik på universitet, da hun alligevel var i Aalborg. Vi mødtes igen med formanden for Attrup borgerforening og et andet bestyrelsesmedlem, denne gang fulgte de os rundt i byen og viste os de steder de mente var specielle for landsbyen og hvad der var skidt. Derudover snakkede vi igen om hvordan de var at leve i en landsby som Attrup. Vi brugte spørgeskemaet som spørgeguide til interviewene, hvilket sikrede at vi kom i gennem de ønskede temaer og at alle vores respondenter blev spurgt om de samme temaer.

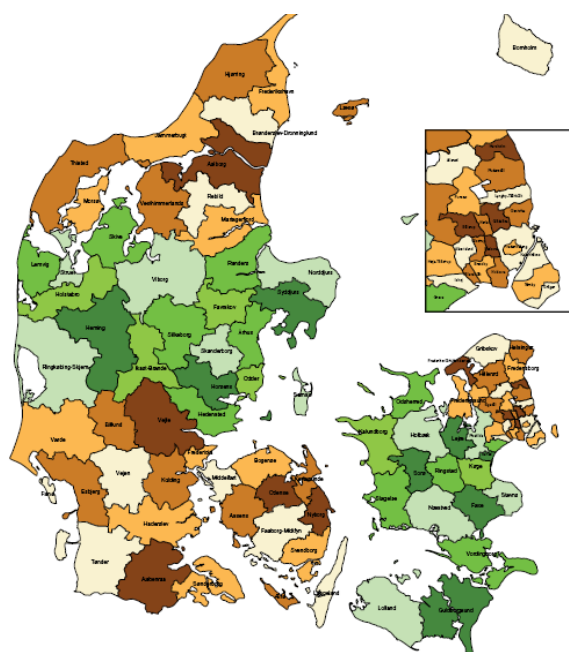
Spørgeskemaet er udført ved at sende e-mails ud til formanden for Sdr. Saltum Borgerforening og en ildsjæl i Sdr. Saltum, jf. bilag 3. Gennem formanden havde vi fået

e-mails på nogle af medlemmer af foreningerne. I forhold til oplysnings-interviewet var oplysnings-spørgeskemaet mindre personligt og dybdegående, selvom at der i spørgeskemaet var mulighed for uddybelse under de enkelte spørgsmål. Det statistiske materiale omkring kommunen og landsbyerne er indsamlet gennem de kontakter vi har haft med Jammerbugt Kommune og deres hjemmeside. Det statistiske materiale bruges i flere af modellens elementer og skal hjælpe til at værdisætte indikatorerne i ALLF-modellen. Vi vil i næste kapitel se nærmere på strategisk planlægning i en dansk kontekst, idet det er vigtigt at have en forståelse for de rammer og den kontekst som modellen skal passe ind i.

Kapitel 3

Dansk Strategisk Planlægning

I det følgende kapitel vil vi komme ind på den strategiske planlægning, som er foregået og foregår i Danmark lige nu. Dette gør vi, for at danne et billede af hvor Danmark er på vej hen i forhold til den fysiske planlægning, og for at se, hvor en model omkring landsbyer i en kommune, kunne være behjælpelig. Kapitlet vil tage udgangspunkt i miljøministeriets *Strategi og kommuneplanlægning* fra 2002 og Plan09 projektet fra 2006. Først vil vi starte med at redegøre for de rammer kommunerne arbejder under i dag, efter strukturreformen.

Figur 3.1. Kort over de nye kommuner
[Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2005b].

3.1 Strukturreformen

Den 1. januar 2007, trådte den nye strukturreform i kraft. De nu 98 kommuner har fået et større spillerum og mange offentlige opgaver flyttes fra et niveau i den offentlige sektor til et andet. Arbejdet med strukturreformen startede da regeringen i oktober 2002 nedsatte en Strukturkommission, som havde til formål, at udarbejde en faglig og teknisk analyse, som kunne udgøre et beslutningsgrundlag for ændringer i rammerne for løsning af den offentlige sektors opgaver. En af ændringerne i strukturreformen var, at de daværende 13 amter skulle nedlægges og i stedet

skulle erstattes af fem regioner. Derudover blev de nye kommuners fysiske udstrækning ændret, da Strukturkommissionen anbefalede en kommunestørrelse på 30.000 indbyggere. Den nye fordeling af kommunerne kan ses på figur 3.1. På baggrund af det arbejde som Strukturkommissionen havde lavet, offentliggjorde Regeringen i april 2004 et forslag til en strukturreform. Dette udspil blev vedtaget af Regeringen og Dansk Folkeparti i juni samme år [Strukturkommissionen 2004 og Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2005a].

Strukturreformen ændrede ikke kun planinstitutionerne, men også plantyperne og deres indhold. Regionplanen blev afskaffet sammen med amterne, og i fremtiden er det kommuneplanen, der er det samlede dokument for den fysiske planlægning og arealanvendelse. Derudover skal kommuneplanen, udover det tidligere indhold, også indeholde retningslinier for hovedparten af de emner, som regionplanen tidligere varetog. De fem regioner skal hver i sær udarbejde en regional udviklingsplan. Planen skal indeholde Regionsrådets ønsker omkring udvikling af regionens byer, landdistrikter og udkantsområder for en række højtprioriterede emner; natur og miljø, erhverv, beskæftigelse, kultur og uddannelse. Disse ønsker må ikke modsiges eller modarbejdes af kommuneplanen. Den regionale udviklingsplan fastsætter dog ikke arealanvendelsen, men er en form for strategisk plan for den regionale udvikling. Lokalplanen og planstrategien er de eneste plantyper, der med strukturreformen forbliver uændret. Også statens rolle i planlægningens ændres. Den statslige udmelding til regionplanlægningen ændres, til at være en oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen og landsplanredegørelsen rettes fremover til den regionale udviklingsplan og kommuneplanlægningen [Østergård, 2005].

De nye kommuner står altså lige nu overfor vigtige politiske diskussioner om de næste års udvikling og er også ved at organisere deres nye planforvaltninger. Samtidig skal der udarbejdes en strategi for indholdet i de nye kommuneplaner. Denne mulighed for at lave en gennemgribende fornyelse af plankulturen kan ikke være bedre og har ikke været stil stede siden planlovens introduktion i 1970'erne [Plan09 2006]. Derfor har kommunerne brug for værktøjer til at understøtte denne udvikling. Her kan planstrategien gå ind og hjælpe kommunerne med selve processen.

3.2 Kommunal strategisk planlægning

Som der skrives i starten af plan09, er det strategien der sætter kursen. I en verden i hastig forandring og hvor globaliseringen kommer tættere og tættere på, ændres blandt andet erhvervsstrukturen og udviklingen af kommuner og regioner sig. Derudover bliver konkurrencen mellem byerne større og presset på det åbne land tager til [Plan09 2006].

Plan09 er et initiativ til kvalificering og udvikling af planlægningen i Danmark. Det er Miljøministeriet og Realdania, som har indgået et partnerskab om projektet Plan 09, hvilket skal være med til, at føre den kommunale planlægning ind i det nye årtusinde. Plan09 skal ses som en opdateret ”værktøjskasse” som vil blive fyldt op med erfaringer fra landets kommuner. Formålet med Plan09, er at udvikle plankulturen og styrke det politiske ejerskab og engagement i planlægningen. Derudover skal planstrategierne lægge strategien for de kommende års udvikling og fastlægge niveauet for den kommende kommuneplanrevision. Planstrategien indeholder også en kort opsamling på udviklingen og planlægningen siden den sidst vedtagne kommuneplan.

Hovedaktiviteterne i Plan09 er, at gennemføre en række kommunale eksempelprojekter og opbygge netværk til formidling og erfaringsudveksling. Eksempelprojekterne er med til at bidrage til udvikling af forskellige metoder, værktøjer og organisationsformer i planlægningen. Disse projekter er et tilbud, der kan gennemføres i samarbejde med kommunerne [Plan09 2006].

Som skrevet, har kommunerne meget på dagsorden. Planstrategien kan være et prioriteringsværktøj, der har de aktuelle og strategiske spørgsmål for øje. De aktuelle spørgsmål kan være spørgsmål som, kommunes fremtidige regionale rolle, erhvervspolitiske mål og politiske mål for det åbne land. De strategiske spørgsmål kan sikres igennem planstrategien, ved at de lettere kan udstikke en fælles kurs på tværs af forvaltningerne. Selve prioriteringsværktøjet som planstrategien kan være, kan bruges i budgetlægning eller som et værktøj til at udvikle dialogen mellem borgere, foreninger, interesseorganisationer og politikere [Plan09 2006].

Planstrategier som redskab er ikke noget helt ny fænomen, men har været i dansk planlægning siden 2002. Her blev en vejledning til kommunalbestyrelserne lavet, som kunne være behjælpelig når der skulle tages en beslutning omkring en strategi for kommunens udvikling. Planstrategien skulle gøre det lettere at koncentrere indsatsen omkring det vigtigste for kommunens udvikling [Miljøministeriet 2002].

”Today, it is not only generals who make strategy, but firms, university departments, municipal governments, etc. And they do it for the same reason that the generals do: so that when the real action begins, they are better prepared so that their chances of success are greater.” [Needham 2000: 80].

Som citatet af Needham så rigtigt siger og som det også skrives i Miljøministeriets ”strategi og kommuneplanlægning fra 2002, er et af formålene med at indføre strategier for kommuneplanlægningen, at styrke politikernes muligheder for at bruge kommuneplanlægningen strategisk. Planstrategien giver politikerne mulighed for at rette planlægningen mod problemerne, muligheder og trusler i kommunens udvikling og sende et klart signal [Miljøministeriet 2002]. Det klare signal omkring hvilke problemstillinger, behov og plantanker, der er i kommunen, er vigtigt, da

kommunalbestyrelsen dermed kan sikre at kommuneplanlægningen bliver taget alvorligt af de mange som bidrager til virkeliggøre den. Det er også vigtigt, at der med planstrategien udtrykkes en bevidst politisk prioritering af, hvad der er fundamentalt for kommunen. Derudover er strategien et svar på de lokale udfordringer og de politiske valg. Som også Friedmann et al (2004: 56) forklarer i citatet: "It is a way of probing the future in order to make more intelligent and informed decisions in the present", er denne form for planlægning med til at forme grundlaget for beslutning. Det er en politisk opgave at udarbejde en strategi som kan føre kommunen ind i en positiv udvikling. Derfor er det også vigtigt, at grundlaget for strategien er god og støtter op omkring strategien og visionen. Ifølge Miljøministeriet (2002) har strategi en betydelig interesse i det offentlige og det private. Det skyldes blandt andet det stigende pres, der er på organisationer om at kunne omstille og forny sig under den hurtige udvikling inden for næsten alle områder af samfundet. Kravet om omstilling stilles blandt andet fra den teknologiske udvikling, stigende krav til service og knappe ressourcer. Hensigten med en strategi er alt i alt, at kunne agere i usikre omgivelser og samordne mange aktiviteter, fx under planstrategien, for at få en effektiv indsats og det bedst mulige resultat i forhold til målene [Miljøministeriet 2002: 13]. Men hvad er planstrategien bygget op af, helt overordnet? Ifølge Miljøministeriet kan en planstrategi indeholde følgende;

1) **Hvor står vi?** Planstrategien skal indeholde oplysninger om planlægningen siden sidst og en vurdering af udviklingen. Hertil kan der indsamles forskellige data og bruges forskellige analyser til at give et billede af den nuværende situation og udviklingsmulighed. Disse forudsætningsmaterialer er grundlaget for den beslutning som politikerne skal tage. Det er altså en vurdering af den udvikling som politikerne kan se, ud fra det forarbejde, som administrationen har lavet. Et godt oplæg understøttes af analyse arbejde, for eksempel kan kommunens situation belyses med lokalbekendtskab og nøgletal, og centrale personer udenfor den kommunale organisation kan bidrage med nyttige oplysninger. Kommunen, kan nemmere påvirke den interne udvikling selv, ud fra de analyserne de laver. Normalt vil disse interne forhold i kommunen omfatte basale oplysninger om befolknings- og erhvervsudvikling, detailhandel, omfanget af bolig- og erhvervsbyggeriet og om arealforbruget.

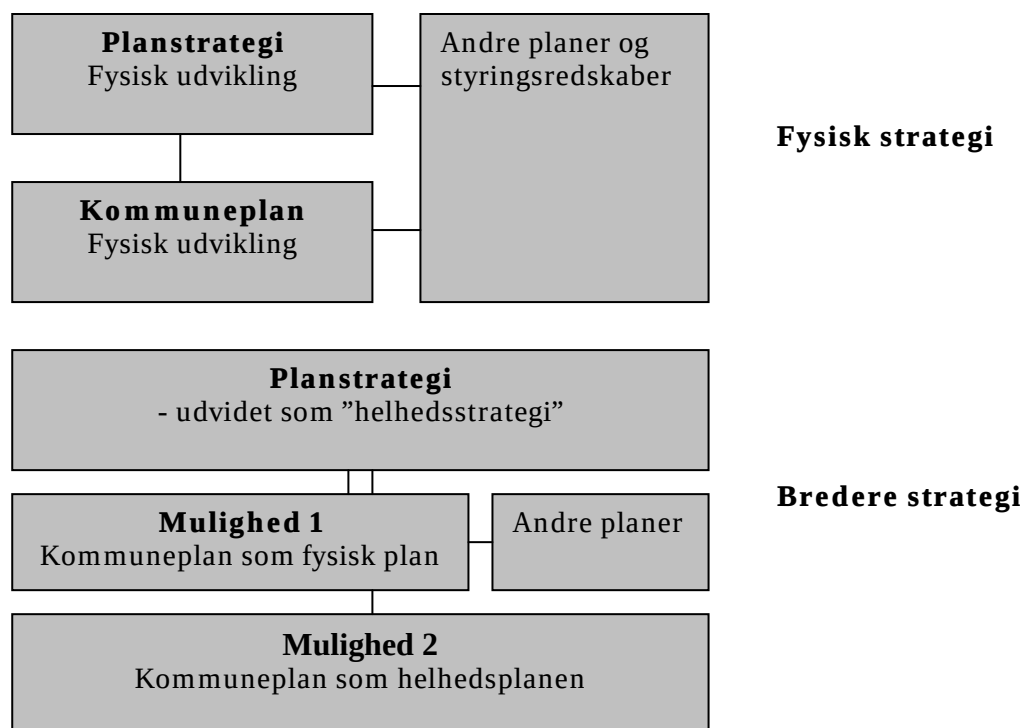
2) **Hvor vil vi hen?** Der skal fastlægges en strategi for udvikling, hvilket skal gøre af kommunalbestyrelsen. Denne strategi kan udformes som en politisk vision for kommunens landsigtede udvikling og målsætninger for en række højt prioriterede emner. Visionerne bygger på værdier og disse visioner udmøntes i mål. Målene er mere konkrete og operationelle end visionerne.

3) **Hvad gør vi?** Dette punkt er selve handlingen, som skal ske. Planstrategien skal indeholde kommunalbestyrelsens beslutning omkring revisionsmetode. Ydermere skal planstrategien indeholde beslutninger om at sætte en række øvrige handlinger i værk. Det skal gøres for at tage de første skridt frem mod visionerne og målene. Beslutningerne kan omhandle styrkelse af samarbejdsrelationer, markedsføring og

igangsætning eller ændringer af tema- og sektorplaner eller koordinering af kommuneplanlægningen med budgetlægning og andre styringsværktøjer.

4) **Hvordan gik det?** Dette punkt er evalueringen, som ikke er et lovkrav, men strategisk arbejde vil normalt indebære en vis opsamling af erfaringer til brug for næste revision af strategien.

Disse fire punkter udgør den strategi, som er central for planlovens bestemmelser. Derudover kan planstrategien have forskellige roller, den kan være en bredere strategi eller en fysisk strategi, se figur 3.2. Den bredere strategi dækker over, at den bagvedliggende tankegang er bred og overordnet i sit emne valg, den kan fx give et overblik over kommunens situation og udviklingsmuligheder. Men det betyder dog ikke at planstrategien skal indbefatte alt, men er i stedet et udtryk for en politisk prioritering. Den fysiske strategi er orienteret imod behovet for udvikling, omdannelse og forbedring af kommunes byer, landsbyer og landdistrikter, og at udviklingen sker op en bæredygtig måde. Denne strategi hænger naturligt sammen med en fysisk orienteret kommuneplan [Miljøministeriet 2002]. Da der er stor variation i kommuneplanlægningens rolle i en kommune, vil der altid være nogen som koncentrerer sig mere om den fysiske planlægning end andre, her er det måske den bredere funktion som rækker ud over det fysiske [Miljøministeriet 2002].

Figur 3.2. planstrategiens rolle i kommunen [Miljøministeriet 2002].

Plan09 ser lidt anderledes på hvordan en planstrategi skal opbygges. Plan09 mener at en god planstrategi bør besvare tre grundlæggende spørgsmål 1) Hvem er vi, og hvad lever vi af? 2) Hvor vil vi gerne hen? og 3) Hvem skal gøre hvad, for at vi kan realisere strategien? "Udtrykt på en anden måde er planstrategiens grundlæggende opgave at

identificere handlinger, processer og aktører, der skal medvirke til at realisere en vision om fremtiden på baggrund af en profil af nutiden.” [Plan09 2006: 6].

Der kan være forskellige indfaldsvinkler til den rolle som planstrategien skal have i den enkelte kommune. Plan09 redegør for 5 vinkler, hvoraf tre er de traditionelle og de sidste to er nye vinkler. Disse indfaldsvinkler kan også være med at give en idé om hvor ALLF-modellen kan passe ind. De traditionelle indfaldsvinkler er planstrategien som;

- oplæg til kommuneplanen
- prioriterings- og budgetredskab
- dialogværktøj og udviklingsstrategi

De nye synsvinkler på planstrategien omhandler spørgsmål omkring, hvordan kommunen kan kommunikere professionelt i planstrategiprocessen og hvordan borgerne/brugerne kan inddrages i processen. De nye synsvinkler er planstrategien som;

- et værktøj til strategisk kommunikation
- et værktøj til innovation og fornyelse i kommunen

For at give et bedre indblik hvad disse indfaldsvinkler er, vil vi kort beskrive hvert enkelt. Plan09 belyser hvert enkel indfaldsvinkel med tre overskrifter; Visionen, indsatsområderne og dialogen. **Oplæg til kommuneplanen** er en traditionel måde at se planstrategien på og da planstrategien er grundfæstet i planloven, er det for mange kommuner naturligt at fokusere på planstrategiens rolle som oplæg til revisionen af kommuneplanen. Nu hvor de fleste kommuner er blevet lagt sammen kan planstrategien fungere som et samlet, fysisk og funktionelt overblik over hele kommunen. Her kan et eksempel på centrale temaer, være bymønstret, hvor den politiske debat er grundet i en vurdering af byernes oplande, styrker, svagheder og samspil [Plan09 2006].

Planstrategien som **prioriterings- og budgetredskab**, kan bruges til at gøre planstrategien til et overordnet værktøj i budgetlægningen og de årlige prioriteringsdiskussioner. Men for at kunne bruge planstrategien på denne måde skal den tage udgangspunkt i opgaverne i alle de kommunale sektorer. For eksempel kan dele af planstrategien indeholde et overblik over udfordringer for den kommunale forvaltning som helhed, hvor der ses på den enkelte sektors aktuelle situation, styrkeposition og svagheder, hvilket kan give et billede af hvilke sektorer skal have særlig bevågenhed.

For at kunne bruge planstrategien som en **dialog- og udviklingsstrategi** bør den være handlingsorienteret, det vil sige at en kommune skal have fokus på deres

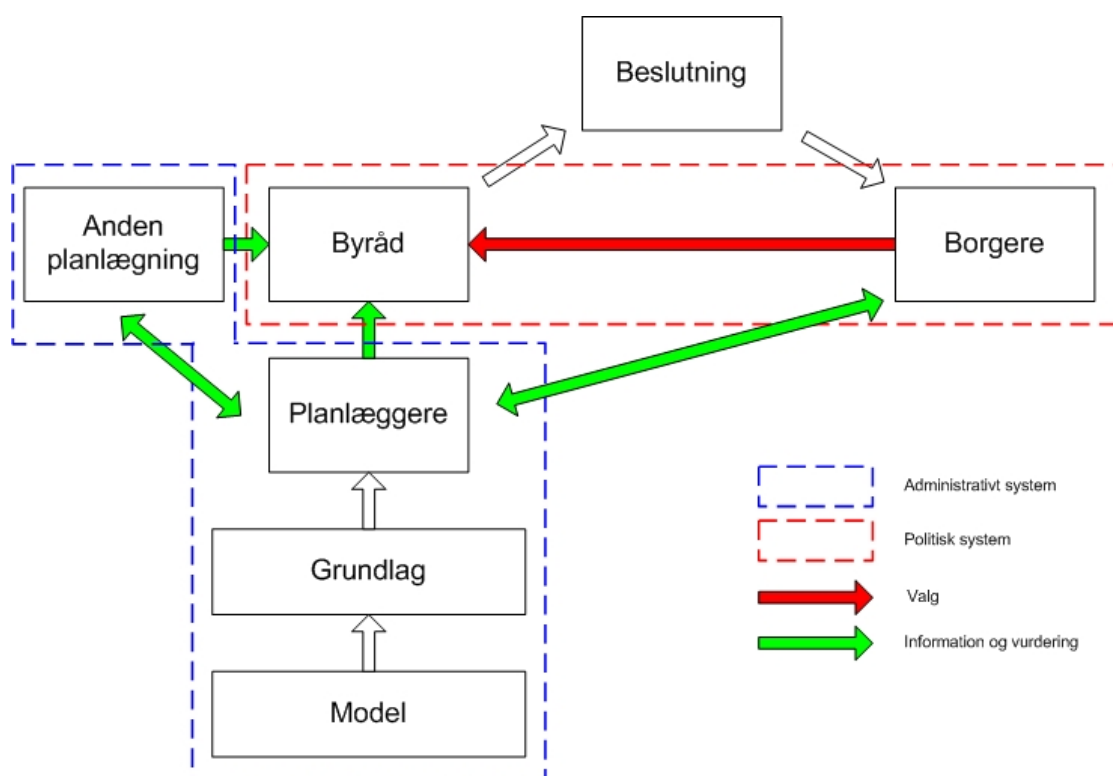
styrkepositioner så der kan ske en tidlig inddragelse af nøglepersoner og interesser. Det er afgørende at strategien udarbejdes i fuld åbenhed med alle interesserede. Denne indgangsvinkel er med til at arbejde mod en samlet udviklingsstrategi ved at udvikle nærdemokratiet og nye dialogformer. De to nye indfaldsvikler beskrives forskelligt fra de andre tre. Her er fremgangsmåden ikke at se indfaldsvinklerne ud fra tre overskrifter, men i stedet at være mere beskrivende. **Værktøj til strategisk kommunikation** i planstrategien bruges primært til branding eller markedsføring af kommunen. Målet er at knytte borgerne og virksomheder til byen, kommunen eller regionen. Planstrategien kan være med til at sætte den aktuelle udvikling og forandring på dagsordenen. Ifølge plan09 er det i denne proces, at kommunerne kan hente inspiration fra virksomhedernes arbejde innovation. Indgangsvinklen **værktøj til innovation og forandring** er med til dette og det er vigtigt at kommunen prøver at finde de ukendte behov, for at sikre at de ikke kommer til at ligne andre kommuner til forveksling, noget der kan vær én tendens til.

I forhold til den helheds tankegang der lægges op til i forbindelse med PLAN09s forslag, mener vi at vores model vil kunne være med til at danne et udgangspunkt for den videre planlægning. Det både i forhold den egentlige fysiske planlægning, men også i forhold til planlægning i andre kommunale sammenhænge. Vi vil i det efterfølgende afsnit komme med vore oplæg til modellens rolle i forhold til den fysiske planlægning og i forhold til en bredere helhedsorienteret planlægning.

3.3 Hvor passer en model ind?

Som skrevet i kapitel 1, mener vi der er brug for et værktøj til at understøtte planlæggerne og politikerne i deres beslutning om prioritering af landsbyer i deres kommune. Derfor vil vi i dette afsnit se på de steder i planlægningen hvor modellen kan bruges og i hvilket sammenhænge den vil fungere bedst. Det er vigtigt at modellen falder naturligt ind i arbejdet omkring kommuneplanen eller planstrategien, således at modellen fungerer som et grundlag.

Som det ses på figur 3.3 er modellen tænkt ind i den sammenhæng at den skal fungerer som et grundlag for planlæggere og politikeres beslutninger. Planlæggere fungerer i mange forskellige sammenhænge og der er derfor vigtigt at de har en viden og et grundlag at handle og planlægge ud fra. Dette skal ske for at de beslutninger der træffes politisk bliver truffet på et så fyldestgørende grundlag som muligt. Derudover er det vigtigt at planlæggerne og politikerne er rustede til at indgå i debatten om landsbyerne, på et så informeret og fagligt grundlag som muligt. Derved lettes debatten og det bliver muligt at fokusere den mod de vigtige problemstillinger.

Figur 3.3: Illustration af modellens rolle i forhold til en kommunikativ planlægning mellem borgere, politikere og planlæggere.

Planlæggere kan også drage fordel af det vidensgrundlag som kan skaffes gennem modellen i andre sammenhænge. I forhold til den mere helhedsorienterede strategiske tænkning der lægger op til i PLAN09, så skal planlæggere i stadig større grad kunne levere informationer og vurderinger til andre offentlige forvaltninger. Det kan både være andre af kommunens forvaltningsområder, men i særligt grad også den i forhold til den regionale planlægning. Her vil modellen give kommunens planlæggere en indsigt i landsbyerne der kan videre formidles til regionen og således være med til yderligere at kvalificere arbejdet med både den Regionale Udviklingsplan, men også regionernes landdistriktspolitik.

Her er det vigtigt at pointere at vores sigte med modellen er, at den skal kunne skabe et grundlag af viden om landsbyerne, hvorudfra der kan føres en debat og der kan træffes beslutninger. Vi mener ikke at en model i sig selv siger noget om hvilken beslutning der skal træffes. Derimod mener vi at modellen skal indgå som et grundlag for en bredere kommunikativ planlægning mellem borgere, politikere og planlæggere.

Vi vil i det følgende kapitel nærmere beskrive hvordan modellen kan være en del af en kommunikativ planlægning og hvad vi mener med en kommunikativ planlægning. Derudover vil vi se på de planlæggerroller der kan have gavn af at bruge modellen og hvordan den kan bidrage med information.

Kapitel 4

Landsbyerne og fremtidens planlægning

Dette kapitel vil som nævnt indeholde en gennemgang dels af kommunikativ planlægning og dels af planlæggernes roller, begge dele set i forhold til ALLF-modellen. Kapitlet er samtidigt starten på den egentlige udvikling af modellen og de forskellige elementer. Vi redegjorde i afsnittet om epistemologisk udgangspunkt for, at dialektikken mellem fysik og liv var vigtig for os. Derudover har vi præsenteret hvorledes modellen kan tænkes ind i forhold til en kommunal strategisk planlægningsproces, både snævert i forhold til fysisk planlægning, men også i forhold til en helhedsorienteret planlægning. Vi vil lægge ud med at redegøre for, hvad vi mener med kommunikativ planlægning og hvorfor vi mener, at det er vigtigt.

4.1 Kommunikativ planlægning

Planlægning er som andre fagområder under stadig forandring og under indflydelse af forskellige paradigmer. Dansk planlægning bygger på en målrational tankegang. Hansen og Sehested (1999) påpeger at dansk planlægning og især det danske plansystem har været bygget op af ønsket om at kontrollere og styre væksten. Afmatningen af nybyggeriet op gennem halvfjerdserne og overgangen til i højere grad at planlægge for allerede bebyggede områder, har medført at planlægning indtil slutningen af halvfemserne var præget af to planlægningstyper, den målrationalle og den skridtvis planlægning. Den målrationalle planlægning har i høj grad fornuft som sit mål og den bygger på funktionalismen. Målrational planlægning, som den kendes fra tiden efter den Anden Verdenskrig, bygger også på den positivistiske videnskabstradition, og kaldes også synoptisk. Den synoptiske planlægning gjorde op med gamle dages byplanlægning

der i høj grad byggede på traditioner og i stedet flyttedes fokus over til fornuft og funktion [Hansen og Sehested 1999]. Den skridtvis planlægning var et forsøg på at ændre den målrationelle planlægning så den i højere grad passede til de høje standarder som den selv indebar. Den skridtvis planlægning indeholder ikke som den målrationelle planlægning en grundidé om hvad planlægning er og hvordan den bør være, men beskriver i stedet i højere grad hvordan planlægningen foregår. Tore Sager (1994) påpeger at den skridtvis planlægning primært er fokuseret på mulige løsninger på de planmæssige problemstillinger, hvorimod den synoptiske eller målrationelle som udgangspunkt har den optimale og rigtige løsning som mål.

I slutningen af halvfemserne flyttedes fokus imidlertid fra de to tidligere planlægningstyper over mod det, der i dag kendes som kommunikativ planlægning. I en dansk sammenhæng, tog en del af ændringen udgangspunkt i fokus på borgerinddragelse. Borgerinddragelse er dog langt fra en ny ting i dansk planlægning, hvor der siden 1930'erne har været lovgivet om borgernes muligheder for, om ikke at deltage i planlægningen, så at informere sig om den og dens udgangspunkt. Senere i halvfjerdsenerne er borgernes involvering og inddragelse blevet styrket, primært gennem en lovgiven ret til information og høring i de forskellige faser og niveauer af planlægningen

I en dansk kontekst er ændringen fra at borgerne var passive elementer, der skulle informeres, til at de i højere grad kunne påvirke og være med til at udforme målene, således noget der er foregået gradvist igennem planlægningens historie. Den kommunikative planlægning beskrives af Tore Sager således:

”In communicative planning the planner should foster participatory processes to expand democratic rights, support citizens voices and redirect resources to the most needy. Communicative planning contributes to deliberative democracy” [Sager 2005: 7].

Kommunikativ planlægning lægger således op til det skift, der er sket fra det der kaldes government mod governance. Government er en traditionel hierarkisk og autoritær styringsform, der lægger op til den traditionelle synoptiske planlægning. Skiftet fra et strengt hierarkisk opbygget offentligt system, som det der fandtes i tresserne og halvfjerdsenerne til et mere fleksibelt system med flere aktører, har også været med til at fremme indførelsen af den kommunikative planlægning.

Den forståelse af kommunikativ planlægning, som vi vil fremføre i dette projekt bygger på det skift mod en planlægning der i højere grad er opmærksom på forskelle og konflikter. Vi mener, at det kritiske rationelle udgangspunkt vi har, er med til at give os et solidt udgangspunkt for denne form for planlægning. Udgangspunktet må nemlig være at der findes en reel virkelighed og dermed også en reel sandhed, men at vi ikke

kan se den og er nødt til at danne en forståelse af den. Dermed er vi nødt til at kommunikere om hvad det er vi ser. Den kommunikative planlægning imødekommer også det problem, som ligger i synoptisk planlægning. Nemlig at de planer, der laves har indflydelse på de berørtes liv og at de derfor bør have indflydelse på beslutningen eller som minimum høres. Sager udtrykker det således:

“The algorithmic synoptic plan-making does, however, presuppose an accepted substantive notion of the public interest.” [Sager 1994: 159].

Opgøret med opfattelsen af offentlighedens interesse eller bedste, som udgangspunktet for planlægning, mener vi er vigtig. I stedet for at fokus rettes mod de forskelligheder som er med til at skabe konflikterne, er det vigtig at finde de ting der forener. Som vi ser det, er det 'offentliges interesse' ikke noget universelt eller forudbestemt, men resultatet af en politisk beslutning.

Vi er dog klar over, at også kommunikativ planlægning har været udsat for kritik. Ligesom kommunikativ planlægning selv forsøgte at adressere mangler i andre former for planlægning, så peges der også på mangler i den kommunikative planlægning. Et af kritikpunkterne har været at denne nye form for planlægning er med til at facilitere en debatplanlægning, hvor stærke aktører kan få deres projekter ført ud i livet, grundet deres størrelse og vægt i den offentlige debat. Svaret på denne kritik er, at selvom kommunikativ planlægning lægger op til, at løsninger og dermed planer tager udgangspunkt i inddragelse af befolkningen og relevante aktører, så udelukker den ikke politisk stillingtagen, ej heller faglige input [Sager 2005].

En anden kritik fremføres af Leonie Sandercock, der pointerer vigtigheden af det fælles bedste. Sandercock tager udgangspunkt i fremtiden multikulturelle byer når hun skriver at:

“A notion of the common good is vital to any political society. From a multicultural perspective, this common good must be generated, not by transcending or ignoring cultural and other differences (the liberal position), but through their interplay in a dialogical, agonistic political life” [Sandercock 2003: 104].

Om end vores emne, landsbyerne i de danske kommuner, er et noget andet end de multikulturelle byer som Sandercock beskæftiger sig med, er pointen god nok. Vi må ikke lade den kommunikative planlægning blive til et spørgsmål om magtforhold mellem forskellige aktørers synspunkter, men i stedet skal vi søge at skabe en fælles forståelse af det fælles bedste. Ikke et forudindtaget og universelt fælles bedste som i den synoptiske planlægning, men et fælles bedste baseret på de forskelligheder vi rummer og de muligheder, der er til stede.

Vi ser kommunikativ planlægning som vejen frem i forhold til at involvere borgere og dermed generere planer, der i højere grad er bæredygtige. Planer der involverer borgerne, ikke kun fordi det er det rette at gøre, men også fordi processen som regel har indflydelse på planen. Derudover mener vi, at kommunikativ planlægning bør være funderet i en faglighed og i en faglig praksis. Det gælder ikke kun i forhold til den måde hvorpå borgerinddragelsen gennemføres, men i særdeleshed også i forhold til det udgangspunkt der er for kommunikationen mellem planlæggere, borgere og politikere. For at den kommunikative planlægning kan fungere, må den kommunikation der skal ske, nødvendigvis tage udgangspunkt i en fælles forståelse. Der er derfor brug for, at det sprog som planlæggere benytter sig af, er forståeligt, både for borgerne, men i høj grad også for de politikere, der skal træffe de endelige beslutninger.

Det er lige præcis her vores model kan spille en væsentlig rolle. For at kunne diskutere landsbyernes fremtid i en given kommune er det nødvendigt at borgerne og planlæggerne kommunikerer og at de kan forstå hinanden. Derfor må der sættes en ramme for de forskellige måder at opfatte landsbyen på, der gør det klart hvad der tales om. Der lægges dermed ikke op til, at udgangspunktet for den fremtidige planlægning ikke skal være visionært og fuld af skæve og umulige ideer, tværtimod. Men for at kunne forankre disse er det nødvendigt at have indblik i den nuværende situation og i de ressourcer, der er til rådighed.

Vigtigheden af at den strategiske planlægning bliver tænkt i en mere bæredygtigheds orienteret sammenhæng er noget som Patsy Healey beskæftiger sig med. Hun opfordrer til at den strategiske planlægning, i højere grad bliver understøttet af en mere veludbygget forståelse og indsigt i det der planlægges for, i vores tilfælde landsbyerne, i det hun siger at:

”Attention is also needed to new ways of imagining objects of planning such as cities and neighbourhoods, to the ways strategies are articulated, to the relations between strategy and action and to building governance capacity.”
[Healey 2007: 21].

Netop det at den strategiske planlægning i højere grad baseres på en forståelse og indsigt i det objekt der planlægges for, er en pointe vi mener, er vigtig. Gert de Roo siger om skiftet til den kommunikative planlægning at:

”If we can come to terms with a frame of reference that accepts uncertainty, we will recognise the restrictions that we have placed upon ourselves by adhering to the tradition of rational planning. This represents a significant step forward. It allows us room for new lines of reasoning that can enhance our planning concepts, can provide an insight improved planning

techniques, and can help us to confront the reality of the twenty-first century.” [De Roo 2007: 112].

Vi mener derfor at en model der kan skabe en indsigt i landsbyerne og dermed et grundlag for debat og prioritering, kan være med til at styrke den strategiske planlægning. ALLF-modellen kan dermed både indgå og styrke planlægning med et kommunikativt udgangspunkt såvel som styrke en bæredygtigheds orienteret strategisk planlægning. ALLF-modellen kan derudover være med til at understøtte planlæggerne i forbindelse med udarbejdelsen af kommunale politiske mål og visioner i samarbejde med politikkerne.

4.2 Governance og netværk

Både den kommunikative planlægning og den bæredygtighedsorienterede strategiske planlægning, markerer i vid udstrækning overgangen fra den styreform der kan betegnes som government til den der kan betegnes Governance. Karina Sehested har i sit arbejde med de mange forskellige typer af situationer der forekommer i forbindelse med planlægning i byer og deres relation til styreformen governance. Governance styringsformen er ifølge Sehested, i forhold til planlægningen kendetegnet ved netværk og netværksstyring. Meget lig den tankegang der ligger til grund for det kommunikative planlægnings rationale, hvor dialog og samarbejde er grundstenen. I dag handler en stor del af planlægningen mere om processen end om det fysiske produkt [Sehested 2003].

Sehested (2003) argumenterer også for at der i dag sker en opdeling mellem den tidligere mere fysisk betonedede planlægning, med fokus på den hierarkiske planlov og så en mere proces orienteret planlægning, med fokus på inddragelse og debat. Vi vil senere diskutere de planlæggerroller som Sehested (2003) opsætter som eksempler på forskellige typer af roller, hvorimellem planlæggere må vælge og søge at identificere sig. Sehested pointerer at:

”Netværksstyring ... er dermed ved at blive en integreret del af den nye byplanlægning og udgør et brud med den traditionelle, rationelle planlægning med dens hierarkiske styreform.” [Sehested 2003: 165].

Vi kan ikke fuldstændigt tilslutte os dette, da vi ser anderledes på planlægning og planlæggernes rolle. Vi ser fremtidens planlægning som en kombination af den nye form for planlægning der lægges op til, med den kommunikative tilgang og det øgede fokus på netværk og så en mere traditionel form for planlægning, med fokus på systematisk og juridisk holdbar opbygning. Begge aspekter er efter vores mening vigtigt for også i fremtiden af kunne planlægge effektivt. Samtidigt anerkender vi de kvaliteter og

muligheder der ligger i governance styreformen. Dermed anerkender vi at den generelle udvikling peger i den kommunikative og netværksbaserede retning, men at en systematisk og gennemsælgelig planstruktur stadig bør spille en aktiv rolle. Planlægningspraksis i de danske kommuner må således i fremtiden udgøres af en kombination der anerkender styrkerne i hver af de to tilgange og samtidigt formår at uddelegere de forskellige planlæggerroller så det bliver muligt at øge indsigten og kompetencerne.

Planlæggerne må i højere grad forholde sig til hvilke af de to tilgange de bruger og hvor de passer ind med deres kompetencer. Vores model kan passe ind i flere forskellige sammenhænge som skrevet i kapitel 3. Den kan både ses som den umiddelbart er tænkt, nemlig som et værktøj til prioritering af ressourcerne, men også som et værktøj til dialog mellem planlæggere, politikere og borgere. Derudover kan den indgå som et værktøj til opkvalificering af den interne kommunale planlægning i de forskellige kommunale forvaltninger.

Disse forskellige sammenhænge lægger op til at der er planlæggere med forskellige roller og kompetencer der benytter sig af modellen. Umiddelbart er det ikke forskellige planlæggere der skal udarbejde og bruge modellen, men forskellige planlæggere der skal bruge resultaterne. Vi vil derfor se nærmere på de forskellige roller planlæggere kan påtage sig i nutidens planlægning, hvor rollen ikke er så fast defineret som tidligere.

4.3 Planlæggernes rolle

Planlæggerne har inden for de seneste år fået nye vilkår, så den traditionelle fagprofessionelle planlægger bliver nød til at revidere sin rolle og måde at se "verden" på. Det planlæggere især beskæftiger sig med nu, er de kommunale politiske mål og visioner, som beskrevet tidligere. De nye opgaver som planlæggerne skal varetage er også at realisere projekter i samarbejde med byens aktører, ikke kun igennem traditionelle borgermøder og høringer, men også i forbindelse med selve udformningen og gennemførelsen af disse projekter. Planlæggerne skal for eksempel "skabe samarbejde og dialog med de mange aktører, som der kan være, de skal koordinere og formidle mellem alle parter, de skal udøve ledelse i de mange samarbejdsrelationer, og de skal varetage udviklingsopgaver" [Sehested 2005: 58]. Derfor vil vi i dette afsnit kigge nærmere på de nye planlægningsroller, som de tegner sig. Derudover vil vi se på, i hvilke roller planlæggere kan drage nytte af ALLF-modellen og i hvilke situationer.

Rollerne ifølge Sehested

For at undersøge byplanlæggerrollerne nærmere har vi valgt at tage udgangspunkt i de byplanlæggerroller, som bliver præsenteret af Karina Sehested i bogen Bypolitik mellem

Hierarki og Netværk fra 2003. Her præsenterer hun fire rollemæssige idealtyper, nemlig rollen som; Faglig udviklingskonsulent, Manager, Markedsplanlægger og Procesplanlægger. Hver af de fire planlæggertyper har deres specielle fokus og passer ind i hver deres sammenhæng. Det er dog vigtigt at huske på at det er idealtyper og at det er muligt at være flere typer på en gang samt at typerne kan passe ind i flere forskellige sammenhænge. Samtidigt mener vi som nævnt at der bør åbnes op for at forskellige planlæggere beskæftiger sig med hver deres roller for at styrke kompetencerne i de forskellige situationer.

Figur 4.1 på følgende side, giver et kort overblik over de forskellige typers indhold og rationale bag dem. De to første planlæggertyper er "kendte" planlæggerroller, hvor den første ligger tættest på den klassiske fagprofessionelle planlæggerrolle, men adskiller sig fra den ved at godtage byrådets politik som legitimt grundlag for planlægningen og ikke som en ødelæggende indblanding i den "gode" planlægning. I den rolle spiller byplanlæggeren rollen som fagperson, der benytter sig af sin specialviden. Sehested (2005), sætter en af arkitekternes kæpheste, det smukke fysiske produkt, ind under rationalet bag denne idealtipe, men det kunne også være andre fagretningers kæpheste. Et eksempel kunne være fra geografernes verden, nemlig samspillet mellem natur og menneske. Den anden, Manageren, er den moderne version af den klassiske embedsmandsrolle. Planlæggeren i denne rolle forsøger at undgå en politisering af planlægningen og er meget bevidst om rollen som embedsmand og støtte for de politiske beslutninger. De to nyeste roller indenfor planlægningen introducerer nye værdier og roller i det offentlige. Markedsplanlæggeren skal udvise velvilje i det tætte samarbejde med investorer, bygherrer, projektledere og andre kommercielle aktører. Dermed lægger denne rolle op til en øget økonomisk indsigt og en større grad af planlægningsmæssig pragmatisme.

Den sidste planlæggerrolle, Procesplanlæggeren, fokuserer ikke i så høj grad som de andre, på resultatet af processen, men i stedet på selve processen bag resultatet. Hvor de øvrige roller bygger på en forholdsvis lukket og elitær relation mellem planlæggeren og omgivelserne, ser procesplanlæggeren mere bredt på planlægningen og bruger et åbent netværk med de mange aktører i byen og lokalsamfundet. Det vigtigste for procesplanlæggeren er opbygningen af fællesskaber og konsensus, altså opnåelse af den rette demokratiske proces [Sehested 2005].

	Rationale og orientering	Netværksform	Metastyring	Viden
<i>Faglig udviklingskonsulent</i>	Faglighed og ekspertautoritet: det smukke, fysiske produkt	Fagprofessionelle netværk Pol./adm. ledelse = Lukkede og elitære netværk	Intern netværksstyring Ekstern metastyring via markant hierarkisk skygge og påvirkning af normer og værdier	Arkitektfaglig viden Formidlings- og kommunikationsviden
<i>Manager</i>	Politik og effektiv implementering: det politisk passende produkt	Pol./adm. ledelse Interesseorg. Bygherrer = Lukkede, elitære netværk	Intern netværksstyring Ekstern metastyring via markant hierarkisk skygge og påvirkning af normer og værdier	Byviden Viden om politik, forvaltning og forhandling Formidlingsviden
<i>Markedsplanlægger</i>	Markedet og konkurrencen: det økonomisk mulige produkt	Private byggeaktører Pol./adm. ledelse = Lukkede, elitære netværk	Intern netværksstyring Minimal hierarkisk skygge og minimal ekstern metastyring	Byviden Økonomisk viden Formidlingsviden
<i>Procesplanlægger</i>	Opbygning af fællesskaber og konsensus: den rette demokratiske proces	Borgere Organisationer Private aktører Pol./adm. ledelse = Åbne og pluralistiske netværk	Intern netværksstyring Ekstern metastyring via dannelse af identitet og mening, og påvirkning af ressourcer og magt	Byviden Pædagogisk viden og procesviden Formidlingsviden

Figur 4.1: De fire rollemæssige idealtyper som Karina Sehested præsenterer dem [Sehested 2003: 188].

Planlæggerens rolle i forhold til modellen

Planlæggere må som vi ser det, overveje hvor de passer ind og i hvilke situationer. Samtidigt må de overveje hvor de har deres kompetencer og hvilke værktøjer de har til rådighed. ALLF-modellen kan som nævnt passe ind i flere sammenhænge. Der hvor modellen spiller sin umiddelbare rolle er i den forbindelse hvor planlæggeren har rollen som manager. Det vil sige der hvor planlæggeren har til opgave at levere et beslutnings og debatgrundlag til den politiske proces. I denne sammenhæng har planlæggeren også et element af rollen som faglig udviklingskonsulent, idet modellen spiller rollen som planlæggernes faglige bidrag til processen. Dermed lægges der op til, at for eksempel det økonomiske aspekt, som findes i rollen som markedsplanlægger varetages af andre end planlæggeren. ALLF-modellen kan som nævnt også indgå som udgangspunktet for en debat mellem borgerne og politikerne og planlæggerne. Dermed lægges der op til en brug af modellen, der er bredere end brugen af den som byrådspolitisk diskussions og prioriteringsværktøj. I den brede sammenhæng er det planlæggeren i rollen som procesplanlægger der kan benytte sig af modellen. Modellen kan her bruges som et grundlag for debatten og til at fokusere den mod vigtige emner. Samtidigt kan de være med til at etablere en fælles platform og et fælles sprog for diskussionen, der muliggør at kommunikationen mellem planlæggere og borgere forbedres, i tråd med den

kommunikative og netværksbaserede tilgang til planlægningen. ALLF-modellen kan således indgå i flere forskellige sammenhænge og bruges af planlæggere med flere forskellige roller. Umiddelbart er der dog tænkt som et værktøj til planlæggere der beskæftiger sig med at lever et grundlag for en nødvendig prioritering af ressourcerne i yderkommunerne.

4.4 Modellen og udvikling i planlægningen

Vi vil gerne med udviklingen af modellen, være med til at sætte fokus på planlægning for fremtiden i yderområderne og grundlaget for den. Samtidigt vil vi med en operationel og tværfagligt inspireret model gerne være med til at rette fokus på udvikling af den strategiske planlægning, så den i højere grad inkluderer aspekter af både den mere traditionelle planlægning og den kommunikative planlægning. Netop vigtigheden af at inddrage den mere traditionelle hierarkisk organiserede planlægnings dyder i udviklingen mod en kommunikativ planlægning, ser vi som essentielt for at sikre et højt fagligt og informeret beslutnings og diskussions grundlag.

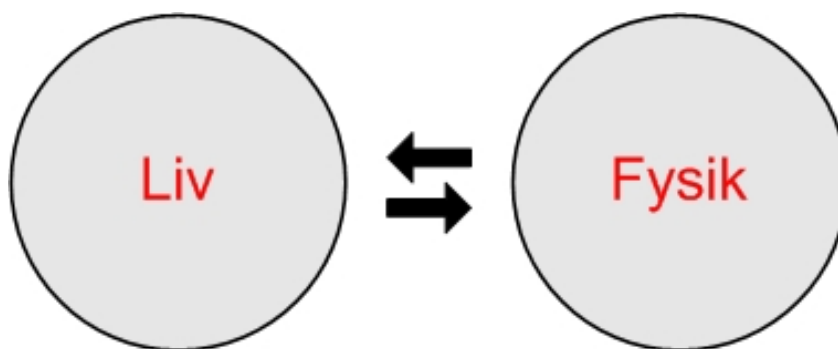
Det er dog ikke kun i forbindelse med den praktiske kommunale planlægning at modellen og dens resultater kan have en relevans. Vi mener, at mange af de oplysninger og informationer der vil fremkomme ved at modellen bliver benyttet på alle landsbyerne i en kommune, og det overblik det giver, kan være med til at øge forståelsen for landsbyerne i forskningssammenhæng. Netop en større indsigt i hvad en landsby er og hvordan den fungerer og udvikler sig, er noget vi gerne vil være med til at sætte fokus på. Specielt mener vi at det er nødvendigt at sætte tværfagligheden i fokus. Planlægning bliver i dag bedrevet af mange forskellige faggrupper. De kan alle bidrage med hver deres specielle indsigter og kompetencer. Dette er vigtigt, for at forstå og planlægge den komplekse entitet som en by og landsby er. Netop om det komplekse skriver Pacione at:

”The urban landscape is the product of both culture and economy, and a proper understanding of urban environments must be based on explicit acknowledgement of this complexity.” [Pacione 2001: 155].

Vi mener, at den dialektik som Pacione pointerer at der er mellem kultur og økonomi, genspejles i planlægningens tankegang og forskellige rationaler. Vi ser også dialektikken som værende mellem de ”hårde” traditionelle planlægningsværdier, det vil sige der økonomiske eller det fysiske og så de mere ”bløde” værdier, hvilket vil sige det kulturelle og det liv der leves. Denne dialektik er som vi ser det i virkeligheden den der bedst indfanger hvad en by og en landsby egentlig er. Nemlig et samspil mellem en fysisk dimension og det liv der leves i den. Derfor er vores udgangspunkt for modellen og

dermed for vores indsigt i grundlaget for modellen som et prioriteringsredskab, det fysiske og livet, Liv og Fysik.

Vi mener at inddragelsen af begge aspekter er vigtig hvis vi skal have en udvikling der indeholder både en ønskværdig økonomisk udvikling men også en realistisk anerkendelse af og debat om fremtiden for landsbyerne i yderområderne. Men for at kunne etablere en model der kan inkludere begge dimensioner, liv og fysik, er det relevant et tillægge sig en pragmatisk tilgang til udviklingen af modellen. Mange forskellige dele og aspekter kan inddrages for at redegøre og beskrive de to dimensioner. Vi vil derfor primært koncentrere os om at opstille modellen og afprøve den og derefter sekundært at udvikle de enkelte måder at få indsigten på og disses detaljeringsgrad. Derfor har vi opstillet den model der kan ses i figur 4.2. Modellen betegner vi; Analyse af landsbyers liv og fysik, eller ALLF-modellen.

Figur 4.2: Den generelle ALLF-model.

ALLF-Modellen har de to dimensioner, liv og fysik som det centrale. Derudover er den bygget op af forskellige dele der samlet set udgør en indsigt i hver enkelt dimension. I det næste kapitel vil der blive redegjort for dels hvordan modellen er bygget op på et mere detaljeret niveau, samt hvilke aspekter der er inkluderet. Afslutningsvist skal det dog pointeres at vi ser samspillet mellem de to dimensioner som centralt for at forstå landsbyen og som grundlaget for den samlede vurdering af landsbyen.

Kapitel 5

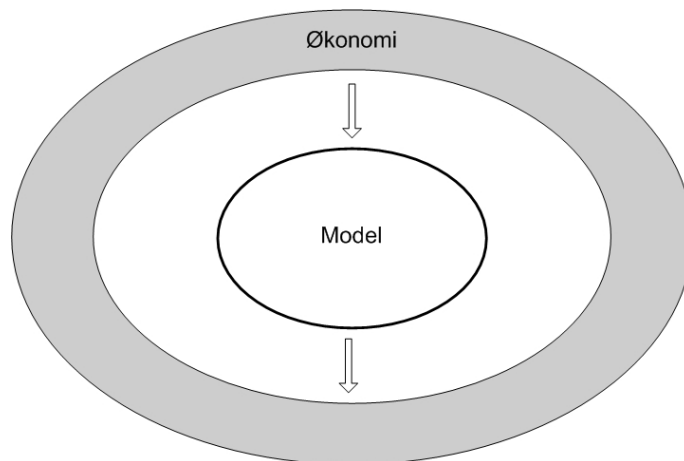
Analyse af landsbyers liv og fysik

I dette kapitel vil ALLF-modellen og dens elementer blive forklaret. Kapitlet er delt op i tre dele, først en overordnet beskrivelse, hvor vi først vil komme ind på modellens overordnede plan, herefter vil det blive diskuteret, hvordan modellen skal/kan bruges i den planlægningssammenhæng. Herefter går vi mere detaljeret ind i modellen og ser på modellens elementer, hvilke elementer vil blive beskrevet og operationaliseret.

5.1 Den overordnede model

Grundlaget for at arbejde med analyser af landsbyer er ALLF-modellen, som skal være en hjælp for planlæggere til at belyse de komplekse elementer i en landsby, hvilket også er beskrevet i kapitel 3, kan være med i et debatgrundlag i den strategiske planlægning. En landsby er en kompleks størrelse og det er derfor svært at få alle sammenhænge i en landsby med i en model, men med det i tankerne, prøver vi at lave et så realistisk billede af landsbyen, som muligt. I forhold til den kontekst modellen skal operere i, er det vigtigt at forstå hvilke præmisser modellen arbejder under. Som vi beskrev i kapitel 1, er der i de lokaliteter, som udgør vores undersøgelsesområder, pga. at flere faktorer, ikke de samme mængde økonomiske ressourcer, som i andre dele af landet. Derfor er det som tidligere nævnt vigtigt at have forståelse for at der er færre chancer for at rette op på eventuelle fejlpositioner i planlægningen. I forhold til den fremtid, der tegner sig for landsbyerne er det derfor også vigtigt at forstå, hvorledes økonomien danne en ramme for de fremtidige handlemuligheder. Den prioritering, der kan foretages ud fra den endelige ALLF-model skal være med til at åbne op for en økonomisk disponering af de midler, der er til rådighed. Økonomi udgør således rammen for modellen. Samtidig er

modellen et værktøj, der kan bruges i forhold til en økonomisk prioritering. De begrænsede økonomiske ressourcer nødvendiggør en brug af modellen som grundlag for en fremtidig økonomisk disponering.

Figur 5.1: Modellens samspil med dens økonomiske kontekst. Økonomi udgør præmissen for modellen og modellen er med til at skabe grundlaget for en økonomisk prioritering.

Den ovenstående figur 5.1, viser hvorledes økonomi udgør grundlaget for brug af ALLF-modellen og hvorledes modellen udgør en del af grundlaget for den fremtidig økonomiske prioritering.

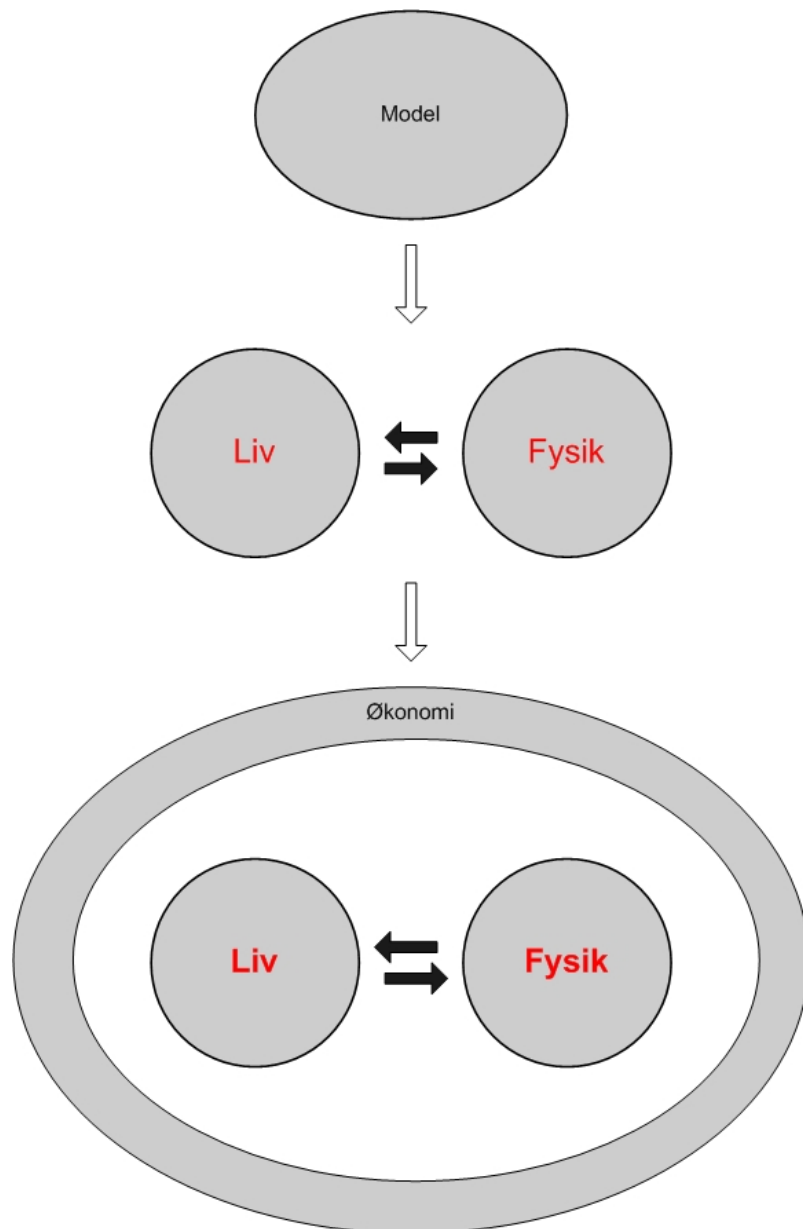
Efter at have sat økonomi op som ramme for ALLF-modellen, vil vi nu åbne op for det billede som modellen skal give af landsbyen. Landsbyen er det objekt modellen beskriver. Modellen skal derfor på den bedst mulige måde beskrive en landsby på en så realistisk og overbevisende måde som muligt. Udgangspunktet for at gøre dette finder vi dels i den kritiske realisme verdensforståelse og dels i en pragmatisk tilgang til planlægningen.

Som vi beskrev i kapitel 2, kan virkeligheden deles op i tre niveauer, det der i den kritiske realisme kaldes stratificering. En landsby kan som en kompleks lokalitet ses i forhold til disse tre niveauer. Kritisk realisme forsøger at forstå den reale virkelighed ved beskrivelse af de kausale kræfter og strukturer der findes på det faktiske niveau. Det nederste empiriske niveau er det der danner udgangspunktet for beskrivelsen og forståelsen af det faktiske niveau. En hver viden om landsbyer må derfor nødvendigvis tage udgangspunkt i en empirisk indsigt og forståelse. Den empiriske beskrivelse af landsbyen kan således bruges i to henseender. Først og fremmest kan det bruges til at danne et øjebliksbillede af de forskellige elementer, der udgør en landsby. Dette øjebliksbillede kan bruges som grundlag til sammenligning og økonomisk prioritering. Derudover kan indsigten bruges til at udvikle og nuancere forståelsen af landsbyerne. Det er i forhold til den først brug af empirien at vores ærinde ligger. Den empiriske indsigt kan dog også danne grundlaget for en større forståelse for de kausale kræfter og

strukturer, hvilke i højre grad ville være relevant i en videnskabelig sammenhæng. ALLF-Modellen er således et værktøj til et detaljeret indsigt i landsbyer, primær til brug i en kommunal kontekst.

For at beskrive landsbyen på en empirisk fyldestgørende måde vil vi tage udgangspunkt i den dialektik, der findes mellem virkelighedens fysiske og sociale sider. Landsbyer har som alle andre byer en fysisk og social side og kan forstås som et rumligt og socialt fænomen [Pacione 2001]. Traditionelt har fysisk planlægning været meget fokuseret på den fysiske dimension og manifestering af byen. Dette kan dog føre til et mangelfuldt billede og forståelse af hvad en by og landsby i virkeligheden er. Det liv der udgør den sociale dimension indeholder nogle begrænsninger og potentialer, der har indvirkning på de fysiske rammer. Samtidig udgør landsbyens fysiske manifestation rammen for det liv der leves. Således indvirker den sociale og fysiske dimension på hinanden. Begge dimensioner er med til at skabe en ramme for udvikling i både positiv og negativ retning. Denne forståelse af byer, som et sammenspil mellem mennesker og fysiske strukturer er også en pragmatisk tilgang til planlægning.

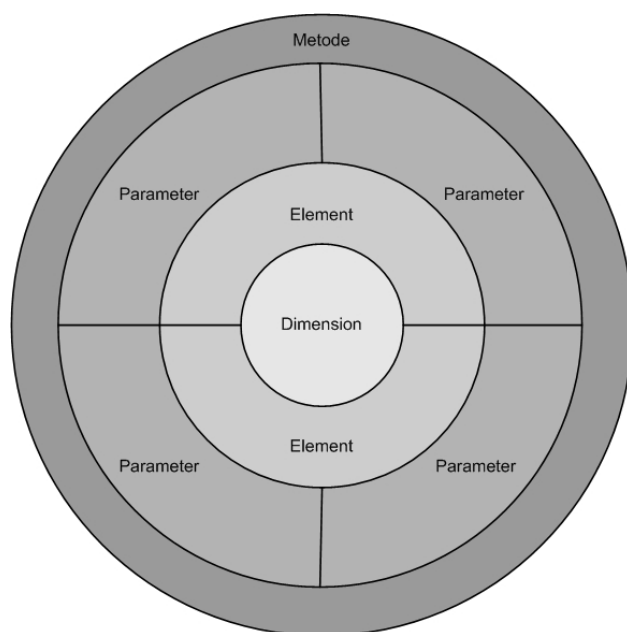
For at få et indblik i den sociale dimension og for at skabe et sammenligneligt empirisk grundlag vil vi se på mennesker, der bor i landsbyen og de sammenhænge hvori de indgår. ALLF-modellen er således ikke et detaljeret studie af den enkeltes landsbyboers livsverden, men derimod en analyse af specifikke egenskaber såsom uddannelse, indkomst og socialt engagement i landsbyen. Samtidig beskriver modellen de fysiske strukturer, der danner landsbyens fysiske manifestation. Figur 5.2 viser, hvorledes modellen er opbygget af både den sociale dimension, det der vises som "Liv" og af den fysiske dimension det der vises som "Fysik". ALLF-modellen der er bygget op af de to dimensioner vises samlet i sin kontekst, som udgøres af økonomi og behovet for økonomisk prioritering.

Figur 5.2: ALLF-modellens opbygning af livs dimensionen og fysik dimensionen. De to dimensioner spiller sammen og er samlet set et udtryk for den komplekse landsby. Modellens to dimensioner skal også ses i den økonomiske kontekst, idet økonomien udgør præmissen for de to dimensioner og de udgør grundlaget for prioritering af økonomien.

De to dimensioner kan yderligere undersøges ud fra de forskellige elementer, der udgør dem. Disse vil blive præsenteret nærmere i det næste afsnit. Elementerne udgøre samlet set den enkelte dimension og hvert element består af en række parametre. En undersøgelse af de enkelte parametre i hvert element muliggør en indsigt i elementet og er også grundlaget for værdisætningen. De enkelte parametre kan undersøge ved hjælp af forskellige metoder og indikatorer, der kan være unikke for det enkelte parameter eller brugbart i forhold til flere af parametrene.

Figur 5.3 illustrerer, hvorledes hver dimension består af flere elementer. Hvert element kan beskrives ud fra en række parametre, der ved hjælp af forskellige metoder kan kvantificeres. Opbygningen af ALLF-modellen er strengt hierarkisk og etablerer en forbindelse mellem de to abstrakte dimensioner Liv og Fysik, og de målbare parametre.

Figur 5.3: Figuren viser hvordan hver af de to dimensioner er bygget af elementer med hver deres parametre. Parametrene kan undersøges ved hjælp af metoder, der kan være specifikke eller brugbare i forhold til flere parametre.

Men hvilke elementer indgår så i beskrivelse af en landsbys fysiske og sociale dimension? De elementer, som er udvalgt skal danne et så realistisk billede af de to dimensioners manifestering i selve landsbyen. Derudover skal de give et indblik i hvorledes landsbyen er påvirket af andre byer og infrastruktur, samt af sociale aktiviteter andre steder. Vi vil for overskuelighedens skyld gennemgå elementerne i de to dimensioner hver for sig. Vi vil i forhold til hvert element redegøre for, hvorfor det er relevant og hvilken betydning det har for landsbyen.

5.2 Model elementerne

De udvalgte elementer er valgt ud fra diskussioner og viden omkring, hvad der er vigtigt, når der bliver set på landsbyer. Elementerne og de forskellige parametre der danner dem, værdisættes for derigennem at danne et grundlag for sammenligning. Ydermere laves der en værdisætning af de forskellige indikatorer der siger noget om parametrene. Værdisætningen som den udføres i denne sammenhæng, skal udelukkende danne grundlag for en sammenligning og ikke for en økonomisk kvantificering. Sammenligningen bliver baseret på en skala fra 1 – 5, for derved at åbne op for en

differentiering uden at gøre værdisætningen for kompleks og uoverskuelig. Forløbet for modellens gennemførsel og derunder proceduren for værdisætning vil blive gennemgået i kapitel 6.

Vi vil her gennemgå de enkelte elementer en for en og præsentere dem i forhold til de emner de kan være med til at skabe et indblik i. Fremgangsmåden for denne præsentation er således først en introduktion til hvert element og dets relevans. Dernæst kommer der en præsentation af de parametre, der kan beskrive elementet og slutteligt de metoder, der kan generere en viden om parametrene og dermed om elementet. Vi vil starte med at beskrive de fysiske elementer.

Beliggenhed

Elementet *Beliggenhed* er valgt som et bredt element, der består af flere forskellige parametre. Beliggenhed siger samlet set noget om landsbyens afstand til andre byer, til infrastruktur og til rekreative områder. Disse parametre er vigtige for at forstå de betingelser landsbyens beboere har og de muligheder landsbyen rummer. Det kan således give et indblik i landsbyens infrastrukturelle status, de muligheder der er for interaktion med større byer og hvilke muligheder der er rekreativt.

Parameteret *Byrelationer* beskriver landsbyens placering i forhold til andre byer af forskellige størrelser. Landsbyer, der har en kort afstand til en større by, som eksempelvis Aalborg eller Århus, har andre betingelser end landsbyer, der ligger langt fra en sådan by. Det gælder især udbuddet indenfor områder som, kultur, uddannelse, detailhandel og arbejde. Denne sammenhæng mellem størrelsen af udbuddet kan føres ned til afstanden til byer som områdebyer, egnsbyer, egns hovedbyer og landsdelscenter. Denne inddeling i by-typer stammer fra RUBIN rapporten [RUBIN 2005]. En landsby der ligger langt fra både en områdeby, en egnsby, egns hovedby, og et landsdelscenter har således adgang til et begrænset udbud i forhold til byer, hvor afstanden til sådanne større byer er mindre.

Parameteret *Placering i landskabet* beskriver de muligheder der er for naturrelaterede rekreative aktiviteter lokalt i omegnen af landsbyen. Dette parameter er vigtigt idet det giver indblik i de naturoplevelsesmuligheder der er, hvilket har stor betydning for landsbyens attraktivitet. I publikationen *Bosætning i yderområder* fra SBI, påpeges det således at:

”Stort set samtlige interviewede understreger nærheden til områdets naturmæssige herligheder som et forhold der har haft betydning for beslutningen om at flytte.” [Statens Byggeforskningsinstitut 2005; 14].

Dette parameter giver således et indblik i de muligheder der er for naturoplevelser i nærheden af landsbyen. Samtidigt giver parameteret et indblik i det landskab som

landsbyen er lokaliseret i, og dermed den attraktivitet som det udgør for beboerne og landsbyen.

Det sidste parameter i forhold til elementet *Beliggenhed* er *Infrastruktur – forbindelse til landsbyen*. Infrastrukturen har betydning for landsbyboernes muligheder for adgangen til andre byer. Der er således forskel på at pendle på en hovedvej eller på en motorvej. Afstanden til motor- og hovedvej har indvirkning på de muligheder, der for at arbejde længere væk og for hurtigt at komme frem til steder med et større udbud af kultur og services. Afstanden til kollektiv trafik har ligeledes betydning for bevægelsesmulighederne for landsbyboerne, specielt for de der ikke har adgang til bil. Adgangen til kollektiv trafik har således også betydning for en landsbys attraktivitet.

Landsbyens tilgængelighed har ligeledes en betydning for indbyggernes muligheder for at pendle. Er der eksempelvis meget ufremkommelige veje med dårligt udsyn, dårlig kvalitet og et farligt forløb, så er det en ulempe for de som skal pendle fra landsbyen og dermed for landsbyens infrastruktur og attraktivitet.

En anden indikator for landsbyens niveau af infrastruktur er adgangen til Internettet. Der har i de senere år, specielt på grund af overgangen fra industri til videnssamfund, været fokus på adgangen til høj kapacitets bredbånd. Derfor siger dette noget om muligheden for at landsbyens indbyggere kan deltage i den fremtidige udvikling.

Metoderne til at udføre vurderingen af dette element er kortanalyse og afstandsanalyse. Kortanalysen skal bruges til at illustrere beliggenheden visuelt, hvilket vil give et overblik, her kan bruges GIS, Google Earth eller andet kortmateriale. Derudover skal der laves en afstandsanalyse, hvilket skal vise det visuelle i tal. Dette kan gøres ved hjælp af for eksempel de forskellige værktøjer som Internettet tilbyder, såsom KRAK eller findvej.dk, her er det muligt at måle afstandene, hvis kommunen altså ikke selv har data liggende.

Fysik – Beliggenhed	
Parameter	Metode
<i>Byrelationer.</i> - Afstand til nærmeste områdeby - Afstand til nærmeste egnsby - Afstand til nærmeste egns hovedby - Afstand til nærmeste landsdelscenter <i>Placering i landskabet.</i> - Mængden af lokale naturområder - Attraktiviteten af det omgivende landskab <i>Infrastruktur – forbindelse til landsbyen.</i> - Afstand til motorvej - Afstand til hovedvej - Afstand til kollektiv transport - Landsbyens tilgængelighed - Adgangen til bredbånd	Kortanalyse og afstandsanalyse

Offentlig service

Elementet *Offentlig service* giver et indblik i de muligheder det offentlige stiller til rådighed i forhold til landsbyens beboere. Elementer er delt op i en mængde forskellige parametre, der alle tager udgangspunkt i afstanden til det givne parameter. Vi har valgt de forskellige parametre ud fra de forskellige områder det offentlige tilbyder service indenfor. Indenfor *børn og unge*, ser vi således på afstanden til dagpleje, børnehaver, fritidsordning, skole og gymnasiale uddannelser. Afstanden til disse har betydning for landsbyboernes muligheder for at få passet deres børn imens de arbejder og for deres børns uddannelse. Vi har valgt ikke at se på afstanden til højere uddannelses institutioner, da unge ofte flytter for at uddanne sig, hvorfor de flytter til de større byer.

Parameteret *Sundhed* er valgt idet det har betydning for folks dagligdag. Det at kunne besøge og konsultere den praktiserende læge er vigtigt, specielt for børnefamilier og ældre mennesker. Vi har bevidst undladt at se på afstanden til sygehuse idet der er en tendens til at folk prioriterer det at få den rette behandling over det at kunne blive behandlet i nærområdet.

Parameteret *Andre services og fritidsfaciliteter* beskriver de muligheder der er for at benytte services og fritidsfaciliteter i hverdagen. Afstanden til sådanne institutioner har betydning for attraktiviteten idet transport længere væk kan være lig med et større tidsforbrug på transport. Afstanden til disse faciliteter betyder også noget for de muligheder der er i landsbyen for føre et socialt liv, her tænkes især på afstanden til sportsanlæg. Dette kan have stor betydning for et diversificeret udbud af idrætsgrene.

Derudover er kort afstand til posthus og bibliotek med til at gøre bekvemmeligheden større og hæve attraktiviteten.

De metoder, der kan bruges for at skabe et indblik i dette element er primært afstandsanalyse. Denne kan enten udføres ved hjælp af kommunens webGIS og KRAK. Nogle kommuner har GIS, som viser placering af de diverse services de tilbyder. For eksempel har Jammerbugt Kommune webGIS på deres hjemmeside, hvor der mulighed for at finde offentlig service, såsom skole, børnehaver, biblioteker etc. og deres adresser. Dette giver mulighed for at bruge for eksempel KRAK til at udregne afstanden.

Fysik – Offentlig service	
Parameter	Metode
Afstand til: <i>Børn og unge</i> - Dagpleje - Børnehave - Fritidsordning - Skole - Gymnasiale uddannelses institutioner <i>Sundhed</i> - Praktiserende læge <i>Andre services</i> - Bibliotek - Posthus <i>Fritidsfaciliteter</i> - Idrætsanlæg - Golfbane	Afstandsanalyse

Miljø

Elementet *Miljø* kan i en landsby spille en stor rolle for mængden af tilflyttere. Miljøet i og omkring en landsby kan være påvirket både af lugtgener og larm, derfor er afstanden til forskellige miljø påvirkninger relevant for et områdets attraktivitet. Afstanden til større landbrug har betydning for om der er lugtgener og for om der ofte køres med tunge maskiner. Griseproduktion i en moderne skala kan medføre betydelige lugtgener og transporten til og fra ejendommene kan både være trafikmæssig usikker på grund af de store maskiner og meget slidende på vejene i og omkring landsbyen. Derved kan nærværet af større landbrug påvirke landsbyen negativt, både indtryksmæssigt med lugtgener, og æstetisk med nedslidning. Dette vurderes i parameteret *Landbrug*.

Afstanden til større industriområder eller enkeltstående større fabrikker, kan ligesom større landbrug generere meget trafik. Dette vurderes i parameteret *Industri*. Nærheden til industri kan være en negativ faktor i en miljømæssig henseende. I parameteret *Trafik* vurderes den trafikale belastning. Den trafikale belastning der findes i eller omkring en landsby kan være meget afgørende for landsbyens attraktivitet. Hvis landsbyen er gennemskåret af en højt trafikeret hovedvej vil den ikke være så attraktiv, som hvis den ligger mere afsondret trafikalt set.

For at skabe det bedst mulige grundlag for analyse, kan en metode til vurdering af afstanden til hhv. større gårde, industri og trafik være GIS, hvor der laves bufferzoner ud fra eksempelvis landbrugsanlæg. Til at måle den trafikale belastning kan der bruges vejstatistik eller måling af støj.

Fysik – Miljø	
Parameter	Metode
<i>Landbrug</i> - Afstand til større landbrug	GIS – Bufferzoner og vejstatistik
<i>Industri</i> - Afstand til større industri	
<i>Trafik</i> - Trafikal belastning	

Udseende

Elementet *udseende* kan vurderes ud fra en subjektiv holdning til hvad der er pænt og ordentligt vedligeholdt. Derudover kan der benyttes forskellige objektive værktøjer så som Skov og Naturstyrelsens værktøj til kortlægning og registrering af byers og bygningers bevaringsværdi [Skov og Naturstyrelsen 1997]. Det er desuden muligt at supplere med eksempelvis det system til vurdering af bygningers tilstand, tilstandsrapporterne, der findes i regi af ejendomsmæglerbranchen. Endvidere er det muligt at få et indtryk af landsbyens udseende gennem ejendomspriserne, idet prisen afspejler den attraktivitet som et hus har. Det første parameter i elementet *udseende* er derfor *den gennemsnitlige ejendomspris i landsbyen*.

Mange landsbyer lider under at være misvedligeholdt både i forhold til de private bygninger og i forhold til de kommunale bygninger. Landsbyen og dens omgivelser bærer ligeledes ofte præg af påvirkningen fra landbruget. Travlhed og manglende forståelse for vigtigheden af en landsbys æstetiske indtryk, medfører at mange landbrug påvirker indtrykket af en landsby negativt. Vigtigheden af at landsbyens æstetiske indtryk afspejles af følgende citat fra publikationen *bosætning i yderområder* fra SBI:

”Tilflytternes erfaring med boligudbuddet i yderområderne viser, at der både er behov for en synliggørelse af skjulte boligkvaliteter og for forbedring af

nedslidte boliger og triste boligområder. Mange tilflyttere anbefaler således at de kommunale myndigheder gør en særlig indsats i områder som disse. Dette kunne fx ske gennem opfordringer til private om at gennemføre fornyelse, eventuelt med støtte i henhold til byfornyelsesloven. En anden mulighed er, at det offentlige går i gang med at forny de offentlige anlæg og udstyr i disse områder – fortov, veje og pladser.” [Statens Byggeforskningsinstitut 2005; 13].

Vi vil med de følgende parametre forsøge at lave en ramme for en så objektiv vurdering af en landsbys udseende som muligt. Indledningsvist vil vi se på de private faktorer og derefter de offentlige. De private faktorer kan ofte være dem der har størst betydning for indtrykket, men en dårlig offentlig vedligeholdelse kan således også anspore til en dårligere privat vedligeholdelse.

I forhold til parameteret *vedligeholdelsesniveau privat* så siger antallet af forfaldne bygninger og antallet af tomme boliger umiddelbart noget om landsbyens generelle vedligeholdelsesmæssige tilstand. Ligeledes kan dette ses om et udtryk for attraktiviteten. Vedligeholdelsen af fællesbygninger i landsbyen kan ses som udtryk for de fælles ressourcer der er til rådighed, og for den vilje der er til at øge attraktiviteten og indtrykket af landsbyen. Antallet af huse til salg kan give et indtryk af landsbyens attraktivitet. Ligeledes giver en vurdering af vedligeholdelsen af de private ude arealer et indtryk af om der i landsbyen er en forståelse for betydningen af indtrykket.

Parameteret *vedligeholdelsesniveau offentlig* siger noget om den del af landsbyens fremtoning som er påvirket af de offentlige bygninger og arealer. Den offentlige vedligeholdelse af anlæg og udstyr i landsbyen, er som med den private, også af betydning for landsbyens udseende og udtryk. Tilstanden af veje og andre offentlige installationer er derfor af betydning. Dette deles dog op i to parametre idet en landsby ikke nødvendigvis har andre offentlige anlæg end selve vejene.

En undersøgelse og vurdering af de ovenstående parametre er som nævnt kun mulig ud fra en vurdering. Det er nødvendigt fysisk at være til stede i den enkelte landsby og gennem feltundersøgelser at lave en vurdering. Derudover kan enkelte af parametrene vurderes ud fra statistisk materiale.

Liv – Befolkning	
Parameter	Metode
<i>Befolkningsstørrelse</i> - Hvor mange bor der?	Statistik
<i>Befolkningssammensætning</i> - Hvem bor der? (Familietype, ældre, unge, mænd, kvinder)	
<i>Befolkningsprognose</i> - Hvor der fremtiden ud?	

Uddannelse og arbejde

Elementet *uddannelse og arbejde* giver et indtryk af de ressourcer som indbyggerne i en landsby har til rådighed. Indbyggere med et relativt højt uddannelsesniveau eller en praktisk formel uddannelse, vil have flere ressourcer til rådighed og dermed bedre kunne sikre landsbyens attraktivitet. Dette undersøges i parameteret *uddannelsesniveau*.

Parameteret *arbejdspladser* er med til at give et indtryk af det potentiale der er for at få arbejde for indbyggerne i den pågældende landsby. Således vil en landsby, hvor afstanden til arbejdspladser er lille, havde bedre muligheder for at tiltrække borgere og dermed være mere attraktiv end en landsby hvor det modsatte er gældende. Niveaut af uddannelse og adgangen til arbejde er også en indikator for de ressourcer som de enkelte landsbyboer kan tage med ind i fællesskabet og dermed hvad potentialet er for udvikling af en social kapital.

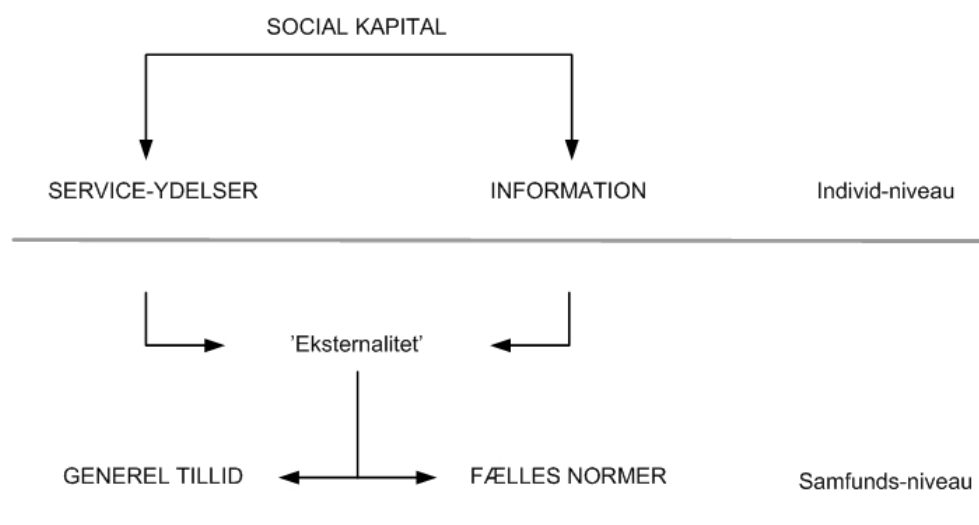
Parametrene i elementet *uddannelse og arbejde* kan vurderes ud fra statistisk materiale. Dog kan det være problematisk at generere fyldestgørende og informative data om så personfølsomme emner for et så begrænset et område. Relevansen af dette element er således tilstede og bør hvis muligt medtages i ALLF-modellen.

Liv – Uddannelse og Arbejde	
Parameter	Metode
<i>Uddannelsesniveau</i> - Uddannelsesniveauet	Statistik
<i>Arbejdspladser</i> - Antal af arbejdspladser	

Social kapital

Betydningen af elementet *social kapital* er stor i forhold til en landsbys attraktivitet og kvalitet. Social kapital kan defineres på flere måder alt efter hvad der undersøges og hvad formålet er [Svendsen og Svendsen 2006; Putnam 2001]. Flere teoretikere har defineret hvad social kapital er og en af de kendteste er Pierre Bourdieu. Hans definition

af social kapital fokuserer på individniveauet og lyder således: ”summen af de aktuelle eller potentielle ressourcer, som knytter sig til ejerskabet af et varigt netværk” [Svendsen og Svendsen 2006]. Denne definition lægger op til en nærmere analyse af den enkelte beboers sociale kapital. Dette kan være yderst relevant at se på i forhold til det næste element Ildsjæle, men mere om det senere. Hvis der skal findes et udtryk for den sociale kapital i en samlet lokalitet så kan en anden definition af social kapital være frugtbar. Robert Putnam definerer social kapital som ”netværk normer og tillid, som letter koordinering og samarbejde til fælles gavn” [Svendsen og Svendsen 2006; Putnam 2001]. Denne definition er orienteret mod en mere målbar form for social kapital og Putnam er også kendt for sine analyser af mængden af social kapital i USA. Der er som vist her to former for social kapital, med hver deres definitioner. En tredje måde at se på social kapital, er ud fra Francisco Herreros definition. Han forsøger at lave en kobling mellem Bourdieu individ baserede definition og Putnam mere kvantificerbare samfundsorienterede definition. Herreros ser social kapital som bestående af to ”profitter” som individet får ud af netværket, nemlig information og service. Dette medfører på samfunds niveau, som en eksternalitet, en generel tillid og opbyggelse af fælles normer [Svendsen og Svendsen 2006]. Nedenstående figur illustrerer hvorledes sammenhængen er mellem social kapital på individ niveau og samfunds niveau.

Figur 5.4: Oversigt over sammenhængen mellem social kapital på individ niveau og på samfunds niveau [Svendsen og Svendsen 2006: 39].

En undersøgelse af den sociale kapital i en landsby giver således ét indblik i dels, de ressourcer og potentialer, der er til stede på individ niveau, men også en indblik i hvor stærk de fælles normer og tillid er, altså landsbyens sammenhold. Som nævnt er den sociale kapital på individ niveau interessant i forhold til ildsjælene i en landsby. Den sociale kapital i landsbyen på ”samfunds niveau” er interessant i forhold til landsbyens sammenhold og dermed mulighederne for samarbejde og forståelse. En sådan kvantitativ form for social kapital, kan umiddelbart analyseres som foreslået af Putnam (2001). Putnam redegør for hvordan foreningslivet er en målbar faktor, der kan give et

indblik i en lokalitets eller et lands sociale kapital. Han anerkender at den sociale kapital der er i foreninger ikke er en særskilt eller privilegeret social kapital, men at den på grund af sin målbarhed kan give et indblik i niveauet af social kapital [Putnam 2001: 3].

Netop målbarheden er et kritisk punkt for social kapital. I den forbindelse pointerer Ann Dale (2006) at: "since we are all natural as well as social beings, the emergent aspect of our social and technical systems will always be the tip of an iceberg, of which the greater part is ordinary complex." [Dale 2006: 16]. Dale tager således også udgangspunkt i dialektikken mellem teknikken og det sociale, eller mellem liv og fysik. Ifølge hende er det vigtigt at man er klar over, at det der er muligt at få et indblik i, kun er en del af det hele billede, specielt i forbindelse med social kapital. Men det, at man ikke kan få hele billedet, betyder ikke at det ikke skal forsøges eller at det ikke er vigtigt. Dette uddybes på bedste vis af Tom Schuller der skriver at:

"Social capital may be a prime illustration of the importance/measurability dilemma: the important may not be measurable but this does not stop the measurable from becoming important. However this is a paradox of despair. In almost any sphere the question is not the binary one of whether something is measurable, but to what extent (as well as under what conditions and at what costs). In other words, we should concentrate on the extent to which parts of the jigsaw can be filled in without sacrificing the overall picture or succession of pictures." [Schuller 2001: 22].

Der kan således være relevant at forsøge at få et indblik i den sociale kapital, til trods for at den kan være svær at fastsætte.

For at få et indblik i den sociale kapital i landsbyerne vil vi i parameteret *foreninger*, derfor se dels på antallet af foreninger i landsbyen. Derefter antallet af medlemmer i foreningerne i forhold til antallet af indbyggere. Dette gøres ud fra antagelsen om, at der er mere social kapital til stede i landsbyer, hvor der er en høj grad af foreningsmedlemskab og mange foreninger.

Derudover vil vi i parameteret *sammenhold/samarbejde*, undersøge hvordan der samarbejdes og hvor stor tilliden er mellem indbyggerne. Dette gøres for at undersøge om en eventuelt høj grad af foreningsliv også betyder at, der er samarbejde og tillid i mellem landsbyens indbyggere. Dette kan således være en indikator for om foreningslivet manifesterer sig i en større social kapital. Undersøgelserne foretages ved at se på medlemsstatistik fra de respektive foreninger i landsbyen, hvis en sådan findes. Derudover foretages den ved hjælp af opklarende/oplysningsinterview eller spørgeskema.

Liv – Social Kapital	
Parameter	Metode
<i>Foreninger</i> - Antal foreninger - Antal medlemmer if. antal indbyggere	Interview og opsøgende statistik
<i>Sammenhold/samarbejde</i> - Antal fællesarrangementer - Hjælpsomlighed	

Ildsjæle

Elementet *Ildsjæle* er yderst vigtigt for en landsbys attraktivitet og fremtidige potentiale. Alle snakker om ildsjæle, men hvad er en ildsjæl egentlig? Ildsjæle er blevet beskrevet som det brændstof, der får ting til at ske i landsbyerne og er med til at få ændringer til at ske. Disse personer som er ildsjæle gør det de brænder allermest for, hvorfor de gør det på basis af en enorm lidenskab for deres landsby eller område.

Ifølge Pierre Bourdieus er definitionen af social kapital mere instrumentel og individ-orienteret, som skrevet før i social kapital. For Bourdieu er social kapital det enkelte individs konkrete netværksprofitter, som individet kan opnå, der er i centrum. Den måde at se social kapital på, kan med fordel bruges i sammenhæng med begrebet ildsjæl, da:

”Kapital er akkumuleret arbejde (i dets materialiserede form eller dets ”inkorporerede”, kropsliggjorte form), som, når den tilegnes på en privat, dvs. eksklusiv basis af agenter eller grupper af agenter, sætter dem i stand til at tilegne sig social energi i form af reificeret eller levende arbejde.”
[Svendsen og Svendsen 2006: 35].

Det at tilegne sig social energi gennem det arbejde, der laves er det, som ildsjæle ude i landsbyerne lever for eller prøver at skabe. Ifølge idékataloget omkring landsbyudvikling skrevet af Socialministeriet i 2005, kan en ildsjæl deles op i to forskellige typer, en uafhængig entreprenør og en social entreprenør. Den uafhængige entreprenør bruger en emnebaseret og funktionel strategi, hvor de måske vælger at starte deres egen virksomhed i landsbyen. Hvorimod den sociale entreprenør, som er den type vi bruger i rapporten, har en mere områdebaseret og territoriell strategi som typisk går ud på at lave en fælles udviklingsplan for landsbyen eller opførelse af noget som kan være fælles for borgerne i landsbyen. Disse ildsjæle vil ofte være dem som er forankret i landsbyens forening(er). I henhold til idékataloget (2005) kan foreningers sociale, kulturelle eller sportslige formål være med til at fremhæve de lokale værdier og gøre landsbyen mere attraktiv at bo og færdes i, hvilke i sidste ende kan medfører at ressourcepersoner fastholdes og tiltrækkes. Som dette citat fra idékataloget siger, betyder det ”... at der er aktive folk i et lokalområde, der vil arbejde for mere liv. Uden

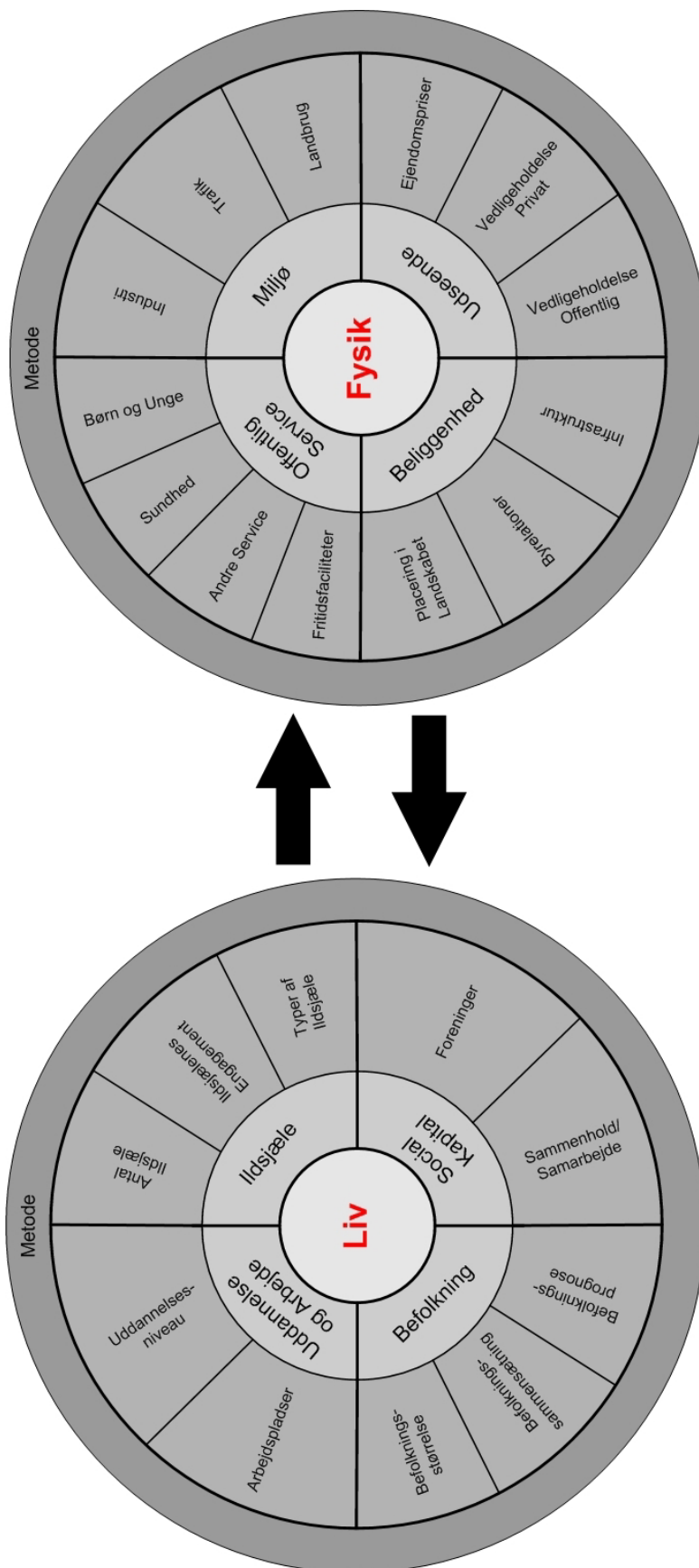
projekter af denne karakter ville det være virkeligt vanskeligt at trække turister til området. Deres evne til at skabe netværk og bruge dem, der, er utrolig vigtig...” [Socialministeriet 2005: 21]. Vi mener, at man med fordel kan dele de sociale entreprenører op i to forskellige typer, den administrative og praktiske. Den administrative ildsjæl er dem, som tager sig af arbejde med at skaffe penge hjem, skrive brevene til kommunen, fonde etc. og sørger for møderne i landsbyen, hvorimod den praktiske er dem, der kan udfører det arbejde som lavet i landsbyen.

I parameteret *antal ildsjæle*, vil vi undersøge hvor mange ildsjæle landsbyen indeholder. Dette parameter skal måles op i mod hvor mange som bor i byen, da det vil give et billede af engagementet omkring landsbyen. Derudover vil vi i parameteret *ildsjælenes engagement* se nærmere på hvor engagerede disse ildsjæle så er i landsbyen. Undersøgelserne foretages ved opklarende/oplysningsinterview eller spørgeskema med borgere i landsbyen som findes ved reputationsmetoden. I forhold til *typer af ildsjæle* udredes det hvilke typer af ildsjæle der er i landsbyen. Dette gøres for at vurdere hvordan fordelingen mellem praktiske og administrative ildsjæle er, idet en blanding er nødvendig for at sikre både ide udvikling og aktiv gennemførsel.

Liv – Ildsjæle	
Parameter	Metode
<i>Antal ildsjæle</i> - Hvor mange er der?	Interview
<i>Ildsjælenes engagement</i> - Grad af engagement	
<i>Typer af ildsjæle</i> - Hvilken type er de?	

5.3 Den endelige model

Efter denne gennemgang af alle modellens elementer, kan den fuldstændige model nu opsættes med alle elementerne og dets parametre. Den endelige ALLF-model, kan ses på den følgende side. ALLF-modellen indeholder udover den hierarkiske opbygning af dimensioner, elementer og parametre også de metoder der bruges til at få indsigt i de enkelte parametre. Metoderne kan udvikles og suppleres med andre flere indikatorer end de her valgte i takt med at ny viden muliggør det. I det følgende kapitel vil vi gå igennem de enkelte dele af ALLF-modellen og beskrive hvordan man får indsigt i dem og hvordan de bliver karaktergivet.

Kapitel 6

ALLF-modellen i brug

Formålet med dette kapitel er at danne et overblik over de forskellige arbejdsgange og metoder, der er ved brug af modellen. Vi vil først gå igennem hvor og hvordan data skaffes, herefter vil der blive redegjort for hvordan de enkelte parametre skal vurderes og værdisættes. Til sidst vil der være en diskussion af hvordan resultaterne fra modellen kan formidles bedst muligt.

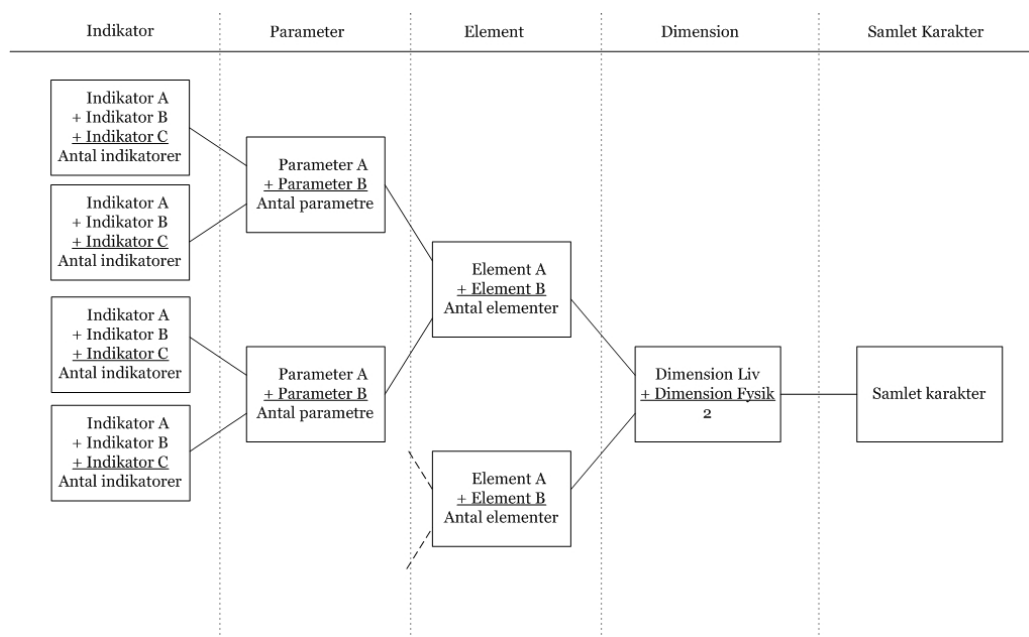
6.1 Værdisætning og metodik

Værdisætning er en vigtig del af modellen idet det er værdisætningen der muliggør en sammenligning og dermed en prioritering af de enkelte landsbyer. For at kunne værdisætte de forskellige indikatorer, parametre, elementer og til sidst dimensioner, har vi som nævnt valgt at benytte os af en karaktergivning fra 1- 5, hvor 5 er den højeste og bedste karakter. Denne karakterinddeling muliggør en differentiering samtidigt med at den er forholdsvis overskuelig. Værdisætningen sker for alle enkelte niveauer, for at få et så nuanceret grundlag som muligt. Når alt er værdisat skal de forskellige karakterer sammenlægges på hvert niveau for at danne grundlaget for karaktergivningen på det ovenstående niveau. Således udgør karaktererne for de forskellige parametre i et givent element, divideret med antallet af parametre, karakteren for elementet. Vi har valgt at runde op til nærmeste decimal hver gang en ny karakter fremkommer, således at eksempelvis karakteren for et element der skal indgå i den samlede karakter for en dimension, har et decimal efter kommaet.

Værdisætning

Vi har for overskuelighedens skyld valgt at vise beregningsmetoden i figur 6.1. Af figuren ses det hvordan hvert niveau danner grundlaget for karaktergivningen af det ovenstående niveau. Landsbyens samlede karakter udgøres således af en række

forskellige karakterer der ved hjælp af et gennemsnit er med til at danne grundlaget for næste niveau.

Figur 6.1: Skematisk fremstilling af beregningsmetoden for karaktergivning i modellen.

Denne beregningsmetode muliggør foruden en sammenligning også en opsplitning i forskellige faktorer. Dermed bliver det muligt at sammenligne de samme elementer i forskellige landsbyer. Det betyder at hvis modellen køres for alle landsbyerne i en given kommune, så vil det være muligt at sammenligne for eksempel niveauet af social kapital, eller af privat vedligeholdelse. Dermed giver modellen ved hjælp af sin opbygning og beregningsmetode mulighed for både en generel sammenligning og en sammenligning på detailniveau.

Metodik

For at gøre indsamlingen af data overskuelig bliver elementerne inddelt efter om indsamlingen af data skal foregå som skrivebordsarbejde eller ved feltstudie. De enkelte elementer og deres inddeling kan ses i tabel 6.1 nedenunder.

Tabel 6.1: Element inddeling i skrivebordsarbejde eller feltstudie.

Fysik – Beliggenhed	Skrivebordsarbejde
Fysik – Offentlig Service	Skrivebordsarbejde
Fysik – Miljø	Skrivebordsarbejde
Fysik – Udseende	Feltstudier
Liv – Befolkning	Skrivebordsarbejde
Liv – Uddannelse/indkomst	Skrivebordsarbejde
Liv – Social Kapital	Feltstudier/skrivebordsarbejde
Liv – Ildsjæl	Feltstudier

Vi vil i det følgende præsentere arbejdsgangen i modellen som den skal gennemgås. Indledningsvist vil vi præsentere de parametre der kan skaffes informationer om ved

hjælp af skrivebordsarbejde. Dernæst vil vi gennemgå de parametre, hvor det er nødvendigt for planlæggerne at komme ud i felten.

6. 2 Skrivebordsarbejde

Den første del af modellens gennemførsel er baseret på skrivebordsarbejde. Skrivebordsarbejde er det arbejde der kan udføres af planlæggeren på kontoret bag skrivebordet. Hvor og hvordan indsamles data så gennem skrivebordsarbejde? I de parametre hvor bedømmelsen bygger på landsbyens afstand til et givent objekt, kan der benyttes forskellige værktøjer. Afstanden til andre byer kan måles ved brugen af Internet tjenesten Krak.dk. Denne Internet tjeneste indeholder et såkaldt intelligent vejssystem der gør det muligt at finde den reelle afstand mellem landsbyen og de respektive byer. Det kan være muligt for planlæggerne at benytte andre GIS systemer der indeholder de samme muligheder, men Krak.dk er en nem og pragmatisk løsning, med en detaljeringsgrad der er passende.

Afstande til forskellige servicefaciliteter kan også måles ved hjælp af krak.dk, men de relevante adresser kan indhentes ved at benytte de offentlige informations sider sundhed.dk og postdanmark.dk. Derudover kan der indhentes informationer om kommunens egne service faciliteter ved brug af kommunens eget webGIS hvis et sådan er tilgængelig. Hvis det ikke er tilfældet så en søgning og udspecificering på Krak.dk en mulighed til indhentning af den samme information. Afstande til kollektiv transport kan findes ved at benytte hjemmesiden for det respektive regionale trafikselskab. Afstanden til infrastruktur er fundet ved at benytte webGIS løsningen Google Earth. Denne muliggør en måling af afstanden fra landsbyen til den nærmeste respektive vejtype. En alternativ løsning er at benytte internetsiden findvej.dk.

I forhold til de parametre der skal vurderes på grundlag af statistik, er der flere muligheder for at finde data. Vi har primært benyttet statistik indhentet ved hjælp af interview eller spørgeskema. Dette har primært været på grund af kalibreringens begrænsede antal landsbyer. For at køre modellen i dens fulde skala, det vil sige på alle landsbyer i en given kommune, kan det være lettere og mere overskueligt at erhverve de relevante data fra Danmarks statistik eller et andet analyseinstitut der har statistiske informationer på et så detaljeret niveau.

I forhold til de parametre der involverer befolkningen i landsbyerne, har vi benyttet os af befolkningsstatistik der er erhvervet fra kommunal side. I takt med at kørsler og detaljeringsgraderne i befolkningsstatistikkerne bliver bedre, vil det være muligt i højere grad at lave mere fyldestgørende statistik for de enkelte landsbyer. Vi har i forbindelse

med vores kalibrering benyttet os af en forholdsvis detaljeret befolkningsstatistik, der er blevet udarbejdet for casekommunen af et konsulentfirma.

Fysik – Beliggenhed

Byrelationer

I dette element måles først afstanden mellem landsbyen og de respektive omkringliggende byer. For at få de ønskede data i elementet beliggenhed skal der bruges KRAK, hvor landsbyen og så den ønskede by indtastes.

Efter at have målt afstanden til de forskellige byer vurderes afstanden i forhold til nedenstående tabel, hvormed det vil være muligt at tildele en karakter fra 1 -5. Afstandene i tabellen indikerer de muligheder som indbyggerne i den relevante landsby her for at komme til den nærmeste respektive kategori af by. Målingen og tildelingen af karakter udføres for hver af de nedenstående fire kategorier af bytyper.

- Afstand til nærmeste områdeby
- Afstand til nærmeste egnsby
- Afstand til nærmeste egns hovedby
- Afstand til nærmeste landsdelscenter

5	4	3	2	1
0 – 5 km	5 – 10 km	10 – 20 km	20 – 40 km	40+ km
Gå – cykle	Cykle – køre	Køre		Køre langt

Placering i landskabet

Parameteret placering i landskaber indeholder to indikator som skal beskrive landsbyens placeringer i naturen og selve attraktiviteten af den natur som landsbyen ligger i. Den første indikator, mængde af lokale naturområder vurderes ud fra hvor mange naturområder og kvalitet af dem der er i umiddelbar nærhed af den givne landsby. Der gives karakteren 1-5, ud fra nedenstående tabel.

- Mængde af lokale naturområder

5	4	3	2	1
Mange lokale naturområder af en høj kvalitet	Få lokale naturområder af en høj kvalitet	Mange lokale naturområder af en lav kvalitet	Få lokale naturområder af en lav kvalitet	Ingen lokale naturområder

De omgivelser som landsbyen ligger i vil i indikatoren attraktiviteten af det landskab som landsbyen ligger i, blive vurderet. Vi vil her skelne mellem forskellige niveauer af attraktivitet. Et landskab med meget stor attraktivitet vurderer vi således som værende et landskab der er meget differentieret. Derudover er landsbyens beliggenhed afstemt i landskabet og det er muligt at nyde naturværdierne i dagligdagen i landsbyen. Et

landskab der har en lav eller ingen attraktivitet, er således et landskab der er meget monotont og uden attraktioner eller særkender. Derudover er landsbyen placeret sådan i landskabet at det ikke er muligt at nyde naturværdierne. Den nedenstående tabel danner grundlaget for karaktergivningen i forhold til denne indikator.

- Attraktiviteten af det landskab som landsbyen ligger i

5	4	3	2	1
Meget stor attraktivitet	Stor attraktivitet	Mellem attraktivitet	Lav attraktivitet	Ingen

Infrastruktur – forbindelse til landsbyen

I den første indikator i parameteret *infrastruktur – forbindelse til landsbyen*, laves vurderingen ud fra afstanden til den specifikke vejtype. Afstanden til motor og hovedvej vurderes ud fra nedenstående tabel. Afstandene i tabellen indikerer hvor langt landsbyen ligger fra de respektive vejtyper og kan dermed give et indtryk for adgangen til dem. For hver af de to nedenstående vejtyper tildeles der en karakter.

- Afstand til motorvej

- Afstand til hovedvej

5	4	3	2	1
0 -5 km	5- 10 km	10 – 20 km	20 – 40 km	40+ km
Let adgang		Begrænset adgang		Svær adgang

Afstanden til kollektiv transport vurderes ud fra nedenstående tabel, der som med vejtyperne giver en indikation af adgangen til kollektiv transport. Afstanden er dog her baseret på at indbyggerne i landsbyen skal have mulighed for at komme til den kollektive transport til fods, eller på cykel.

- Afstand til kollektiv transport

5	4	3	2	1
I byen	1- 4 km	4 – 8 km	8 – 10 km	10+ km
Let adgang	Begrænset adgang		Svær adgang	

Indikatoren landsbyens tilgængelighed er baseret på tilstanden og forløbet af de veje som fører til og fra landsbyen og forbinder den med infrastruktur på et højere niveau. Argumentet bag karaktergivningen bygger på antagelsen af, at hvis tilgængeligheden til landsbyen er lav vil det besværliggøre adgangen til landsbyen og gøre den mindre attraktiv.

- Landsbyens tilgængelighed

5	4	3	2	1
Høj tilgængelighed	Mellem tilgængelighed		Lav tilgængelighed	

Indikatoren adgangen til bredbånd kan sige om landsbyen har adgang til bredbånd eller ikke. Denne indikator vil blive vurderet ud fra landsbyens adgang, hvilket vil sige at landsbyen vil få den højeste karakter hvis landsbyen har adgang til bredbånd og laveste karakter hvis landsbyen ikke har adgang.

- Adgangen til bredbånd

5	1
Adgang til bredbånd	Ingen adgang til bredbånd

Fysik – Offentlig service

Børn og unge

Under parameteret *Børn og unge*, måles afstanden til nedenstående institutioner og vurderes derefter ud fra understående tabel. Inddelingen i tabellen bundet i tilgængeligheden til den relevante institution i forhold til indbyggerens transportform og mulighed for transport. For de fire institutionstyper gælder det at afstanden har betydning for attraktiviteten af den pågældende landsby, idet en stor afstand sætter høje krav til indbyggerens mobilitet og transporttidsforbrug. Der gives en karakter for hver af de fire institutionstyper, ud fra nedenstående tabel.

- Dagpleje
- Børnehave
- Fritidsordning
- Skole

5	4	3	2	1
I byen	1- 4 km	4 – 8 km	8 – 10 km	10+ km
Gå	Gå - Cykel		Køre	

I forhold til den sidste indikator i parameteret *Børn og unge* så er afstanden inddelt anderledes i forhold til karaktergivningen end i forhold til de fire andre institutioner. Dette er gjort således at en forholdsvist kort afstand, det vil sige en afstand hvor den studerende selv kan transportere sig, er vurderet højt. Samtidigt er en afstand hvor den studerende skal bruge egen bil eller længerevarende kollektiv transport, er vurderet lavt. Ud fra nedenstående tabel kan der gives en karakter for afstanden til de Gymnasiale uddannelsesinstitutioner.

- Gymnasiale uddannelses institutioner

5	4	3	2	1
0 - 5 km	5- 10 km	10 – 20 km	20 – 40 km	40+ km
Let adgang	Begrænset adgang		Svær adgang	

Sundhed

I parameteret *Sundhed* er det afstanden til den praktiserende læge der vurderes. Vurderingen foretages ud fra nedenstående tabel, hvor inddelingen giver en indikation af adgangen og derned det tidsforbrug der skal til for at benytte den praktiserende læge. Afstanden til den praktiserende læger er som den eneste taget med som et parameter under sundhed, idet afstanden til eksempelvis sygehus eller speciallæge, er af mindre betydning.

- Praktiserende læge

5	4	3	2	1
0 - 5 km	5- 10 km	10 – 20 km	20 – 40 km	40+ km
Let adgang	Begrænset adgang		Svær adgang	

Andre services

Som i det ovenstående parameter er det også afstanden der vurderes ud fra i parameteret *Andre services*. Inddelingen er lavet ud fra en vurdering af adgangen til de understående tre kategorier af services og det deraf følgende transporttidsforbrug. Den nedenstående tabel viser hvorledes der skal gives karakter for hver af de nedenstående former for services i forhold til afstanden til dem.

- Bibliotek

- Posthus

5	4	3	2	1
0 - 5 km	5- 10 km	10 – 20 km	20 – 40 km	40+ km
Let adgang	Begrænset adgang		Svær adgang	

Fritidsfaciliteter

Parameteret Fritidsaktiviteter giver et indblik i de muligheder landsbyens indbyggere har i forhold til aktiviteter i deres fritid. Karaktertildelingen baseres på at fritidsaktiviteter der ligger tæt på landsbyen udgør en større attraktivitet end faciliteter længere væk. Tildelingen af karakterer i forhold til parameteret baseres på nedenstående tabel.

- Idrætsanlæg

5	4	3	2	1
I byen	1- 4 km	4 – 8 km	8 – 10 km	10+ km

Gå	Gå - Cykel	Køre
----	------------	------

I forhold til den specifikke fritidsaktivitet Golfbane er det en indikator der værdisættes særskilt idet betydningen af afstanden til en golfbane er en anden end til andre typer af faciliteter. Parameteret værdisættes ud fra argumentet om at nærhed til en golfbane er mere positiv end afstand til en golfbane.

- Golfbane

5	4	3	2	1
0 - 5 km	5- 10 km	10 – 20 km	20 – 40 km	40+ km
Let adgang	Begrænset adgang		Svær adgang	

Fysik – Miljø

Landbrug

I forhold til parameteret *Landbrug*, så er det afstanden der laves en vurdering og karaktergivning ud fra. Afstanden til et større landbrug er inddelt ud fra den gene som det må forventes at det er at bo forholdsvis tæt på et landbrug. Dette parameter kan give en umiddelbar indikator af genen, men forhold som typen af landbrug og nærheden til problematiske markområder kan give et mere retvisende billede. I forhold til den nedenstående kategori gives der ud fra understående tabel en karakter fra 1 – 5.

- Afstand til større landbrug

5	4	3	2	1
10+ km	10- 8 km	8 – 4 km	4 – 1 km	I byen
Udenfor		Bynært		I byen

Industri

Parameteret *Industri*, er med til at give en umiddelbar indikation af genen ved at bo tæt på et industriområde eller en enkeltstående større industri. Det er en forholdsvis grov vurdering, der kun skal vær med til at problematisere, eventuelle industrier der er lokaliseret i eller umiddelbart udenfor landsbyen, hvorved dennes attraktivitet kan mindskes. Karaktergivningen gives ud fra nedenstående tabel.

- Afstand til større industri

5	4	3	2	1
10+ km	10- 8 km	8 – 4 km	4 – 2 km	2 – 0 km
Udenfor		Bynært		I byen

Trafik

Parameteret trafik skal give en indsigt i de trafikale forhold og den trafikale belastning i landsbyerne. Det har ikke været muligt at skaffe de fornødne data til at kunne vurdere og karaktersætte dette parameter. Derudover har det ikke været muligt at identificere den bedst egnede metode, til at danne udgangspunkt for karaktergivningen.

- Trafikal belastning

Liv – Befolkning

Befolkningssammensætning

Parameteret befolkningssammensætning er inddelt i to indikatorer. Den første indikator er størrelsen af befolkningen i den givne landsby. Størrelsen på befolkningen er ikke en indikator der værdisættes og gives karakter, idet den udelukkende danner grundlaget for at vurdere andre af parametrene i forhold til befolkningens størrelse. Derfor skal indbyggertallet udelukkende noteres og benyttes i andre sammenhænge.

- Hvor mange bor der?

Antal Indbyggere

Den næste indikator der siger noget om befolkningssammensætningen er indikatoren, hvem bor der? Ved at finde ud af hvem der bor i landsbyen er det muligt at danne et aldersdiagram. Karaktergivningen tager udgangspunkt i om befolkningssammensætningen er homogen, det vil sige at en aldersmæssigt ligeligt fordelt befolkning giver en højere karakter end en befolkning der har stort over eller underskud af en specifik aldersgruppe. Karaktergivningen tager udgangspunkt i nedenstående tabel.

- Hvem bor der?

5	4	3	2	1
Homogen – balance blandt borgerne	Homogen – højt antal unge borgere, mangel på	Uhomogen – moderat antal unge borgere, få ældre.	Uhomogen – moderat antal ældre borger, få unge	Uhomogen – overvejende ældre borger, næsten ingen eller ingen unge

Befolkningsprognose

I parameteret befolkningsprognose er det den fremtidige befolkningsudvikling der vurderes. I parameteret bygger karaktergivningen på at en landsby med en positiv befolkningsudvikling er en landsby i fremgang og en landsby hvor der er en negativ befolkningsudvikling er en landsby i tilbagegang. Dog mener vi at en positiv udvikling

ikke nødvendigvis er positiv i sig selv, men at en forholdsvis stabil, det vil sige en stagnerende, befolkningsudvikling også er positiv. Parameteret tager udgangspunkt i nedenstående tabel.

- Hvordan ser fremtiden ud?

5	4	3	2	1
Positiv udvikling	Positivt stagnerende	Negativt stagnerende	Moderat tilbagegang	Stor tilbagegang

Liv – Uddannelse og Arbejde

Uddannelsesniveau

Parameteret uddannelsesniveau giver et indtryk af det ressourcegrundlag som landsbyens indbyggere har. Udgangspunktet for karaktergivningen bygger på en antagelse om at indbyggere med et forholdsvis højt uddannelsesniveau har bedre muligheder for at bidrage til landsbyens udvikling. Dermed antages det også, at indbyggere med et forholdsvis lavt uddannelsesniveau har mindre mulighed for at bidrage. Karaktergivningen bygger på en vurdering af den procentdel af landsbyens indbyggere der har en uddannelse højere end grundskolen. Dermed inkluderes også indbyggere der har en formel kompetencegivende uddannelse, så som håndværkere. Således er en høj procentdel lig med et lavt uddannelsesniveau. Karaktergivningen foretages ud fra nedenstående tabel.

- Uddannelsesniveau

5	4	3	2	1
29- 32 %	32 – 35 %	35 – 38 %	38 – 41 %	41 – 46 %
Højt uddannelsesniveau	Moderat uddannelsesniveau		Lavt Uddannelsesniveau	

Arbejdspladser

Parameteret *antal arbejdspladser* skal give et indtryk af borgernes mulighed for arbejde i umiddelbar nærhed af landsbyen. Karaktergivningen bygger på en vurdering af antallet af arbejdspladser ud fra skalaen lavet af Skov og Naturstyrelsen i landplanredegørelsen fra 2006, som også blev beskrevet i kapitel 1. Landsbyen får en høj karakter ved høj adgang til arbejdspladser. Karaktergivinger er baseret på tabellen nedenunder.

- Antal arbejdspladser

5	4	3	2	1
50.000+	50.000 – 38.000	38.000 – 31.000	31.000 – 18.000	18.000 - 0
Høj adgang	Moderat adgang		Lav adgang	

Liv – Social kapital

Foreninger

Parameteret *foreninger* siger som præsenteret i de foregående kapitler noget om landsbyens sociale kapital. I forhold til karaktergivningen antages det at et lavt antal af foreninger i en landsby, er lig med et lavere niveau af social kapital. Dermed vil mange foreninger bidrage til en positiv social kapital i landsbyen. Idet modellen primært er møntet på mindre landsbyer så er karaktergivningen baseret på at mange landsbyer ikke har mulighed for at understøtte eller etablere ret mange foreninger. Karaktergivningen er baseret på nedenstående tabel.

- Antal foreninger

5	4	3	2	1
4+ foreninger	3 foreninger	2 foreninger	1 forening	Ingen foreninger
Mange foreninger		Få foreninger		Ingen foreninger

Antallet af medlemmer i forhold til antallet af indbyggere i landsbyen, er en indikator der ligesom den ovenstående siger noget om foreningerne og dermed om den sociale kapital. Det antages at en høj grad af medlemskab i landsbyen er lig med en højere social kapital end en lav grad af medlemskab. Karaktergivningen er baseret på nedenstående tabel.

- Antal medlemmer i forhold til antal indbyggere

5	4	3	2	1
100 – 80 %	80 – 60 %	60 – 40 %	40 – 20 %	20 – 0 %
Høj medlemsprocent		Moderat medlemsprocent		Lav medlemsprocent

Sammenhold/samarbejde

Under parameteret Sammenhold/samarbejde ses der på hvordan sammenholdet er i landsbyen. En af indikatorerne er antallet af arrangementer i de lokale foreninger. I forhold til denne indikator gives der en karakter ud fra argumentet om, at et højt antal af arrangementer er positivt for den sociale kapital, og tilsvarende at et lavt antal er lig med en mindre social kapital. Den nedenstående tabel viser hvorledes der skal gives karakter i forhold til antallet af arrangementer.

- Antal fællesarrangementer om året

5	4	3	2	1
4+ arrangemente	3 arrangemente	2 arrangemente	1 arrangement	0 arrangemente
Mange arrangemente		Få arrangemente		Ingen arrangemente

Indikatoren hjælpsomlighed siger noget om hvordan den sociale kapital kommer til udtryk i landsbyen. Karaktergivningen baseres på en antagelse om at jo mere indbyggerne hjælper hinanden og jo mere naturlig en del af hverdagen det er, jo mere positivt og attraktivt er det for landsbyen. Karaktergivningen er baseret på nedenstående tabel.

- Hjælpsomlighed

5	4	3	2	1
Naturligt – en del af hverdagen	Man hjælper gladelig til når det er muligt	Villig til at hjælpe til engang i mellem	Hjælper kun hinanden hvis man bliver opfordret til det	Ingen hjælper hinanden

6.3 Feltstudier

De sidste parametre der skal undersøges kræver at planlæggeren benytter sig af feltstudier. Feltstudier er en kombination af professionelt og kritisk selvsyn og kvalitative undersøgelser i den pågældende landsby. De værktøjer der benyttes til vurdering er fotografering og vurdering af de forskellige bygninger i landsbyen. Derudover benyttes observation, idet en ordentlig og kritisk vurdering kræver at planlæggeren bevæger sig rundt i landsbyen og får et indtryk af den. Dette indtryk er vigtigt for at kunne vurdere positive og negative udtryk i landsbyens fysiske miljø. I forhold til indsamlingen af de kvalitative informationer benyttes interview med forskellige efter reputationsmetoden udvalgte borgere. Interviewene med borgeren sætter også planlæggeren i stand til at vurdere karakteren og effekten af de ildsjæle der findes i landsbyen. Kontakten mellem borgere og planlæggere åbner også op for muligheden for at planlæggerne bliver vist rundt i landsbyen og dermed får vigtigt information om eventuelle problemstillinger og problemområder i landsbyen. Derudover giver det planlæggerne mulighed for at erhverve information om forhold i landsbyen der ellers ikke ville have været tilgængelige. Enkelte af parametrene kan dog med fordel findes under skrivebordsarbejde, men medtages under feltstudier for overskuelighedens skyld.

Fysik – Udseende

Ejendomspriser

Parameteret Ejendomspriser siger noget om attraktiviteten af husene i den pågældende landsby og dermed noget om attraktiviteten. Den gennemsnitlige pris kan karaktergives ud fra nedenstående tabel. Tabellen er inddelt på baggrund af en vurdering af huspris niveauerne i de for modellen potentielle kommuner.

- Den gennemsnitlige pris på husene i landsbyen

5	4	3	2	1
1.100.000+ kr.	1.100.000 – 800.000 kr.	800.000 – 500.000 kr.	500.000 – 300.000 kr.	300.000 – 0 kr.
Relativt dyre huse		Relativt billige huse		Meget billige huse

Vedligeholdelsesniveau - privat

Dette parameter kan vurderes ud fra en række forskellige indikatorer. De første to indikatorer er antallet af forfaldne bygninger og antallet af tomme bygninger i landsbyen. Disse to indikatorer siger noget om udgangspunktet for den private vedligeholdelse i landsbyen. Således er det problematisk hvis der er mange tomme eller forfaldne bygninger idet de skæmmer landsbyens udseende og mindsker attraktiviteten. Både antallet af tomme og forfaldne bygninger vurderes ud fra nedenstående tabel og gives en karakter ud fra den procentdel, som bygningerne udgør i landsbyen. Der gives en karakter for både tomme og forfaldne bygninger. Bilag 4 viser billeder af, hvad vi forstår ved forfaldne og tomme bygninger.

- Antal forfaldne bygninger
- Antal tomme bygninger/boliger

5	4	3	2	1
0 – 5 %	5 – 10 %	10 – 15 %	15 – 20 %	20+ %
Få forfaldne/tomme bygninger		Mange forfaldne/tomme bygninger		Problematiske mange forfaldne/tomme bygninger

Den nedenstående indikator, vedligeholdelsen af private fællesbygninger, siger noget om hvordan tilstanden af landsbyens fælleshuse er. Vurderingen bliver givet ud fra vedligeholdelsesniveauet af disse bygninger. I bilag 1 vises eksempler på forskellige tilstande af fællesbygninger. Karakteren er baseret på nedenstående tabel.

- Vedligeholdelse af private fællesbygninger (Frysehuse, forsamlingshuse, klubhuse etc.).

5	4	3	2	1
Nyt	Flot vedligeholdet	Almindeligt vedligeholdet	Dårligt vedligeholdet	Misvedligeholdet

Indikatoren antal huse til salg siger som med antallet af tomme boliger noget om attraktiviteten af landsbyen. Denne indikator siger ikke noget om hvorfor at husene er til salg, men udelukkende noget om den aktuelle situation. Det antages at jo større andel af huse der er til salg jo mere problematisk er landsbyens situation og jo mindre er attraktiviteten. Et lavt antal huse til salg er således et udtryk for at landsbyen er attraktiv. Karaktergivningen for antallet af huse til salg er baseret på nedenstående tabel.

- Antal huse til salg

5	4	3	2	1
0 – 5 %	5 – 10 %	10 – 15 %	15 – 20 %	20+ %
Få huse til salg		Mange huse til salg		Problematiske mange huse til salg

Indikatoren vedligeholdelse af private ude arealer skal være med til at give et indtryk af ejendommens generelle udtryk. Ude arealerne, vurderes ud fra deres generelle vedligeholdelsesmæssige stand, hvilket vil sige at ude arealer som er rodede og skæmmende får lavere karakter end ude arealer som er velholdte og pæne. I bilag 4 er der vist eksempler på ude arealer. Udearealerne får karakter ud fra nedenstående tabel.

- vedligeholdelse af private ude arealer

5	4	3	2	1
Nyt	Flot vedligeholdet	Almindeligt vedligeholdet	Dårligt vedligeholdet	Misvedligeholdet

Vedligeholdelsesniveau - offentlig

Kommunens vedligeholdelse af veje vil blive vurderet i indikatoren vedligeholdelse af veje. Vejene i landsbyerne giver også et indtryk af landsbyen, hvorfor der gives en høj karakter for nye og flot vedligeholdte veje. Vejene er vurderet og givet karakter ud fra tabellen nedenunder.

- Vedligeholdelse af veje

5	4	3	2	1
Nyt	Flot vedligeholdet	Almindeligt vedligeholdet	Dårligt vedligeholdet	Misvedligeholdet

Indikatoren vedligeholdelse af offentlige installationer, vurderes ud fra deres fremtoning og vedligeholdelsesmæssige stand. Installationer som er nye og flotte får dermed en højere karakter end installationer som er misvedligeholdet. Karaktergivningen af installationerne er baseret på tabellen nedenunder.

- Vedligeholdelse af offentlige installationer (busskure, lys, elbokse etc.)

5	4	3	2	1
Nyt	Flot vedligeholdet	Almindeligt vedligeholdet	Dårligt vedligeholdet	Misvedligeholdet

Liv – Ildsjæle

Antal ildsjæle

Parameteret antal ildsjæle siger noget om hvor meget ildsjælene fylder i landsbyen. I dette parameter er en høj andel af ildsjæle vurderet som en positiv ting, der er med til at øge landsbyens attraktivitet og muligheder. Derfor gives den laveste karakter til en landsby hvor ildsjæle er fuldstændigt fraværende. En landsby, hvor der er mange ildsjæle gives således en høj karakter. Karaktergivningen gives ud fra nedenstående tabel, der er sat op i forhold til ildsjælernes procentvis andel i forhold til indbyggertallet.

- Hvor mange ildsjæle er der i forhold til indbyggertal?

5	4	3	2	1
10 – 7,5 %	7,5 - 5 %	5 - 2,5 %	2,5- 0 %	Ingen ildsjæle
Mange ildsjæle		Få ildsjæle		Ingen ildsjæle

Ildsjælernes engagement

Parameteret ildsjælernes engagement siger ligesom antallet af ildsjæle noget om landsbyens ildsjæle generelt. Ligesom det vurderes at en høj andel af ildsjæle er vigtig for en landsby, vurderes det i dette parameter at en høj grad af engagement blandt ildsjælene er positivt for landsbyen. Engagementet vurderes ud fra en den nedenstående tabel, der spænder fra et svagt til et stærkt engagement. Det er op til planlæggeren at vurdere hvordan ildsjælene engagerer sig i landsbyen. Det vil sige at det skal vurderes om ildsjælene primært gør noget for at tingene skal forblive som de er, det vil sige et forholdsvist svagt engagement.

- Grad af engagement

5	4	3	2	1
Stærkt engagement	Stort engagement	Moderat engagement	Begrænset engagement	Svagt engagement

Typer af ildsjæle

Parameteret *Typer af ildsjæle* vurderes ud fra indikatoren; hvilken type er de? Ved at finde ud af hvilke typer en given landsby har, findes der ud af om landsbyens ildsjæle kan udfører et projekt uden hjælp ude fra. Det har dog ikke været muligt at afklare hvordan denne indsigt opnås og karaktersættes. Det betyder dog ikke at vi mener, at det ikke er et vigtigt parameter.

- Hvilken type er de?

Kapitel 7

Afprøvning af ALLF-modellen - Jammerbugt kommune

Det område som vi har valgt at kalibrere modellen i, er Jammerbugt Kommune. Kommunen er valgt idet den opfylder to vigtige forudsætninger for vores test. Dels er det en yderkommune, hvor det må forventes at modellen kan være med til at prioritere, og hvor de problemstillinger som modellen er med til at beskrive, er tydeligere, end de ville være i en bykommune. Dels har der i Jammerbugt Kommune været velvilje til et samarbejde, der har betydet at vi har fået adgang til de data og informationer, som er afgørende for at modellen kan opstilles og afprøves i en konkret lokalitet, som den er tænkt. Derudover er kommunen indenfor, en for hyppige feltstudier, passende afstand.

7.1 Hvad er Jammerbugt Kommune?

Men hvad er Jammerbugt Kommune egentligt for en størrelse. Ja, før 2007 var den faktisk fire selvstændige kommuner, nemlig Aabybro, Pandrup, Brovst og Fjerritslev. Men med kommunesammenlægningen i starten af 2007, blev disse fire kommuner til den nye store Jammerbugt Kommune. En stor kommune, det er Jammerbugt Kommune faktisk. Kommunen strækker sig over 60 kilometer fra Ingstrup i Nord til Vust i vest. Men intet sted er den mere end 20 kilometer bred. Mod Vest afgrænses kommunen af Vesterhavet og Jammerbugten. Mod Syd af Limfjorden og mod øst rækker kommunen ind i Vendsyssel. Nedenstående kort viser hvorledes kommune ser ud rent geografisk.

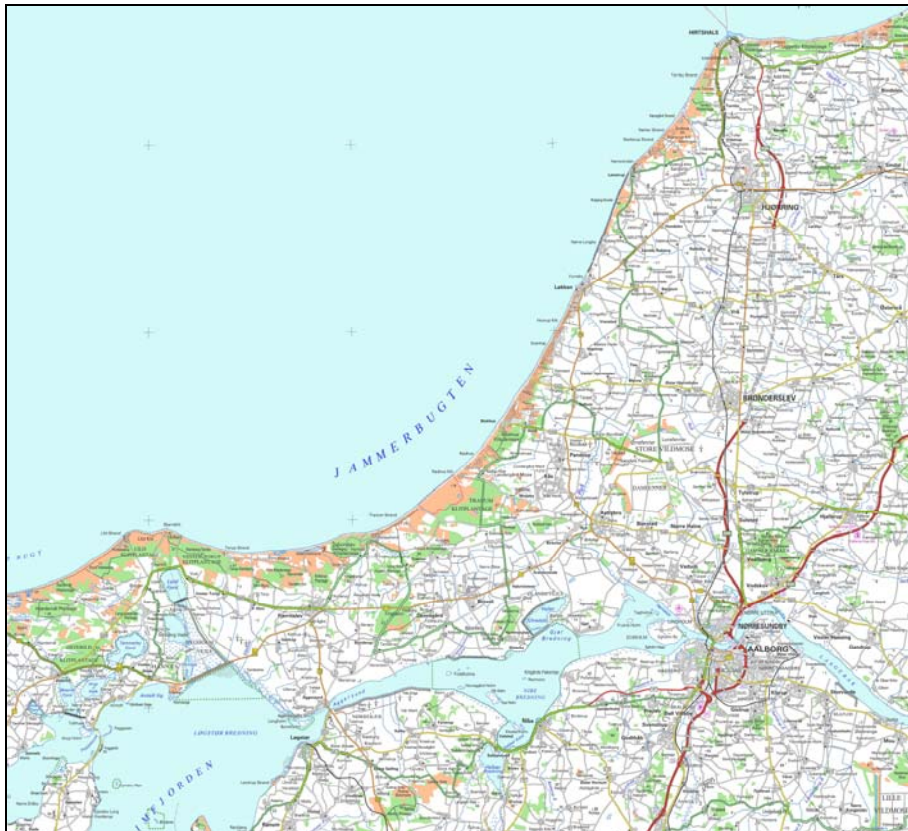

Figur 7.1: Billedet viser Jammerbugt kommune med hovedbyen Aabybro og der tre tidligere kommunecentre Fjerritslev, Brovst og Pandrup. På kortet ses også Jammerbugt Kommunes store sommerhusområde ved Blokhus og videre op langs vestkysten [Jammerbugt Kommune A 2007].

Jammerbugt Kommune har et indbyggertal på 38.723 og et areal på 863 Km². Dermed er kommunen befolkningsmæssigt set nummer 61 ud af de 98 ny danske kommuner og den 5. største af de nye 11 kommuner i den Nordjyske region. Kommunen er i forhold til fødevareministeriets landdistriktsprogram kategoriseret som en landkommune [Landdistriktsprogram 2007]. De fire tidligere kommuner er i landdistriktsredegørelse 2007, kategoriseret således, baseret på tal fra 2006:

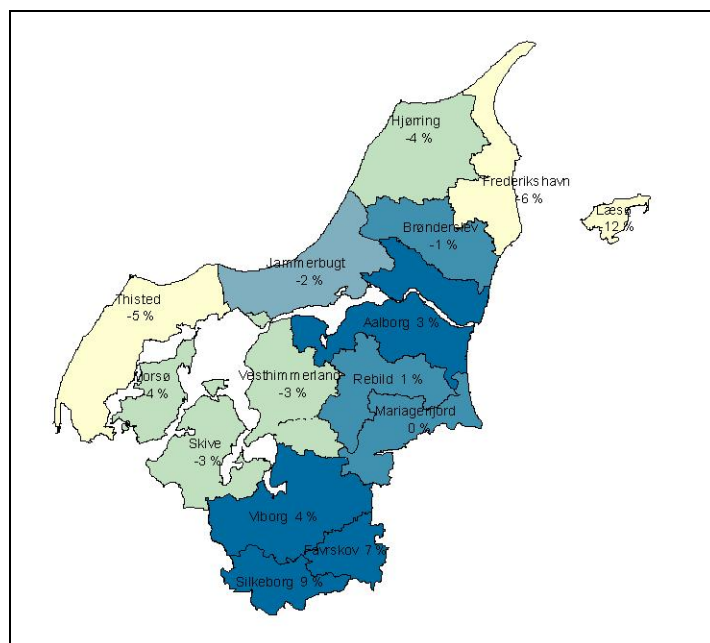
- Aabybro Bykommune
- Pandrup Landkommune
- Brovst Landkommune
- Fjerritslev Bykommune

Det fremgår således at der internt i den nye Jammerbugt Kommune er større forskelle og at kommunens kategorisering som en landkommune er en bredt dækkende betegnelse der ikke siger noget om de specifikke forskelle imellem kommunens forskellige områder. Ses der på Jammerbugt kommunes placering i forhold til resten af Nordjylland, så er det muligt at få et lidt bedre indblik i hvilke forskelle der kan gøre sig gældende i den nye kommune.

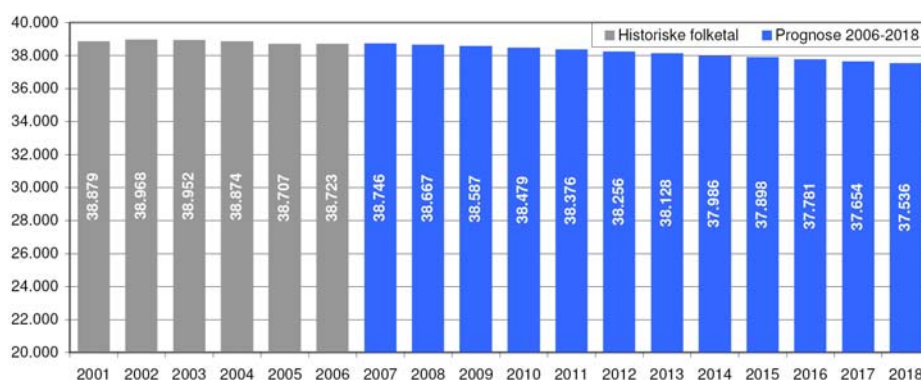
Figur 7.2: Jammerbugt Kommune ligger mellem Vendsyssel og Thy [Geodata 2007].

Som det kan ses på figur 7.2 så ligger Jammerbugt Kommune mellem Vendsyssel mod Øst og Thy mod vest. Kommunen grænser mod øst op til Aalborg kommune og afstanden til arbejdspladserne i vækstcenteret Aalborg er således mindst i den østlige del af kommunen. Befolkningsprognosen for Jammerbugt kommune bærer også præg af at afstanden til Aalborg er mindre i den østlige del af kommunen. Men mere om det senere. Befolkningsmæssigt set er Jammerbugt kommune som flere andre af de nordjyske kommuner inde i en negativ befolkningsudvikling. Som det ses på figur 7.3 er udviklingen på - 2 %.

Figur 7.3: Befolkningsfremskrivningen for de nordjyske og andre udvalgte kommuner 2006 – 2018 [Jammerbugt Kommune B 2007].

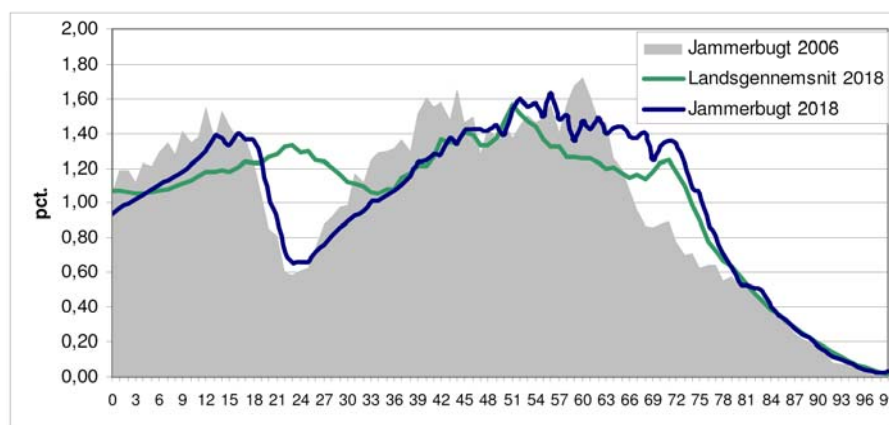
Som det ses er Jammerbugt Kommune ikke den eneste kommune i den Nordjyske Region hvor der er en negativ befolkningsudvikling, med deraf følgende ressourcemæssige problemer. ALLF-modellen kan således forventes at bidrage til den fremtidige prioritering i ikke bare Jammerbugt Kommune, men også i flere andre danske kommuner. Befolkningsprognosen for Jammerbugt Kommune viser, jf. figur 7.4, at befolkningen forventes at falde med 1210 personer fra 2007 til 2018.

Figur 7.4: Befolkningsudviklingen for Jammerbugt Kommune 2001 – 2006 og befolkningsprognosen for 2007 – 2018 [Jammerbugt Kommune A 2007].

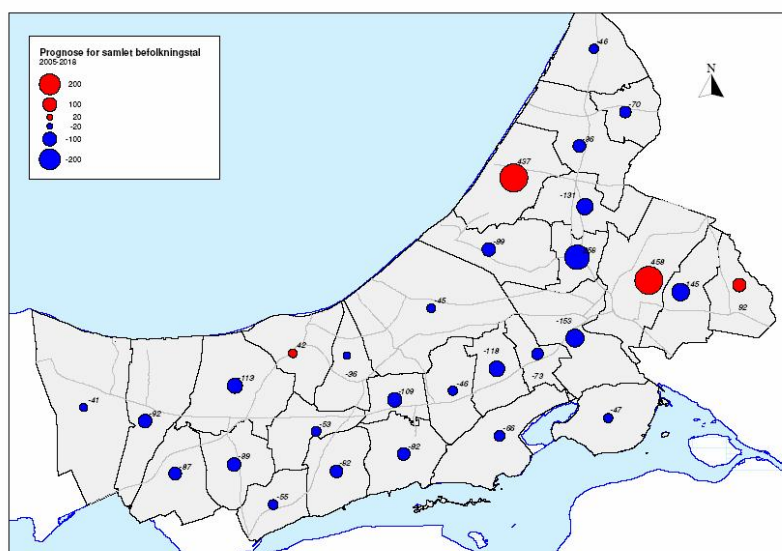
Befolkningssammensætningen i Jammerbugt Kommune forventes ligesom befolkningstallet at ændre sig. Som det fremgår af figur 7.5 så forventes der, i tråd med den nationale udvikling, at være en del flere ældre borgere i kommunen i 2018. Dette skal ses i forhold til, at andelen af unge ikke forventes at følge den nationale udvikling og at der dermed vil være et underskud af 18 – 36 årige i kommunen i 2018. Det betyder at der i takt med at andelen af ældre borgere forventes at øges, for Jammerbugt

Kommunes vedkommende, ikke sker en tilsvarende øgning af personer i den arbejdsdygtige alder. Der vil dermed ske en reduktion i kommunens skattegrundlag. Derfor er Jammerbugt Kommune også en kommune hvor en prioritering af de fremtidige ressourcer bør være aktuel.

Figur 7.5: Aldersfordelingen i Jammerbugt Kommune 2006 og 2018 samt på landsplan 2018 [Jammerbugt Kommune A 2007].

Der er i forhold til denne fremtidige udvikling også forskel på hvor befolkningsfaldet vil være størst. Figur 7.6 viser en prognose for det samlede befolkningstal fordelt ud på delområder i den nye kommune

Figur 7.6: Befolkningsudviklingen internt i Jammerbugt Kommune [Jammerbugt Kommune A 2007].

Som det ses er der i nogle områder en positiv befolkningsudvikling på trods af den generelle negative befolkningsudvikling. Dette er primært i områderne tæt på vækstcenteret Aalborg og i Blokhus med det store sommerhusområde. Til gengæld er der som det fremgår af figuren en negativ befolkningsudvikling i langt den største del af kommunen. I de resterende områder er der flere steder en meget negativ udvikling og

potentielle store problemer. Som fremtiden tegner sig i forhold til befolkningsudviklingen vil der altså udelukkende være en tilgang af borgere i områderne tæt på Aalborg, hvorfra pendling er lettere samt en tilgang i sommerhusområdet ved blokhus hvilket kan kædes sammen med den forventede øgede andel af ældre. Jammerbugt Kommune har således på sigt en udfordring både hvad angår den generelle samfundsudvikling, men også hvad angår de øgede forskelle internt i kommunen. ALLF-modellen kan være et middel som kommunen kan benytte til at danne et overblik over situationen i kommunens landsbyer. Derudover kan det være med til at rette fokus på de politisk prioriterede emner, således at de begrænsede ressourcer kan benyttes hensigtsmæssigt.

7.2 Karaktergivning af de tre landsbyer

Vi vil i det efterfølgende benytte ALLF-modellen på tre udvalgte byer i Jammerbugt Kommune. De tre byer er Attrup, Bejstrup og Sdr. Saltum og deres placering af figur 7.7. Indledningsvist vil vi analysere og karaktersætte de forskellige indikatorer og parametre i modellen og afslutningsvist vil vi beregne de forskellige karakterer for henholdsvis elementerne og dimensionerne. De tre byer er valgt tilfældigt ud, dog har vi tilsigtet at den geografiske fordeling har været forholdsvist bred, således at eventuelle interne forskelle i kommunen vil fremstå. Dette kapitel har udelukkende til formål at behandle de indsamlede data og beregne de forskellige niveauer i modellen. Således vil de indsamlede data blive givet karakterer ud fra de tidligere præsenterede skalaer. De steder hvor det ikke har været muligt at indsamle data er der ikke foretaget en karaktergivning. Dette er dog ikke problematisk idet den videre karaktergivning i modellen baseres på gennemsnit. I det næste kapitel vil vi mere nuanceret fremstille og formidle de resultater som fremkommer fra dette kapitel.

Figur 7.7: Byernes placering; 1 Attrup, 2 Bejstrup, 3 Sdr. Saltum [Geodata 2007].

Attrup

Fysik - Beliggenhed

Byrelationer

- Afstand til nærmeste områdeby (Løkken, Vrå, Pandrup, Brovst, Hjallerup, Byrum): 8,5 km til Brovst
- Afstand til nærmeste egnsby (Skagen, Fjerritslev, Brønderslev, Aabybro, Dronninglund): 15,6 km til Fjerritslev
- Afstand til nærmeste egns hovedby (Hjørring, Frederikshavn, Hobro, Aars): 41,3 km til Aars
- Afstand til nærmeste landsdelscenter (Aalborg): 43 km til Aalborg

Indikator i byrelationer	Point
Afstand til nærmeste områdeby	4
Afstand til nærmeste egnsby	3
Afstand til nærmeste egns hovedby	1
Afstand til nærmeste landsdelscenter	1
Gennemsnit	2,3

Placering i landskabet

- Mængde af lokale naturområder: Fjord, skov, bakkelandskab
- Attraktiviteten af landskabet: Ligger på et bakkedrag med udsigt til fjorden

Indikator i placering i landskabet	Point
Mængde af lokale naturområder	4
Attraktiviteten af landskabet	5
Gennemsnit	4,5

Infrastruktur – forbindelse til landsbyen

- Afstand til motorvej: E 39/45, 42 km
- Afstand til hovedvej: hovedvej 9,9 km
- Afstand til kollektiv transport: Telebus
- Landsbyens tilgængelighed:
- Bredbånd: Ja

Indikator i infrastruktur	Point
Afstand til motorvej	1
Afstand til hovedvej	4
Afstand til kollektiv transport	4
Landsbyens tilgængelighed	2
Bredbånd	5
Gennemsnit	3,2

Fysik - Offentlig Service

Børn og unge:

- Afstand til dagpleje: ingen i Attrup men Skovgaard 6,5 km
- Afstand til Børnehave: Skovgaard børnehave 6,5 km
- Afstand til Fritidsordning: Skovsgaard 6,5
- Afstand til Skole: Skovgaard Skolen 5,4 km
- Afstand til Gymnasiale uddannelses institutioner: Fjerritslev Gymnasium 15,8 km

Indikator i børn og unge	Point
Afstand til dagplejer	3
Afstand til børnehave	3
Afstand til fritidsordning	3
Afstand til skole	3
Afstand til gymnasiale uddannelses institutioner	3
Gennemsnit	3

Sundhed

- Afstand til praktiserende læge: Brovst 8,2 km.

Indikator i sundhed	Point
Afstand til praktiserende læge	4
Gennemsnit	4

Andre services

- Afstand til Bibliotek: Brovst Bibliotek 10 km
- Afstand til Posthus: Skovsgaard Posthus

Indikator i andre services	Point
Afstand til bibliotek	4
Afstand til posthus	4
Gennemsnit	4

Fritidsfaciliteter

- Afstand til idrætsanlæg: Skovsgaard Idrætscenter 5,4 km
- Afstand til golfbane: Øland Golfklub 11 km

Indikator i fritidsfaciliteter	Point
Afstand til idrætsanlæg	3
Afstand til golfbane	3
Gennemsnit	3

Fysik – Miljø

Landbrug

- Afstand til landbrug: Der 3 landbrug over 100 dyreenheder bynært, 1 km. Vurderet på baggrund af bilag 5.

Indikator i landbrug	Point
Afstand til landbrug	2
Gennemsnit	2

Industri

- Afstand til industri: Der er ingen industri i nærheden eller udenfor byen

Indikator i industri	Point
Afstand til industri	5
Gennemsnit	5

Trafik

- Trafikal belastning:

Indikator i trafik	Point
Trafikal belastning	-
Gennemsnit	-

Liv – Befolkning

Befolkningssammensætning

- Antal indbyggere: 80 indbyggere
- Hvem bor der?: uhomogen med moderat antal ældre og få unge, vurdering foretaget ud fra bilag 6.

Indikator i trafik	Point
Antal indbyggere	- (80 indbyggere)
Hvem bor der?	2
Gennemsnit	2

Befolkningsprognose

- Hvordan ser fremtiden ud?: I 2018: 69 indbyggere

Indikator i befolkningsprognose	Point
Hvordan ser fremtiden ud?	2
Gennemsnit	2

Liv – Uddannelse og arbejde

Uddannelsesniveau

- Uddannelsesniveau:

Indikator i uddannelsesniveau	Point
Uddannelsesniveau	-
Gennemsnit	-

Arbejdspladser

- Antal arbejdspladser: Mellem 18.000 og 31.000

Indikator i arbejdspladser	Point
Antal arbejdspladser	2
Gennemsnit	2

Liv – Social kapital

Foreninger

- Antal foreninger: 1 borgerforening

- Antal medlemmer i forhold til antal indbyggere: 60 medlemmer pr. 80 indbyggere = 75 %

Indikator i foreninger	Point
Antal foreninger	2
Medlemmer if. til antal indbyggere	4
Gennemsnit	3

Sammenhold / samarbejde

- Antal fællesarrangementer: 3 arrangementer

- Hjælpsomlighed: Man hjælper når det er muligt

Indikator i Sammenhold / samarbejde	Point
Antal fællesarrangementer	4
Hjælpsomlighed	4
Gennemsnit	4

Fysik – udseende

Ejendomspriser

- Den gennemsnitlige pris på huse i byen: 450.385 kr.

Indikator i ejendomspriser	Point
Den gennemsnitlige pris på huse i byen	2
Gennemsnit	2

Vedligeholdelsesniveau - privat

- Antal forfaldne bygninger: 6 ud af 50 = 12 %
- Antal tomme bygninger / boliger: 1 ud af 50 = 2 %
- Vedligeholdelse af private fællesbygninger: Flot vedligeholdt
- Antal huse til salg: 0 ud af 50 = 0 %
- Vedligeholdelse af private ude arealer: Flot vedligeholdt

Indikator i vedligeholdelsesniveau – privat	Point
Antal forfaldne bygninger	4
Antal tomme bygninger / boliger	5
Vedligeholdelse af private fællesbygninger	4
Antal huse til salg	5
Vedligeholdelse af private ude arealer	4
Gennemsnit	4,4

Vedligeholdelsesniveau - offentligt

- Vedligeholdelse af veje: Almindeligt vedligeholdt
- Vedligeholdelse af offentlige installationer: Almindeligt vedligeholdt

Indikator i vedligeholdelsesniveau - offentlig	Point
Vedligeholdelse af veje	3
Vedligeholdelse af offentlige installationer	3
Gennemsnit	3

Liv – Ildsjæle

Antal ildsjæle

- Antal ildsjæle i forhold til antal indbyggere: 6 ud af 80 = 7,5 %

Indikator i antal ildsjæle	Point
Antal ildsjæle i forhold til antal indbyggere	5
Gennemsnit	5

Ildsjælenes engagement

- Grad af engagement: Stort engagement

Indikator i ildsjælenes engagement	Point
Grad af engagement	4
Gennemsnit	4

Typer af ildsjæle

- Hvilken type er de?:

Indikator i typer af ildsjæle	Point
Hvilken type er de	-
Gennemsnit	-

Attrup, Samlet karakter

FYSIK			
Byrelationer	2,3		
Placering i landskabet	4,5		
Infrastruktur – forbindelse til landsbyen	3,5		
Beliggenhed samlet:	-	3,4	
Børn og unge	3		
Sundhed	4		
Andre services	4		
Fritidsfaciliteter	3		
Offentlig service samlet:	-	3,5	
Landbrug	2		
Industri	5		
Trafik	#		
Miljø samlet:	-	3,5	
Ejendomspriser	2		
Vedligeholdelsesniveau - privat	4,4		
Vedligeholdelsesniveau - offentlig	3		
Udseende Samlet	-	3,1	
Fysik Samlet:			3,4

LIV			
Befolkningssammensætning	2		
befolkningsprognose	2		
Befolkning samlet	-	2	
Uddannelsesniveau	#		
Arbejdspladser	2		
Uddannelse og arbejde samlet:	-	2	
Foreninger	3		
Sammenhold / samarbejde	4		
Social kapital samlet:	-	3,5	
Antal ildsjæle	5		
Ildsjælenes engagement	4		
Typen af ildsjæle	#		
Ildsjæle samlet:	-	4,5	
Liv samlet			3
Fysik	3,4		
Liv	3		
Attrup samlet		3,2	

Bejstrup

Fysik - Beliggenhed

Byrelationer

- Afstand til nærmeste områdeby (Løkken, Vrå, Pandrup, Brovst, Hjallerup, Byrum): Brovst 15 km
- Afstand til nærmeste egnsby (Skagen, Fjerritslev, Brønderslev, Aabybro, Dronninglund): Fjerritslev 10,6 km
- Afstand til nærmeste egnhovedby (Hjørring, Frederikshavn, Hobro, Aars): Aars 33 km
- Afstand til nærmeste landsdelscenter (Aalborg): Aalborg 50 km

Indikator i byrelationer	Point
Afstand til nærmeste områdeby	3
Afstand til nærmeste egnsby	4
Afstand til nærmeste egnhovedby	2
Afstand til nærmeste landsdelscenter	1
Gennemsnit	2,5

Placering i landskabet

- Mængde af lokale naturområder: Fjord, hav, skov
- Attraktiviteten af landskabet: Tæt på fjord og skov

Indikator i placering i landskabet	Point
Mængde af lokale naturområder	4
Attraktiviteten af landskabet	3
Gennemsnit	3,5

Infrastruktur – forbindelse til landsbyen

- Afstand til motorvej: E 39/45, 48 km
- Afstand til hovedvej: hovedvej 11, 3 km
- Afstand til kollektiv transport: Et stoppested i byen.
- Landsbyens tilgængelighed:
- Bredbånd: Ja

Indikator i infrastruktur	Point
Afstand til motorvej	1
Afstand til hovedvej	5
Afstand til kollektiv transport	5
Landsbyens tilgængelighed	4
Bredbånd	5
Gennemsnit	4

Fysik - Offentlig Service

Børn og unge:

- Afstand til dagpleje: I byen
- Afstand til Børnehave: bondegårdsbørnehaven Gl. Dalhøj 10,8 km,

- Afstand til Fritidsordning: Trekroner 2,8 km
- Afstand til Skole: Trekronerskolen 2,8 km
- Afstand til Gymnasiale uddannelses institutioner: Fjerritslev Gymnasium 11 km

Indikator i børn og unge	Point
Afstand til dagplejer	5
Afstand til børnehave	2
Afstand til fritidsordning	4
Afstand til skole	4
Afstand til gymnasiale uddannelses institutioner	3
Gennemsnit	3,6

Sundhed

- Afstand til praktiserende læge: Fjerritslev 9,9 km.

Indikator i sundhed	Point
Afstand til praktiserende læge	4
Gennemsnit	4

Andre services

- Afstand til Bibliotek: Fjerritslev Bibliotek 10 km
- Afstand til Posthus: Aggersund 5,1 km

Indikator i andre services	Point
Afstand til bibliotek	4
Afstand til posthus	5
Gennemsnit	4,5

Fritidsfaciliteter

- Afstand til idrætsanlæg: Trekroner Hallen 2,8 km
- Afstand til golfbane: Han Herred golfklub 11 km

Indikator i fritidsfaciliteter	Point
Afstand til idrætsanlæg	4
Afstand til golfbane	3
Gennemsnit	3,5

Fysik – Miljø

Landbrug

- Afstand til landbrug: Der ligger 3 landbrug over 100 dyreenheder i byen. Vurderet på baggrund af bilag 5.

Indikator i landbrug	Point
Afstand til landbrug	1
Gennemsnit	1

Industri

- Afstand til industri: Der ligger en stor entreprenørvirksomhed i byen

Indikator i industri	Point
Afstand til industri	1
Gennemsnit	1

Trafik

- Trafikal belastning:

Indikator i trafik	Point
Trafikal belastning	-
Gennemsnit	-

Liv – Befolkning

Befolkningssammensætning

- Antal indbyggere: 125 indbyggere

- Hvem bor der?:

Indikator i trafik	Point
Antal indbyggere	- (125 indbyggere)
Hvem bor der?	4
Gennemsnit	4

Befolkningsprognose

- Hvordan ser fremtiden ud?: I 2018: 110 indbyggere

Indikator i befolkningsprognose	Point
Hvordan ser fremtiden ud?	2
Gennemsnit	2

Liv – Uddannelse og arbejde

Uddannelsesniveau

- Uddannelsesniveau:

Indikator i trafik	Point
Uddannelsesniveau	-
Gennemsnit	-

Arbejdspladser

- Antal arbejdspladser: Mellem 18.000 og 31.000

Indikator i arbejdspladser	Point
Antal arbejdspladser	2
Gennemsnit	2

Liv – Social kapital

Foreninger

- Antal foreninger: 1 borgerforening
- Antal medlemmer i forhold til antal indbyggere: 88 medlemmer pr. 125 indbyggere=70,4%

Indikator i foreninger	Point
Antal foreninger	2
Medlemmer if. til antal indbyggere	4
Gennemsnit	3

Sammenhold / samarbejde

- Antal fællesarrangementer: 4 arrangementer
- Hjælpsomlighed: En familie præget by hvor folk som en naturlig del af hverdagen hjælper til.

Indikator i Sammenhold / samarbejde	Point
Antal fællesarrangementer	5
Hjælpsomlighed	5
Gennemsnit	5

Fysik – udseende

Ejendomspriser

- Den gennemsnitlige pris på huse i byen: 573.000 kr.

Indikator i ejendomspriser	Point
Den gennemsnitlige pris på huse i byen	3
Gennemsnit	3

Vedligeholdelsesniveau - privat

- Antal forfaldne bygninger: 5 ud af 50 = 10 %
- Antal tomme bygninger / boliger: 1 ud af 50 = 2 %
- Vedligeholdelse af private fællesbygninger: Almindeligt vedligeholdt
- Antal huse til salg: 3 ud af 50 = 6 %
- Vedligeholdelse af private ude arealer: Almindeligt vedligeholdt

Indikator i vedligeholdelsesniveau – privat	Point
Antal forfaldne bygninger	4
Antal tomme bygninger / boliger	5
Vedligeholdelse af private fællesbygninger	3
Antal huse til salg	4
Vedligeholdelse af private ude arealer	3
Gennemsnit	3,8

Vedligeholdelsesniveau - offentligt

- Vedligeholdelse af veje: Almindeligt vedligeholdt
- Vedligeholdelse af offentlige installationer: Almindeligt vedligeholdt

Indikator i ejendomspriser	Point
Vedligeholdelse af veje	3
Vedligeholdelse af offentlige installationer	3
Gennemsnit	3

Liv – Ildsjæle

Antal ildsjæle

- Antal ildsjæle i forhold til antal indbyggere: 5 ud af 125 = 4 %

Indikator i antal ildsjæle	Point
Antal ildsjæle i forhold til antal indbyggere	3
Gennemsnit	3

Ildsjælenes engagement

- Grad af engagement: Stort engagement

Indikator i ildsjælenes engagement	Point
Grad af engagement	4
Gennemsnit	4

Typer af ildsjæle

- Hvilken type er de?:

Indikator i typer af ildsjæle	Point
Hvilken type er de	-
Gennemsnit	-

Bejstrup, Samlet karakter

FYSIK			
Byrelationer	2,5		
Placering i landskabet	3,5		
Infrastruktur – forbindelse til landsbyen	4		
Beliggenhed samlet:	-	3,3	
Børn og unge	3,6		
Sundhed	4		
Andre services	4,5		
Fritidsfaciliteter	3,5		
Offentlig service samlet:	-	3,9	
Landbrug	1		
Industri	1		
Trafik	#		
Miljø samlet:	-	1	
Ejendomspriser	3		
Vedligeholdelsesniveau - privat	3,8		
Vedligeholdelsesniveau - offentlig	3		
Udseende Samlet	-	3,3	
Fysik Samlet:			2,9

LIV			
Befolkningssammensætning	4		
befolkningsprognose	2		
Befolkning samlet	-	3	
Uddannelsesniveau	#		
Arbejdspladser	2		
Uddannelse og arbejde samlet:	-	2	
Foreninger	3		
Sammenhold / samarbejde	5		
Social kapital samlet:	-	4	
Antal ildsjæle	3		
Ildsjælenes engagement	4		
Typen af ildsjæle	#		
Ildsjæle samlet:	-	3,5	
Liv samlet			3,1
Fysik	2,9		
Liv	3,1		
Bejstrup samlet		3	

Sdr. Saltum

Fysik - Beliggenhed

Byrelationer

- Afstand til nærmeste områdeby (Løkken, Vrå, Pandrup, Brovst, Hjallerup, Byrum): 7 km til Pandrup
- Afstand til nærmeste egnsby (Skagen, Fjerritslev, Brønderslev, Aabybro, Dronninglund): 15 km til Aabybro
- Afstand til nærmeste egnhovedby (Hjørring, Frederikshavn, Hobro, Aars): 34 km til Hjørring
- Afstand til nærmeste landsdelscenter (Aalborg): 37 km til Aalborg

Indikator i byrelationer	Point
Afstand til nærmeste områdeby	4
Afstand til nærmeste egnsby	3
Afstand til nærmeste egnhovedby	2
Afstand til nærmeste landsdelscenter	2
Gennemsnit	2,8

Placering i landskabet

- Mængde af lokale naturområder: Ryå, Blokhus strand, Store vildmose
- Attraktiviteten af landskabet: Alm. landbrugslandskab

Indikator i placering i landskabet	Point
Mængde af lokale naturområder	4
Attraktiviteten af landskabet	2
Gennemsnit	3

Infrastruktur – forbindelse til landsbyen

- Afstand til motorvej: E 39/45, 14 km
- Afstand til hovedvej: hovedvej 3 km
- Afstand til kollektiv transport: Telebus
- Landsbyens tilgængelighed:
- Bredbånd: Ja

Indikator i infrastruktur	Point
Afstand til motorvej	3
Afstand til hovedvej	5
Afstand til kollektiv transport	4
Landsbyens tilgængelighed	4
Bredbånd	5
Gennemsnit	4,2

Fysik - Offentlig Service

Børn og unge:

- Afstand til dagpleje:
- Afstand til Børnehave: Saltum børnehave 2,4 km

- Afstand til Fritidsordning: Saltum Skole 2,9 km
- Afstand til Skole: Saltum Skole 2,9 km
- Afstand til Gymnasiale uddannelses institutioner: Brønderslev Gymnasium 16,3 km

Indikator i børn og unge	Point
Afstand til dagplejer	5
Afstand til børnehave	4
Afstand til fritidsordning	4
Afstand til skole	4
Afstand til gymnasiale uddannelses institutioner	3
Gennemsnit	4

Sundhed

- Afstand til praktiserende læge: Saltum 2,8 km.

Indikator i sundhed	Point
Afstand til praktiserende læge	5
Gennemsnit	5

Andre services

- Afstand til Bibliotek: Pandrup Bibliotek 7,5 km
- Afstand til Posthus: Saltum Posthus 2,5 km

Indikator i andre services	Point
Afstand til bibliotek	4
Afstand til posthus	5
Gennemsnit	4,5

Fritidsfaciliteter

- Afstand til idrætsanlæg: Saltum 2,9 km
- Afstand til golfbane: 9,9 km

Indikator i fritidsfaciliteter	Point
Afstand til idrætsanlæg	4
Afstand til golfbane	4
Gennemsnit	4

Fysik – Miljø

Landbrug

- Afstand til landbrug: Der er 3 landbrug over 100 dyreenheder bynært, 1-2 km. Vurderet på baggrund af bilag 5.

Indikator i landbrug	Point
Afstand til landbrug	2
Gennemsnit	2

Industri

- Afstand til industri: Der er ingen industri i nærheden eller udenfor byen

Indikator i industri	Point
Afstand til industri	5
Gennemsnit	5

Trafik

- Trafikal belastning:

Indikator i trafik	Point
Trafikal belastning	-
Gennemsnit	-

Liv – Befolkning

Befolkningssammensætning

- Antal indbyggere: 104 indbyggere
- Hvem bor der?:

Indikator i befolkningssammensætning	Point
Antal indbyggere	- (104 indbyggere)
Hvem bor der?	4
Gennemsnit	4

Befolkningsprognose

- Hvordan ser fremtiden ud?: I 2018: 91 indbyggere

Indikator i befolkningsprognose	Point
Hvordan ser fremtiden ud?	3
Gennemsnit	3

Liv – Uddannelse og arbejde

Uddannelsesniveau

- Uddannelsesniveau:

Indikator i trafik	Point
Uddannelsesniveau	-
Gennemsnit	-

Arbejdspladser

- Antal arbejdspladser: Mellem 18.000 og 31.000

Indikator i arbejdspladser	Point
Antal arbejdspladser	2
Gennemsnit	2

Liv – Social kapital

Foreninger

- Antal foreninger: 4 foreninger
- Antal medlemmer i forhold til antal indbyggere: 50 medlemmer pr. 104 indbyggere = 48,1 %

Indikator i foreninger	Point
Antal foreninger	5
Medlemmer if. til antal indbyggere	3
Gennemsnit	4

Sammenhold / samarbejde

- Antal fællesarrangementer: 4+ arrangementer
- Hjælpsomlighed: Villig til at hjælpe til en gang i mellem

Indikator i Sammenhold / samarbejde	Point
Antal fællesarrangementer	5
Hjælpsomlighed	3
Gennemsnit	4

Fysik – udseende

Ejendomspriser

- Den gennemsnitlige pris på huse i byen: 417.288 kr.

Indikator i ejendomspriser	Point
Den gennemsnitlige pris på huse i byen	2
Gennemsnit	2

Vedligeholdelsesniveau - privat

- Antal forfaldne bygninger: 15 ud af 50 = 30 %
- Antal tomme bygninger / boliger: 0 ud af 50 = 0 %
- Vedligeholdelse af private fællesbygninger: Dårligt vedligeholdt
- Antal huse til salg: 3 ud af 50 = 6 %
- Vedligeholdelse af private ude arealer: Dårligt vedligeholdt

Indikator i vedligeholdelsesniveau – privat	Point
Antal forfaldne bygninger	1
Antal tomme bygninger / boliger	5
Vedligeholdelse af private fællesbygninger	2
Antal huse til salg	4
Vedligeholdelse af private ude arealer	2
Gennemsnit	2,8

Vedligeholdelsesniveau - offentligt

- Vedligeholdelse af veje: Nyt
- Vedligeholdelse af offentlige installationer: Dårligt vedligeholdt

Indikator i ejendomspriser	Point
Vedligeholdelse af veje	5
Vedligeholdelse af offentlige installationer	2
Gennemsnit	3,5

Liv – Ildsjæle

Antal ildsjæle

- Antal ildsjæle i forhold til antal indbyggere: 10 ud af 104 = 9,6 %

Indikator i antal ildsjæle	Point
Antal ildsjæle i forhold til antal indbyggere	5
Gennemsnit	5

Ildsjælenes engagement

- Grad af engagement: Stort engagement

Indikator i ildsjælenes engagement	Point
Grad af engagement	4
Gennemsnit	4

Typer af ildsjæle

- Hvilken type er de?:

Indikator i typer af ildsjæle	Point
Hvilken type er de	-
Gennemsnit	-

Sdr. Saltum, Samlet karakter

FYSIK			
Byrelationer	2,8		
Placering i landskabet	3		
Infrastruktur – forbindelse til landsbyen	4,2		
Beliggenhed samlet:	-	3,3	
Børn og unge	4		
Sundhed	5		
Andre services	4,5		
Fritidsfaciliteter	4		
Offentlig service samlet:	-	4,4	
Landbrug	2		
Industri	5		
Trafik	#		
Miljø samlet:	-	3,5	
Ejendomspriser	2		
Vedligeholdelsesniveau - privat	2,8		
Vedligeholdelsesniveau - offentlig	3,5		
Udseende Samlet	-	2,8	
Fysik Samlet:			3,5

LIV			
Befolkningssammensætning	4		
befolkningsprognose	3		
Befolkning samlet	-	3,5	
Uddannelsesniveau	#		
Arbejdspladser	2		
Uddannelse og arbejde samlet:	-	2	
Foreninger	4		
Sammenhold / samarbejde	4		
Social kapital samlet:	-	4	
Antal ildsjæle	5		
Ildsjælenes engagement	4		
Typen af ildsjæle	#		
Ildsjæle samlet:	-	4,5	
Liv samlet			3,5
Fysik	3,5		
Liv	3,5		
Sdr. Saltum samlet		3,5	

7.3 Det samlede resultat

Ud fra de foregående karaktergivninger og udregninger af de tre landsbyer, vil der nu blive vist en samlet oversigt over beregningerne for landsbyerne. Dermed bliver det muligt at sammenholde og sammenligne de forskellige resultater. Dette vil dog blive præsenteret nærmere i næste kapitel, hvor vi gennemgår de enkelte byers resultater og laver en sammenligning. Den efterfølgende tabel viser hvordan de samlede beregninger ser ud for de tre landsbyer holdt op mod hinanden.

Sdr. Saltum						Bejstrup				Attrup		
FYSIK						FYSIK				FYSIK		
Byrelationer	2,8					Byrelationer	2,5			Byrelationer	2,3	
Placering i landskabet	3					Placering i landskabet	3,5			Placering i landskabet	4,5	
Infrastruktur – forbindelse til landsbyen	4,2					Infrastruktur – forbindelse til landsbyen	4			Infrastruktur – forbindelse til landsbyen	3,5	
Beliggenhed samlet:	-	3,3				Beliggenhed samlet:	-	3,3		Beliggenhed samlet:	-	3,4
Børn og unge	4					Børn og unge	3,6			Børn og unge	3	
Sundhed	5					Sundhed	4			Sundhed	4	
Andre services	4,5					Andre services	4,5			Andre services	4	
Fritidsfaciliteter	4					Fritidsfaciliteter	3,5			Fritidsfaciliteter	3	
Offentlig service samlet:	-	4,4				Offentlig service samlet:	-	3,9		Offentlig service samlet:	-	3,5
Landbrug	2					Landbrug	1			Landbrug	2	
Industri	5					Industri	1			Industri	5	
Trafik	#					Trafik	#			Trafik	#	
Miljø samlet:	-	3,5				Miljø samlet:	-	1		Miljø samlet:	-	3,5
Ejendomspriser	2					Ejendomspriser	3			Ejendomspriser	2	
Vedligeholdelsesniveau - privat	2,8					Vedligeholdelsesniveau - privat	3,8			Vedligeholdelsesniveau - privat	4,4	
Vedligeholdelsesniveau - offentlig	3,5					Vedligeholdelsesniveau - offentlig	3			Vedligeholdelsesniveau - offentlig	3	
Udseende Samlet	-	2,8				Udseende Samlet	-	3,3		Udseende Samlet	-	3,1
Fysik Samlet:			3,5			Fysik Samlet:			2,9	Fysik Samlet:		3,4
LIV						LIV				LIV		
Befolkningssammensætning	4					Befolkningssammensætning	4			Befolkningssammensætning	2	
befolkningsprognose	3					befolkningsprognose	2			befolkningsprognose	2	
Befolkning samlet	-	3,5				Befolkning samlet	-	3		Befolkning samlet	-	2
Uddannelsesniveau	#					Uddannelsesniveau	#			Uddannelsesniveau	#	
Arbejdspladser	2					Arbejdspladser	2			Arbejdspladser	2	
Uddannelse og arbejde samlet:	-	2				Uddannelse og arbejde samlet:	-	2		Uddannelse og arbejde samlet:	-	2
Foreninger	4					Foreninger	3			Foreninger	3	
Sammenhold / samarbejde	4					Sammenhold / samarbejde	5			Sammenhold / samarbejde	4	
Social kapital samlet:	-	4				Social kapital samlet:	-	4		Social kapital samlet:	-	3,5
Antal ildsjæle	5					Antal ildsjæle	3			Antal ildsjæle	5	
Ildsjælernes engagement	4					Ildsjælernes engagement	4			Ildsjælernes engagement	4	
Typen af ildsjæle	#					Typen af ildsjæle	#			Typen af ildsjæle	#	
Ildsjæle samlet:	-	4,5				Ildsjæle samlet:	-	3,5		Ildsjæle samlet:	-	4,5
Liv samlet			3,5			Liv samlet			3,1	Liv samlet		3
Fysik	3,5					Fysik	2,9			Fysik	3,4	
Liv	3,5					Liv	3,1			Liv	3	
Sdr. Saltum Samlet			3,5			Bejstrup samlet			3	Attrup samlet		3,2

Kapitel 8

Formidling af resultaterne

Dette kapitel indeholder en mere nuanceret gennemgang og præsentation af de resultater der fremkom i det foregående kapitel. Netop formidlingen af resultaterne er afgørende for den kommunikation mellem borgere, politikere og planlæggere som ALLF-modellen danner grundlaget for. Vi vil her i kapitlet give et forslag til hvordan de forskellige resultater kan præsenteres på en overskuelig og forståelig måde. Derfor skal det også pointeres at den her viste opstilling kun er en måde at gøre det på. De data som fremkommer ved brug af ALLF-modellen kan præsenteres på andre måder og det vil være op til den enkelte planlægger at vurdere hvordan det i den specifikke situation gøres bedst. Eksempelvist kan det være relevant at opstille de fundne resultater i overensstemmelse med en kommunal design-guide, hvis en sådan findes. Vi vil indledningsvist præsentere resultaterne for de tre landsbyer enkeltvist og derefter præsentere de sammenlignelige resultater.

8.1 Præsentation af resultaterne for de tre landsbyer

De følgende sider skal give et indtryk af hvordan en præsentation af de tre landsbyer kunne se ud på baggrund af de resultater der er fremkommet gennem ALLF-modellen. Præsentationen af de enkelte landsbyer såvel som af den samlede vurdering er sat op på to sider og er valgt for at præsentere resultaterne på en forholdsvis begrænset plads, for derigennem at vise at det er muligt at kommunikere resultatet kort og præcist.

Det skal dog siges at det vil være muligt at lave dybere analyser for de enkelte landsbyer, men som udgangspunkt for sammenligningen er det ikke umiddelbart relevant. Præsentationen af hver landsby fokuserer på at forklare om de positive og negative elementer der er med til at fastsætte den samlede karakter for landsbyen, indenfor henholdsvis fysik og liv.

Præsentationen skal give et billede af landsbyerne både gennem en visuel formidling og en skreven præsentation derudover vises resultaterne grafisk for hver af landsbyerne samt afslutningsvis for alle landsbyerne. Den grafiske fremstilling af resultaterne muliggør en umiddelbar sammenligning af forholdet mellem liv og fysik. Derudover er det muligt at vurdere de enkelte elementers indvirkning på den samlede karakter for henholdsvis liv og fysik.

Præsentation

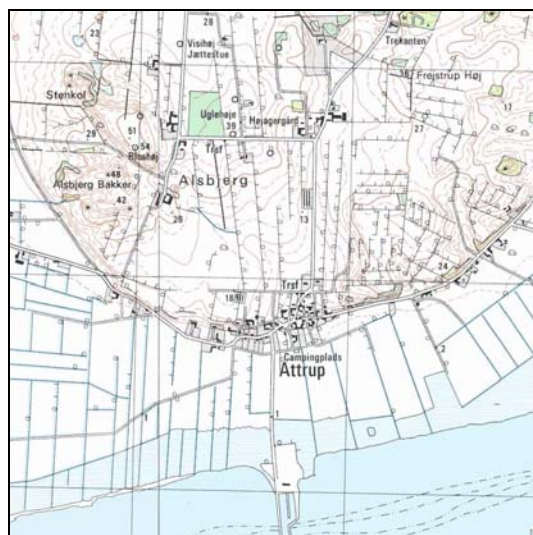
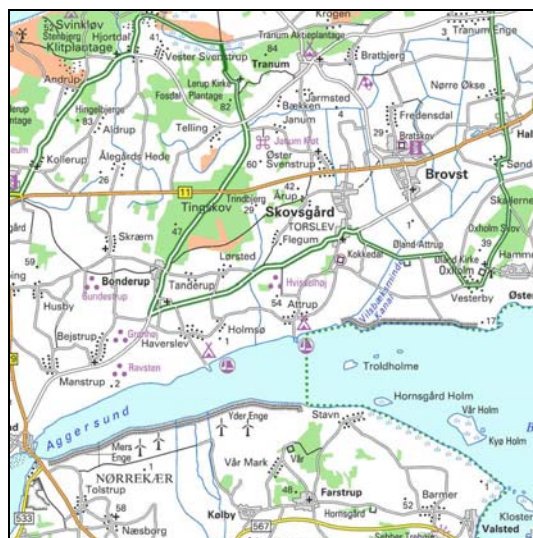
Attrup

Indbyggertal: 80

Attrup er en landsby i den sydlige del af Jammerbugt kommune. Landsbyen ligger ud mod Limfjorden på et bakkedrag. I Attrup by ligger der en campingplads og syd for byen ligger Attrup havn. Billederne til venstre viser landsbyen Attrups placering i Jammerbugt Kommune og en oversigt over byen. Det nederste billede er et panorama over Attrup set fra nord ned mod Limfjorden.

Landsbyens fysik

Attrup har i ALLF-modellens dimension Fysik fået den samlede karakter 3,4. De sider af Fysik der trækker ned er blandt andet afstanden til andre byer og afstanden til overordnede veje. Derudover trækker huspriserne og landbrug også ned. Det der så gør at Attrup alligevel ender med at få en karakter over middel er blandt andet landsbyens placering, idet den ligger idyllisk med udsigt over fjorden. Det trækker også op at byen har et højt vedligeholdelsesniveau og en nem adgang til services.

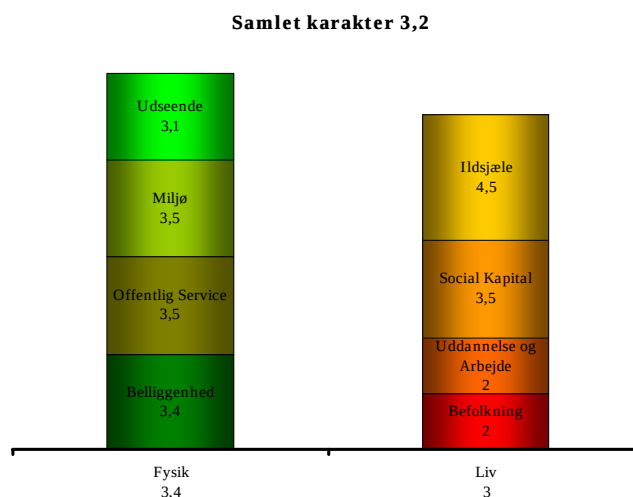

Landsbyens Liv

Attrup har i ALLF-modellens dimension Liv fået den samlede karakter 3. Det der trækker ned i forhold til Liv er blandt andet befolkningssammensætningen. Befolkningssammensætningen i Attrup bærer præg af at der er forholdsvis få unge hvilket kan være med til at forklare karaktererne i andre af aspekterne i Liv. Derudover er befolkningsprognosen for Attrup forholdsvis negativ. Andre aspekter der trækker ned i dimensionen Liv er adgangen til arbejdspladser. Karakteren her er den samme som hos de andre byer, men afstanden til det overordnede vejnet kan ved en mere differentieret karaktergivning være negativ. Det trækker op for Attrup at der til trods for befolkningssammensætningen er et forholdsvis stort sammenhold og samarbejde. Desuden er der i Attrup mange ildsjæle i forhold til antallet af indbyggere. Ildsjælene er meget engagerede hvilket er positivt og også trækker karakteren op.

Samlet karakter

Attrup får ud fra ALLF-modellen den samlede karakter 3,2. Karakteren afspejler at landsbyen har mange kvaliteter, men også problemer. Landsbyens fysik er generelt udmærket, men der er plads til forbedringer. I forhold til ALLF-modellens resultater vil det være fornuftigt at se på ejendomspriserne og afstanden til landbrug. Landsbyens liv er generelt også fin, men den lille andel af indbyggere i alderen 25 – 39 år er med til at trække ned. Derfor vil det være relevant at se på tiltag der kan forøge attraktiviteten i denne aldersgruppe. Samlet set kan det siges at Attrup har naturkvaliteter og et liv der kompenserer for at den ligger lidt utilgængeligt og langt væk fra byerne.

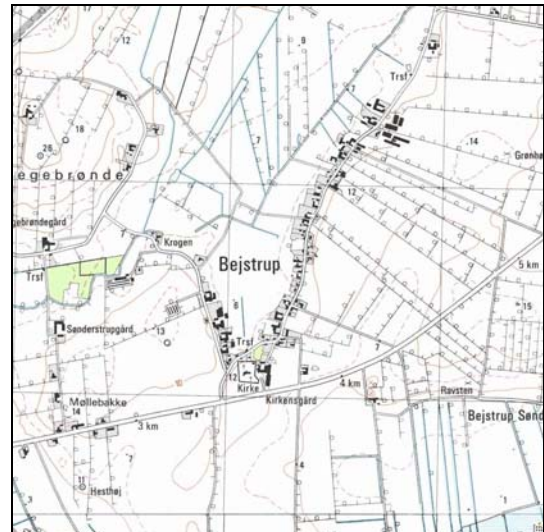
Bejstrup

Indbyggertal: 125

Bejstrup er en landsby der ligger i den sydlige del af Jammerbugt kommune tæt på Limfjorden. Landsbyen ligger tæt på hovedvej 29 og Aggersundbroen. I landsbyen ligger der en større maskinstation samt et forsamlingshus. Bejstrup har desuden en kirke. Billederne til venstre viser Bejstrups placering i Jammerbugt Kommune og en oversigt over byen. Det nederste billede er et panorama over Bejstrup set fra nord.

Landsbyens Fysik

Bejstrup har i ALLF-modellens dimension Fysik fået den samlede karakter 2,9. De sider af Fysik der trækker ned er blandt andet er afstanden til andre byer. Derudover trækker det kraftigt ned at der i Bejstrup ligger flere store landbrug i selve byen hvilket er med til at sænke attraktiviteten. Det der trækker op for Bejstrup i forhold til fysikken er den lave afstand til overordnede veje og den gode adgang til service. Byens forholdsvis pæne vedligeholdelsesniveau trækker også op.

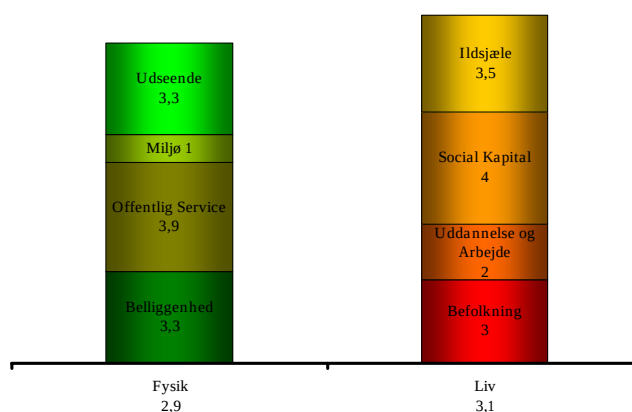
Landsbyens Liv

Bejstrup har i ALLF-modellens dimension Liv fået den samlede karakter 3,1. Det der trækker ned i forhold til liv er samlet set befolkningsprognosen idet indbyggertallet forventes at falde med omkring 15 %. Bejstrup har som de andre byer også fået en negativ karakter på grund af adgangen til arbejdspladser. En mere differentieret analyse ville i den forbindelse måske give Bejstrup en højere karakter på grund af den korte afstand til hovedvej 11. I forhold til livet i landsbyen trækker befolkningens sammenhold og ildsjælenes engagement op. Bejstrup bærer præg af at være en by med mange familier og et stort netværk. Det tæller også op karaktermæssigt at Bejstrup har en forholdsvis homogen befolkningssammensætning, med en fin fordeling af børn, unge og ældre.

Samlet karakter

Bejstrup får ud fra ALLF-modellen den samlede karakter 3. Denne karakter afspejler at der byen på trods af indvirkningerne fra landbruget i byen findes kvaliteter i form af sammenhold og engagerede ildsjæle. I forhold til ALLF-modellens resultater vil det være fornuftigt at se på hvad der kan gøres for at mindske landbrugets indvirkning. Det kan også være at det i stedet er bedre at acceptere landbrugets rolle i byen og iværksætte tiltag der sigtet på en styrkelse af landsbyens liv. Dette kunne gøre byen mere attraktiv for de der prioriterer fællesskabet højt.

Samlet karakter 3

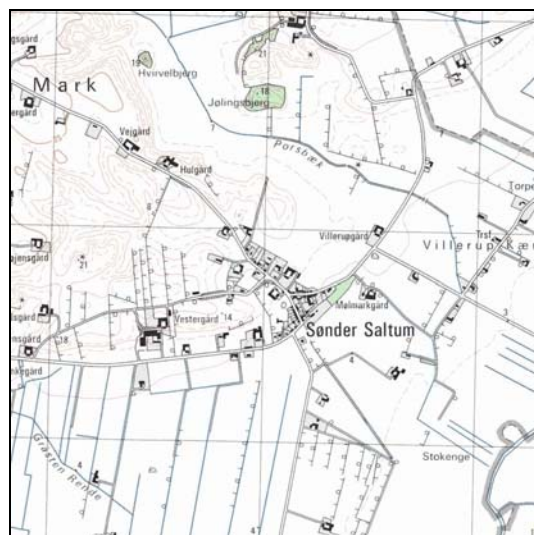
Sdr. Saltum

Indbyggertal: 104

Sdr. Saltum er en landsby i den nordøstlige del af Jammerbugt kommune. Landsbyen ligger nordvest for Ryå tæt på Pandrup og hovedvej 55. Sdr. Saltum har et forsamlingshus og derudover ligger Skæg-Jerriks hus i Saltum, verdens måske første ungdomshus. Billederne til højre viser Sdr. Saltums placering i Jammerbugt kommune samt en oversigt over byen. Billedet nederst er et panorama over Sdr. Saltum set fra nord, med Ryå øverst til venstre.

Landsbyens Fysik

Sdr. Saltum har i ALLF-modellens dimension Fysik fået den samlede karakter 3,5. Det der primært trækker ned, er ejendomspriserne og nærheden af større landbrug. Derudover trækker landsbyens samlede vedligeholdelses niveau ned. Sdr. Saltum har dog flere ting der vejer op, idet tilgængeligheden til den offentlige service er god og der er en god infrastruktur.

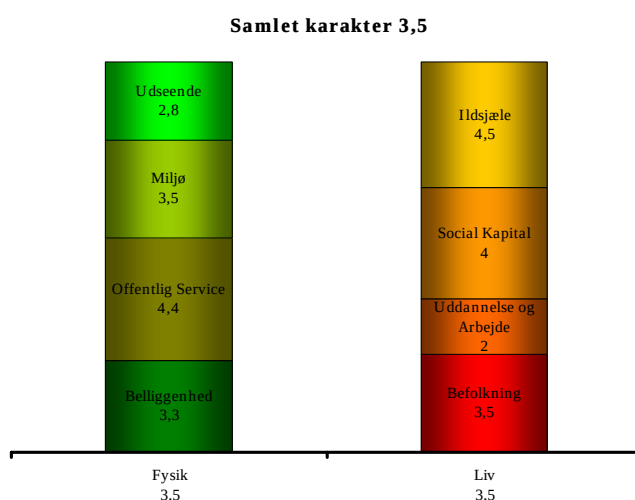

Landsbyens Liv

Sdr. Saltum har i ALLF-modellens dimension liv fået karakteren 3,5. Det der trækker ned er som ved de andre byer adgangen til arbejdspladser. En mere differentieret analyse ville i den forbindelse måske give Sdr. Saltum en højere karakter på grund af den relativt korte afstand til hovedvej 55 og motorvej E39. Derudover er det den negative befolkningsprognose, der er med til at trække karakteren ned. I forhold til liv så trækker befolkningssammensætning og foreningsliv op. Derudover så trækker det op at de ildsjæle der er i byen er engagerede og at de er forholdsvis mange i forhold til byens indbyggertal. Der er i Sdr. Saltum et godt sammenhold hvilket er med til at trække karakteren op.

Samlet karakter

Sdr. Saltum får ud fra ALLF-modellen den samlede karakter 3,5. Karakteren indikerer at der på trods af visse problemområder er mange ting der trækker positivt op for Sdr. Saltum. En af de ting der dog trækker ned er vedligeholdelsesniveauet i landsbyen. Det kan være et af de indsatsområder der kan være med til at gøre landsbyen til en mere attraktiv bosætningslandsby. Det rige foreningsliv og det sammenhold og engagement der allerede er i byen kan være med til at øge attraktiviteten af landsbyen.

Sammenligning ud fra ALLF—modellen

De tre landsbyer vil her blive sammenlignet ud fra de karakterer de har fået i henhold til ALLF-modellens karaktergivning. Først vil de positive og negative sider som ALLF-modellen peger på i dimensionerne liv og fysik, blive gennemgået. Derefter vil det blive gennemgået hvad ALLF-modellens samlede karakter har af betydning for de enkelte landsbyers rolle.

Landsbyernes Fysik

De tre landsbyer der er valgt er alle landsbyer der på flere måder minder om hinanden. De har en forholdsvis ens størrelse og nogle forholdsvis ens forudsætninger. Der er dog ting der differentierer dem. I forhold til elementet byrelationer og infrastruktur skiller Sdr. Saltum sig ud som en by hvor forudsætningerne for at være en attraktiv bosætnings og pendlerby er bedre end for de to andre byer. Afstanden til større byer og motorvejen er her afgørende. Anderledes skiller Sdr. Saltum sig dog ud i forhold til vedligeholdelsesniveauet og ejendomspriserne. Her bærer byen præg af at være på et andet niveau end de to andre byer. Landskabsmæssigt skiller Sdr. Saltum sig også ud, idet den i forhold til de to andre byer ligger i et forholdsvis uinteressant landskab.

Landsbyernes Liv

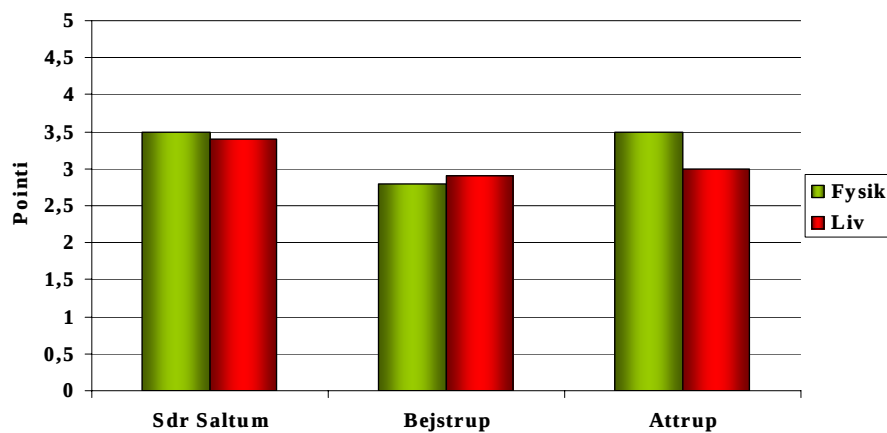
Samlet set er der i de tre udvalgte landsbyer mange positive elementer i forhold til dimensionen liv. Der er dog ting der skiller sig ud og differentierer mellem landsbyerne. Således er der i alle landsbyerne et aktivt foreningsliv og et godt sammenhold. Mere problematisk ser det dog ud i forhold til ildsjælene. Her er det en forskel på landsbyerne, hvilket bør afhjælpes eksempelvis ved tiltag der søger at engagere flere i ildsjælsarbejdet. I forhold til dimensionen liv, kan en indsats på at øge attraktiviteten af landsbyerne enten med et større foreningsliv eller et større engagement, være med til at tiltrække flere unge eller holde på dem og dermed forbedre befolkningssammensætningen.

”Landsbyernes rolle”

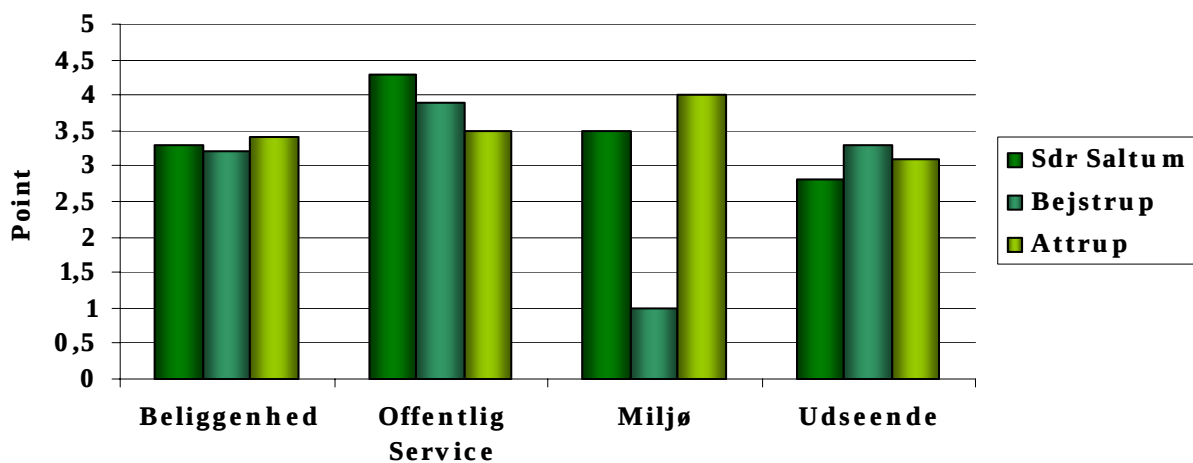
I forhold til de karakterer som de tre landsbyer opnår i ALLF-modellen kan landsbyerne karakteriseres og der kan komme med forslag til tiltag. Sdr. Saltum skiller sig ud i forhold til de to andre landsbyer. Dels har den en mere attraktiv placering som bosætningsby og dels er der et aktivt og rigt foreningsliv. Sdr. Saltum har dog et lavt vedligeholdelsesniveau hvilket er med til at mindske attraktiviteten. Samlet set kan det på baggrunden af ALLF-modellens resultater foreslås at der arbejdes med at styrke de fysiske aspekter i Sdr. Saltum. Sdr. Saltum har i forhold til de to andre byer en større chance for at være en attraktiv pendler og bosætningsby. Bejstrup og Attrup kan begge være landsbyer hvor bosætning er mulig, men hvor der sættes på muligheder for landbruget, måske ved at udnævne dem til landbrugsbyer. Attrup har mange kvaliteter for bosætning, men har primært potentiale for turisme og sekundær bosætning. Sdr. Saltum kan således ud fra ALLF-modellens resultater karakteriseres som en landsby der med en indsats på det fysiske kan fungere som bosætnings og pendlerlandsby. Bejstrup kan på grund af landsbruget og det lave foreningsliv, foreslås som et sted der forsøgsmæssigt kunne udnævnes til landbrugslandsby. Attrup har muligheder dels for bosætning men også indenfor landbrug. Dog er der som nævnt mulighed for at sætte på de turistmæssige aspekter på grund af landsbyens beliggenhed og faciliteter i form af havn og campingplads. Hvis det fra kommunens side prioriteres at sætte på de landsbyer der har det sværest vil, vil en opprioritering og hjælp til foreningslivet i Bejstrup og Attrup være en mulighed. Derudover kan de to byer hjælpes med en forbedring af vedligeholdelsesniveauet. Sættes der på at styrke de landsbyer hvor der er potentiale for en positiv udvikling, så bør Sdr. Saltum styrkes som bosætningsby, ved at opprioritere vedligeholdelsesniveauet. På næste side ses en grafisk fremstilling af ALLF-modellens resultater, opstillede for henholdsvis samlede liv og fysik, og liv og fysik opdelt på elementerne.

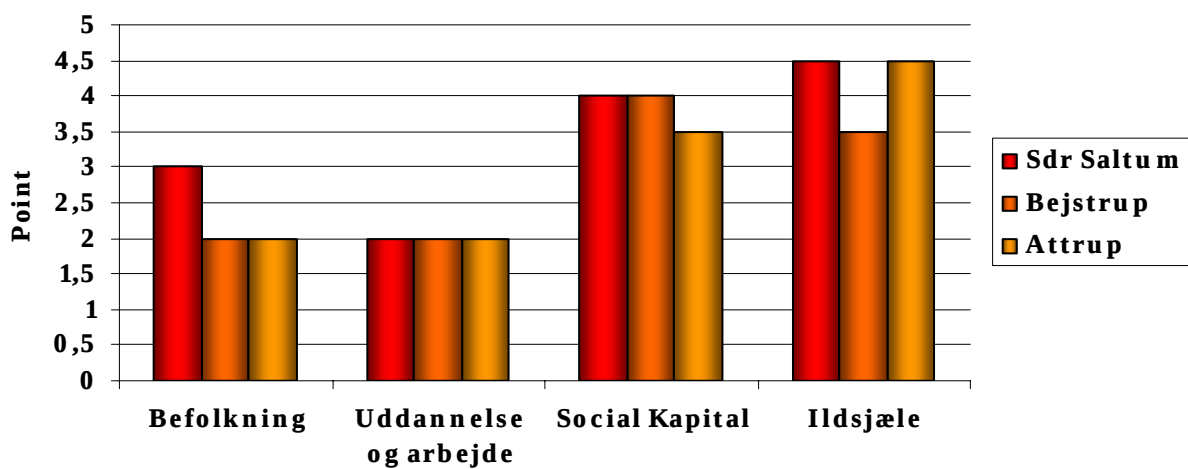
Samlet liv og fysik

Fysik Sam let

Liv Sam let

Kapitel 9

Evaluering og konklusion

I dette kapitel vil vi evaluere ALLF-modellen i forhold til dens opbygning, resultater og generelle virke. Derudover vil vi sammenfatte modellens rolle som grundlag for prioritering af ressourcer mellem landsbyerne i en kommune. Modellens bidrag til planlægningsforskningen og forståelsen af landsbyer vil også blive behandlet. Afslutningsvist vil dette kapitel se på det videre arbejde med ALLF-modellen og den fremtid, der tegner sig de danske landsbyer.

9.1 Evaluering af ALLF-modellen og konklusion

Formålet med dette projekt var at skabe et praktisk værktøj til brug i en kommunikativ strategisk planlægning. Dette har resulteret i ALLF-modellens udarbejdelse. Modellen bliver her evalueret i forhold til de forskellige nævnte aspekter. Således vil vi indledningsvist evaluere modellen i forhold til dens opbygning

ALLF-modellen er i sin opbygning meget hierarkisk, hvilket har været med til at gøre den gennemskuelig og funktionel. Denne bevidste opbygning, kan dog diskuteres i forhold til valget af parametre. Det er muligt at supplere med parametre, der bedre end de valgte, siger noget om de respektive elementer. Det er her vigtigt at pointere at forudsætningen for en korrekt og fyldestgørende gennemførsel af modellen, er at så mange informationer som muligt er til rådighed. Det vil de være for en kommunal planlægger, der bedre end vi som studerende, vil have adgang og indsigt i de mange forskellige detailinformationer, som er en forudsætning for modellens karaktergivning. Hvis modellens gennemførsel skal varetages af en ekstern konsulent er det derfor også essentielt at denne har adgang til alle de nødvendige informationer for at sikre at modellen giver et retvisende og fyldestgørende billede af landsbyerne. Modellens

udgangspunkt som værktøj i regi af den kommunale planlægning, betyder også at det er muligt at etablere et større overblik over de enkelte informationer. Derudover er det for planlæggere muligt at trække på fagligheder fra kommunens andre afdelinger, eksempelvis i forhold til miljø, trafik eller sociale forhold. Dette vil også være med til at styrke det tværfaglige input, som er en vigtig del af modellens udformning og virkemåde.

De metoder, der benyttes i ALLF-modellen kan suppleres med andre der måske er bedre eller giver et mere fyldestgørende billede. De metoder vi har valgt at benytte os af i forbindelse med udformningen og kalibreringen af modellen, er metoder der som udgangspunkt har været os til rådighed. Derudover har det været metoder som har været lettilgængelige og lette at benytte. I forbindelse med en gennemførsel af modellen i en hel kommune er det vigtigt, i forhold til tidsmæssige ressourcer, at metoderne er let anvendelige, men stadig giver de nødvendige og korrekte informationer. Metodisk vil det også være muligt som kommunal planlægger at gennemføre modellen med en større grad af systematik. Feltstudierne og den kvalitative dataindsamling kan med fordel forberedes grundigt inden alle landsbyerne undersøges. Derudover vil det være muligt at trække på erfaringer fra indsamlingen af information fra andre landsbyer og derigennem forbedre metoden.

Den tværfaglige tilgang som ALLF-modellen lægger op til, kan ligeledes forbedres og udvikles. Vi har i forbindelse med udarbejdelsen af modellen benyttet os af de forskningsmæssige tilgange og vurderinger vi har haft bekendtskab med. Det er dog sandsynligt at parametrene i modellen kan justeres og inkludere skarpere vurderinger af de enkelte forskningsmæssige detailområder, både ved at inddrage anden eller ny forskning. Dette er for os helt i tråd med den generelle udvikling af planlægning som fagområde, idet input fra andre fagområder og ny forskning er helt essentiel for at styrke planlægningen og videreudvikle den. ALLF-modellen er som vi ser det et godt og solidt værktøj. Men modellen har også enkelte svagheder som her bør præsenteres.

1. Dilemmaet mellem de positive og de negative sider ved industri og landbrug. Vi har valgt at tage udgangspunkt i attraktiviteten med hensyn til bosætning i den forstand at nærheden til industri og landbrug påvirker lysten til at bosætte sig et givent sted negativt. Men det er givet et parameter der kan undersøges nærmere og karaktergives anderledes.
2. Det problem der ligger i, at indbyggerne kan have forskellige opfattelser af deres omgivelser alt efter hvordan de er knyttet til dem. Dette kan komme til udtryk i for eksempel indstillingen til landbruget i byen eller opfattelsen af byens vedligeholdelsesniveau.

3. Hvis det er muligt, kunne muligheden for arbejde i selve landsbyen indgå som et parameter under uddannelse og arbejde. Det kunne mere nuanceret beskrive mulighederne for de indbyggere der har mindre mulighed for at søge arbejde længere væk.
4. Styrken og funktionaliteten af foreninger og arrangementer af en religiøs karakter kunne også inddrages i forhold til foreningslivet i landsbyen. Det er dog vores umiddelbare indtryk at de netværk og den sociale kapital der findes her, ikke har samme betydning som den der kommer ved andre typer af foreninger. Men det er kun et indtryk og bør derfor i en videre udvikling undersøges og afklares.
5. En manglende afklaring af om de resultater som kan ses i kalibreringen også vil kunne ses i forhold til en fuld kørsel af ALLF-modellen i en hel kommune. Det vil kræve at alle landsbyerne undersøges for at kunne vurdere en hvordan en liste for alle landsbyer vil tage sig ud. Eventuelle problemer med hensyn til virkemåde kan også kun erkendes, hvis modellen benyttes i sit fulde omfang ved en kørsel i kommunalt regi.

De resultater, der fremkommer gennem ALLF-modellen kan som vi har beskrevet formidles på flere forskellige måder. Vi har her i forbindelse med kalibreringen af modellen og præsentationen af resultaterne valgt at gøre det på én måde. Men det er givet at formidlingen af resultaterne kan se anderledes ud og antage en anden form. Alt efter formålet med præsentationen kan der være forskellige måder at gøre det på. En præsentation af resultaterne af en gennemførsel af ALLF-modellen i en hel kommune, vil givet kunne præsenteres anderledes end valgt her i projektet. Det vil med et større antal landsbyer være muligt, at etablere en opdeling af landsbyerne og gruppere dem efter deres tilstand, både generelt og i forhold til modellens forskellige detailniveauer. Således vil det være muligt at præsentere resultaterne både som den her valgte, eventuelt som et katalog over landsbyerne, eller som en liste, der kan bruges til prioritering og analyse.

Præsentationsformen kan være med til at supplere forskellige planmæssige dokumenter og processer, med hensyn til detailviden om de enkelte landsbyer og deres tilstand. Det kunne eksempelvis være i forbindelse med udarbejdelsen af en lokalplan for en landsby, eller i forbindelse med et oplæg til en landdistriktsstrategi. Den primære brug er dog, som præsenteret her i projektet, som værktøj til strategisk planlægning og prioritering. Det vil også være muligt at benytte resultaterne i forbindelse med udarbejdelsen af regionale planer, både i forhold til landdistrikterne og den regionale udviklingsplan. Samtidigt vil den tværfaglige tilgang lægge op til at andre forvaltningsområder kan

trække på den viden der genereres og dermed styrke beslutningerne og den faglige indsigt.

ALLF-modellen er i dette projekt opsat som svar på spørgsmålet: Hvordan kan der skabes et grundlag for prioritering af de fremtidige ressourcer mellem landsbyerne i en kommune? Fokus har i projektet primært været på oprettelsen af modellen og afklaring af dens opbygning og virkemåde. Dernæst har fokus været rettet mod en egentlig afprøvning af modellen gennem en kalibrering. Kalibreringen har haft til formål dels at etablere grundlaget for en mulig præsentation af modellens resultater og dels at danne grundlaget for denne ovenstående evaluering af modellen. Modellen er et praktisk anvendeligt værktøj for kommunale planlæggere og konsulenter, der har brug for at etablere en viden og indsigt i en kommunes landsbyer. De resultater som fremkommer gennem ALLF-modellen kan også benyttes i forhold til kommunikationen mellem borgerne internt i en landsby. Ved at identificere problemerne og de negative indvirkninger, styrkes de kræfter der vil ændre og forbedre landsbyerne. Det er lettere at ændre en dårlig udvikling når problemet først er identificeret.

Det er vigtigt for os her at pointere at modellen er tænkt som et bidrag til den allerede etablerede planlægning. Det er ikke meningen at beslutninger skal træffes udelukkende på grundlag af de resultater der fremkommer af ALLF-modellens gennemførsel. Modellen kan være med til at kvalificere både arbejdet med den strategiske planlægning, men også andre planopgaver og processer. Dermed kan modellen indgå som et planlægningsværktøj, der er anvendeligt i flere sammenhænge og med forskellige formål.

Modellen kan udover den sammenhæng som den er præsenteret i her, bidrage til en større forståelse og indsigt i landsbyer i en forskningsmæssig sammenhæng. Mange af de informationer der benyttes for at vurdere modellens parametre, kan være interessante for forskningen. Livet i landsbyerne og sammenhængen med fysikken er noget vi mener, er interessant og som modellens resultater kan bidrage til forståelsen af. Vi har gennem projektet præsenteret den kritiske realisme som udgangspunktet for vores forståelse af verden og virkeligheden. Derfor mener vi også, at modellen kan være med til at identificere nogle af de kausale sammenhænge som findes mellem de mange forskellige aspekter af den komplekse lokalitet som landsbyen udgør. Det vil med en gennemførsel af ALLF-modellen i en hel kommune være muligt at se på generelle tendenser og sammenhænge og derigennem få en større forståelse for hvad landsbyerne er og hvordan de virker. Ligeledes vil der være muligt at bruge tværfagligheden i modellen som et udgangspunkt for forskellige fagretningers bidrag til landsbyforskningen. Det er noget vi mener, er helt essentielt ikke bare i forhold til landsbyer, men i forhold til al planlægning. Planlæggere skal i højere grad benytte sig af

andre fagretningers detailviden og indsigt, når de etablerer nye planlægningsværktøjer og metoder.

9.2 Modellens fremtid

ALLF-modellen kan, som vi har vist i dette projekt, etablere en viden omkring landsbyerne i en kommune, hvorudfra det er muligt at prioritere. Men for at kunne prioritere er det nødvendigt at finde ud af hvordan man gør. Hvad vil det sige at vælge noget fra og hvordan gøres det konkret? Det er spørgsmål der er vigtige at besvare for at ALLF-modellens resultater kan bruges optimalt i den sammenhæng de er tænkt her. Det bliver klarere og klarere at fremtiden byder på en opdeling, ikke kun i forhold til vækstområder og ikke-vækstområder, men også i forhold til landsbyerne. ALLF-modellen kan være med til at identificere de landsbyer hvor problemerne og udfordringerne er størst. Vi har i starten af projektet redegjort for at vi kan dele Danmark op i tre områder. Ligeledes kan vi dele landsbyerne ind i forhold til de roller de skal spille i fremtidens samfund. Modellen kan også danne det grundlag som er nødvendigt for planlæggere, for at kunne identificere fremtidens tabere og vindere blandt landsbyerne. Det er så op til den politiske prioritering om taberne skal have hjælp eller vinderne styrkes. Vi mener, at en løsning indledningsvist kan være at identificere de roller som landsbyerne skal spille i forhold til samfundet. Derefter kan det diskuteres hvad der skal ske med de landsbyer, der ikke har en rolle og hvordan deres problemer løses. Udgangspunktet for dette arbejde, er en gennemførsel af ALLF-modellen i kommunalt regi og en efterfølgende debat på baggrund af modellens resultater. Vi håber således at ALLF-modellen kan vise sig at være et stærkt værktøj der kan bruges i den fremtidige planlægning og danne grundlaget for diskussioner om fremtidens samfund.

Referencer

Andersen 1997: Svein S. Andersen, *Case-studier og generalisering*, Fagforlaget, 1997

Bjørn og Porsmose, 1997: Claus Bjørn og Erland Porsmose, *Landbrugets historie – kort fortalt*, Landbrugets Rådgivningscenter, 1997

Caspersen og Nelleman, 2005: Caspersen, O.H. og Nellemann, V.: *Landskabskaraktermetoden – et kompendium. Arbejdsrapport nr. 20-2005*, Skov & Landskab, Hørsholm. 136 s. ill., 2005

Dale 2006: Ann Dale, *Social Capital and Sustainable Community Development: is there a relationship?* I *A dynamic balance: social capital and sustainable community development*, edited by Ann Dale and Jenny Onyx, Palo Alto California., ebrary, 2006.

De Roo 2007: Gert de Roo, *Shifts in Planning Practice and Theory: From a Functional Towards a Communicative Rationale*, I Gert de Roo and Geoff Porter, *Fuzzy Planning*, Ashgate, 2007

Ecoanalyse 2007: www.ecoanalyse.dk

Friedmann et. al 2004: John Friedmann et. al., *Strategic Spatial Planning and the Longer Range*, Planning Theory & Practice, Vol. 5, No. 1 (p. 49-67), 2004

Fritzbøger 2004: Bo Fritzbøger, *Det åbne lands kulturhistorie – gennem 300 år*, biofolia, 2004

Geodata 2007: www.geodatabiblioteket.dk

Hansen og Sehested 1999: Knud Erik Hansen og Karina Sehested, *Udviklingen i planlægningens karakter – fra mål og midler til organisering og demokrati i Bypolitik, kvarterløft og velfærd – En antologi*, SBI-Rapport 321, Statens Byggeforskningsinstitut, 1999

Hansen og Simonsen 2004: Frank Hansen og Kirsten Simonsen, *Geografiens videnskabsteori – en introducerende diskussion*, Roskilde Universitetsforlag, 2004

Healey 2007: Patsy Healey, *Re-thinking Key Dimensions of Strategic Spatial Planning: Sustainability and Complexity*, I Gert de Roo and Geoff Porter, *Fuzzy Planning*, Ashgate, 2007

Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2005a: *Kommunalreformen -kort fortalt*, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2005

Indenrigs- og Sundhedsministeriet 2005b: Den kommunale fordeling pr. 1. januar 2007, www.im.dk//imagesupload/dokument/Kommunekort%20uden.pdf

Jammerbugt Kommune A 2007: www.jammerbugt.dk

Jammerbugt Kommune B 2007: Præsentation af befolkningsprognosen for Jammerbugt Kommune, SVAJ, 2007

Landdistriktsprogram 2007: www.landdistriktsprogram.dk

Landdistriktsredegørelse 2007: *Landdistriktsredegørelse 2007 – Regeringens redegørelse til folketinget – Bilag 1 Afgrænsning af landdistrikter og kommunetyper*, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, april 2007

Landsplanredegørelse 2003: *Landsplanredegørelse 2003 – Et Danmark i balance – hvad skal der gøres?*, Miljøministeriet – Landsplanafdelingen, Maj 2003

Landsplanredegørelse 2006: *Landsplanredegørelse 2006 – Det nye Danmarkskort – planlægning under nye vilkår*, Miljøministeriet, 2006

Miljøministeriet 2002: *Strategi og kommuneplanlægning – en vejledning*, Miljøministeriet, landsplanafdelingen, februar 2002.

Mogensen og Møller 2006: Robert Mogensen og Jørgen Mølle, *Ny dynamik i Danmarks yderområder*, Ny Thisted kommune og Realdania, 2006

Møller 2007: Jørgen Møller, *Når det lokale går i opløsning*, Oplæg på workshop II i forskningsgruppen for udogmatisk landdistriktsudvikling, Aalborg Universitet, 2007, tilgængeligt på www.rurality.dk/udogmatisk

Needham 2000: Barrie Needham, *Making Strategic Spatial Plans: a Situational Methodology!* i *The Revival of Strategic Spatial Planning*, Salet, W og Faludi, A. , 2000

Nielsen 2003: Peter Nielsen, *Produktion af viden*, Ingeniørens Forlag, 2003

Næss 2004: Petter Næss, *Prediction, Regressions and Critical Realism*, Journal of Critical Realism, Volume 3, Number 1, 2004

Pacione 2001: Michael Pacione, *Urban geography a global perspective*, Routledge, 2001

Pers. Comm. Haagensen: Samtale med Lars Haagensen, Udviklingskonsulent ved Jammerbugt Kommune, Løbende kontakter i projektperioden februar – juni 2007

Plan09 2006: *Hvor vil vi hen? Inspiration til Planstrategi 2007.* Miljøministeriet og Realdania. Er tilgængeligt på www.plan09.dk

Putnam 2001: Robert Putnam, *Social capital measurement and consequences*, ISUMA, 2001

Regeringsgrundlag, 2005: *Regeringsgrundlaget 17. februar 2005*, tilgængeligt på: www.stm.dk/publikationer/reggrund05/index.htm

RUBIN, 2005: RUBIN projektet fra Nordjyllands Amt, er tilgængeligt på www.rubin.nja.dk

Sager 1994: Tore Sager, *Communicative Planning Theory*, Avebury, 1994

Sager 2005: Tore Sager, *Communicative Planners as Naïve Mandarins of the Neo-liberal State?*, European Journal of Spatial Development, 2005

Salet og Faludi 2000: W. G. M. Salet og Andreas Faludi, *Three Approaches to Strategic Spatial Planning* i *The Revival of Strategic Spatial Planning*, Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences, 2000

Sandercock 2003: Leonie Sandercock, *Cosmopolis II Mongrel Cities of the 21st Century*, Continuum, 2003

Sayer 2000: Andrew Sayer, *Realism and Social Science*, London, Sage Publications, 2000

Schuller 2001: Tom Schuller, *The complementary roles of human and social capital*, ISUMA, 2001

Sehested 2003: Karina Sehested, *Bypolitik mellem Hierarki og Netværk*, Akademisk Forlag, 2003

Sehested, Karina 2005: *Nye planlæggerroller mellem profession management og demokrati*, Byplan 02.05 maj 57. årgang, 2005

Skov og Naturstyrelsen 1997: *SAVE Kortlægning og registrering af byers og bygningers bevaringsværdi og udarbejdelse af kommuneatlas – Vejledning*, Miljø og Energiministeriet – Skov og naturstyrelsen, 1997

Statens Byggeforskningsinstitut 2005: *Bosætning i yderområder*, Ærø T., Suneson V., Andersen H.S., SBI, 2005

Stehouwer 1974: Jan Stehouwer, *Sociologi*, 2. udg., 3. oplag., Gyldendal, 1974

Strukturkommissionen 2004: *Strukturkommissionens betænkning - sammenfatning*, betænkning nr. 1434, Strukturkommissionen, 2004

Svendsen og Svendsen 1999: Gert Tinggaard Svendsen og Gunnar Lind Haase Svendsen, *Social capital in rural Denmark*, Working Paper 99-13, Department of Economics – Faculty of Business Administration, Aarhus school of Business, 1999

Svendsen og Svendsen 2006: Gert Tinggaard Svendsen og Gunnar Lind Haase Svendsen, *Social kapital en introduktion*, Hans Reitzels Forlag, 2006

Sønderborg Kommune 2007: www.somc.dk/Default.aspx?ID=838

Taform 2007: Billeder fra: <http://taform.dk/friland/udskiftn.html>

Thor Andersen et. al. 2005: Hans Thor Andersen, Sten Engelstoft & Lasse Møller-Jensen, *Danmarks nyere byudvikling - Notat udarbejdet for Skov og Naturstyrelsen Landsplanafdelingen*, Geografisk Institut, 2005

Yin 1991: Robert K. Yin, *Case Study Research: Design and Methods*, 3rd ed., Sage Publications, 1991

Østergaard 2005: Niels Østergaard, *Den nye planlovreform*, Byplan 4 2005, Arkitektens forlag, 2005

Bilag 1

Spørgeskema

Navn:

Landsby:

Alder:

Foreninger:

Hvor mange foreninger har I i byen, hvis ja hvilke?

Hvor mange medlemmer er der i den enkelte forening?

Hvordan er opbakningen omkring foreningerne?

Deles I om byrden, hvordan?

Hvem er med i disse foreninger, hvilke typer?

Sammenhold/samarbejde:

Hvordan er forholdet mellem de lokale (og evt. tilflytter)?

Hvordan er deltagelsen og arrangementet i det lokale foreningsliv?

Kan man stole på de fleste andre mennesker?

Hvor mødes de lokale?

Kender du de andre indbygger i byen?

Kommer der mange til jeres arrangementer i foreningerne?

Mødes I udenfor foreningerne?

Ildsjæl

Hvor mange ildsjæle er der?

Hvor gamle er de?

Kender du dem?

Er det altid de samme som tager initiativ?

Er der nogen til at tage over?

Hvilken type ildsjæl er det? – igangsætteren eller individualist?

Befolkning

Hvorfor flyttede du/I til landsbyen?

Hvem bor her i landsbyen (familier, ældre, unge, kvinder, mænd etc.)?

Hvor arbejder indbyggerne her i landsbyen primært?

I løber af de sidste år er befolkning i landsbyen sæt X

- Vokset ()
- Faldet ()
- Stagneret ()

Hvad tror du er hovedårsager for dette, voks, fald eller stagnation i befolkningen?

Vedligeholdelse privat og offentlig

Hvordan synes du tilstanden af bygningerne er i landsbyen (både privat og offentlig)?

Hvordan er tilstanden af vejene i landsbyen og omkring?

Hvorfor er nogen af husene så ødelagte?

Er kvalitet af bebyggelsen i landsbyen blevet, sæt X

- Bedre ()
- Værre ()
- Det samme ()

Hvad er hovedårsagerne til at bebyggelsen er bedre, værre eller det samme?

Bliver der gjort noget ved de huse som står tomme?

Bliver de offentlige installationer vedligeholdt (busskure, lys, elbokse etc)?

Infrastruktur

Skal man have bil for at bo i landsbyen?

Hvordan er landsbyen at komme til og fra?

Er der mulighed for offentlig transport, nogen stoppesteder?

Service

Har I dagplejer i byen?

Hvor bliver jeres børn passet?

Hvor går de i skole?

Er der fritidsordning i nærheden?

Miljø

Mærker I noget til landbruget i byen? Lugt- og trafikgener.

Hvis I skulle ud i naturen, hvor tager I så hen?

Bruger I naturen/naturområderne i omegnen?

Mange tak for hjælpen!

Mvh Rasmus Olsen og Kathrine Toft, Aalborg Universitet, 10. semester

Bilag 2

Oplysningsinterview med Birgit kold formand for borgerforeningen i Bejstrup

Foreningen:

Borgerforeningen er den eneste i Bejstrup, og der er 88 medlemmer. Borgerne i byen bruger også meget foreningerne i Trekroner, hvor der er idrætsforeningen.

Alle kender hinanden i byen, meget familie. Birgits forældre bor i byen og hendes mands forældre og fætter bor os i byen etc. ikke ret mange tilflyttere, der er næste ingen huse til salg.

Arrangementer der bliver lavet er mest tilegnet familier, julefrokost, fastelavnsfest, grillkyllingfest, Sankt Hans fest. Det hele sker i forsamlingshuset, som borgerforening ejer.

Der er 5 i borgerforeningens bestyrelse, alle er yngre (40-50 år).

Borgerforeningen er godt fordelt mener hun; yngre i bestyrelsen og ældre til at lave mad til arrangementerne.

Forsamlingshuset er dyrt at have, da mange af penge går til renovation og vedligeholdelse. Huset har kun været lejer ud 17 gange sidste år.

Der er ca. 20 husstande med ældre – alle bor længe – ikke meget udskiftning

Mange arbejder i Aalborg, der er mange som er sygeplejersker.

Offentlig installation:

Ingen busskure, men bussen kommer til huset, NT kører ikke i weekender og ferier, gadebelysningen er ok,

Offentlig service:

Landsbyen har 2 dagplejemødre.

Alt sport er i Trekroner

Der er meget arbejde ved at bo på gård, svært at holde det hele og have fuldtidsarbejde. De prioriterer hjemmelivet.

Natur:

Kører gerne til havet eller fjorden..

Der er ingen indkøbsmuligheder i Bejstrup, der kan køres 5 km til Aggersund. Men man hjælper hinanden ved at handle ind for hinanden, når man alligevel skal af sted. Handler gerne for de ældre.

Byen har ca. 200 arbejdspladser.

Oplysnings-interview med Ulrike, formand for Attrup borgerforening

Attrup by har ca. 50 husstande, og ca. 35 husstande indenfor byskiltet.

Byen er rigtig hyggelig at bo i – mange som gerne vil flytte til, men ikke mulighed for det, da der ikke er nogen huse til salg. Nogle af hendes venner har prøvet i flere år.

Forening:

Der er kun en forening i byen og det er borgerforeningen. Næsten alle indenfor byskiltet er medlem. Sidst der var en arbejdsdag mødte der 20 voksne mennesker op plus nogle børn. Alle kender hinanden.

Sommerfest hvert år. Mange møder op og hygger rigtig meget, nyder at mødes. Der er pattegris og musik. Der plejer at kunne samles omkring 100 voksne og børn på legepladsen.

Byen har et godt sammenhold, det beskriver hun ved at fortælle at man i byen kigger efter hinandens ting, lufter hunden hvis man ikke lige kan nå hjem og man henter hinanden hvis man har brug for det.

Der er lige blevet bygget en stor grill på legepladsen, hvor man kan mødes mere uofficielt. Hvor man bare kommer over med sit kød og hygger og snakker.

I byen er der mange børnefamilier, mange tilflyttere, nogen som er født og opvokset, som er blevet i byen.

Børnene skal køres til deres aktiviteter, som mest er i Skovsgaard. Her hjælper man igen hinanden, nogle bringer andre henter dem så igen.

Ildsjæle:

6 stk. Men ansvaret ligger ved formanden, hvilket altid bliver taget for givet.

Udseende:

Låsby Svendsen har et hus/gård lige midt i byen, som er total ødelagt, farligt at befinde sig i. Formanden har skrevet breve til kommunen og byrådet for at få dem til at gøre noget. Ville gerne have at kommunen købte grunden, så skulle byen nok selv stå for at rive det ned.

Der lugter en del af gylle, men der er ikke noget landbrug i området.

Der er trafikeret om sommeren pga. Margueritruten

Man skal have bil for at bo i byen, kan dog ringe efter en telebus.

Folk i byen arbejde ikke i byen, mest i Løgstør, Aalborg, Brovst. Der er et vognmandsfirma i byen, de hjælper med at rydde sne om vinteren.

Natur:

Bakkelandskab/morænelandskab, hvis man køre fra byen mod Haverslev (mod Vest).

Spørgeskema

Navn: Mads Kaae Jørgensen

Landsby: Sdr. Saltum

Alder: 39

Foreninger:

Hvor mange foreninger har I i byen, hvis ja hvilke?

4 stk. Borgerforening, Ungdomsforening . Legepladsforening og en Forsamlingshusforening.

Hvor mange medlemmer er der i den enkelte forening?

Jeg vil umiddelbart tro, at Forsamlingshusforeningen har ca. 50 medlemmer. Det er lidt mere pinligt med de to - tre andre foreninger, de har nok på papiret ingen medlmmer. Der har været lidt knas med salg af medlemskort, ingen har tid, mange gode intentioner, men realiteten er altså, at de fleste nok mest har et "åndeligt" tilhørsforhold.

Hvordan er opbakningen omkring foreningerne?

Ganske god, de fleste arrangementer er, set i forhold til byens størrelse, helt godt besøgt.

Deles I om byrden, hvordan?

Det er bestyrelserne i foreningerne der trækker det store læs. Ganske få andre tager del i det praktiske arbejde.

Hvem er med i disse foreninger, hvilke typer?

Ikke ret mange fra selve byen, de fleste aktive bor på ejendomme rundt om byen. Enten er de landmænd med en medhjælpende hustru eller også er manden håndværker og konen pædagog eller lignende.

Sammenhold/samarbejde:

Hvordan er forholdet mellem de lokale (og evt. tilflytter)?

Det er godt. Men der er dog en vis "indkøringsperiode", som dog forløber problemfrit i de fleste tilfælde. Dog er der en del tilflyttere, som er på, lad os sige, et andet socialt niveau, og de typer accepteres nok i en noget mindre grad.

Hvordan er deltagelsen og arrangementet i det lokale foreningsliv?

Det er mest sammenkomster af mere eller mindre festlig karakter: Fællesspisning, Bonde TamTam, Dilettant, hestevognstur, m.m. Jeg synes deltagelsen er meget fin, igen taget betragtning hvor få vi er.

Kan man stole på de fleste andre mennesker?

Ja, det synes jeg bestemt.

Hvor mødes de lokale?

Privat og hvis det skal være stort så i Forsamlingshuset.

Kender du de andre indbygger i byen?

Ja, men kun dem der deltager i foreningsarbejdet og/eller kommer til arrangementerne.

Kommer der mange til jeres arrangementer i foreningerne?

Ja, igen set i forhold til hvor få indbyggere der bor her. I mange tilfælde kommer deltagere endda langvejs fra.

Mødes I udenfor foreningerne? **Ja, mange af os gør.**

Ildsjæl

Hvor mange ildsjæle er der?

Rundt regnet 10 stk.

Hvor gamle er de?

En helt ung på ca. 20, de fleste fra 30 til 55 år

Kender du dem?

Ja, allesammen.

Er det altid de samme som tager initiativ?

Ja, stort set.

Er der nogen til at tage over?

Ja, hvis det endelig skal være

Hvilken type ildsjæl er det? – igangsætteren eller individualist?

Det er nok mest de individuelle typer.

Befolkning

Hvorfor flyttede du/I til landsbyen?

Har opvokset her på egnen, og da ønsket om at flytte på landet fra Aalborg opstod, var tanken om ens hjemegn ikke fremmed.

Hvem bor her i landsbyen (familier, ældre, unge, kvinder, mænd etc.)?

Der er faktisk en del unge familier med mange børn. Der er næsten ingen enlige og heller ikke mange ældre.

Hvor arbejder indbyggerne her i landsbyen primært?

De fleste arbejder vel lokalt ved landbruget eller beslægtede erhverv (eks. maskinstation). Og så er vi vel en håndfuld, der pendler til Aalborg.

I løber af de sidste år er befolkning i landsbyen sæt X

- Vokset ()
- Faldet ()
- Stagneret (x)

Hvad tror du er hovedårsager for dette, voks, fald eller stagnation i befolkningen?

Jeg tror egentlig, at der kunne have været tale om et fald, hvis dels husene ikke er så billige som de er, men også at byen er kendt for et godt sammenhold og rigt foreningsliv.

Vedligeholdelse privat og offentlig

Hvordan synes du tilstanden af bygningerne er i landsbyen (både privat og offentlig)?

Der er bestemt plads til forbedringer. Mange huse er direkte forfaldne, heraf også offentlige bygninger. Det er en skam for ellers kunne det være en pæn og idyllisk by.

Hvordan er tilstanden af vejene i landsbyen og omkring?

Vejene er bestemt fine.

Hvorfor er nogen af husene så ødelagte?

Hovedårsagen er vel, at de er eller har været beboet af folk som ikke magter hverken økonomisk eller fysisk at vedligeholde et hus. Eller også er man begyndt på ambitiøse projekter som man ikke har magtet at fuldføre.

Er kvalitet af bebyggelsen i landsbyen blevet, sæt X

- Bedre ()
- Værre (x)
- Det samme ()

Hvad er hovedårsagerne til at bebyggelsen er bedre, værre eller det samme?

Husene er også blevet så billige, at de kan overtages af folk som ikke altid magter vedligeholdelsesarbejder.

Bliver der gjort noget ved de huse som står tomme?

Nej. Ikke ud over at Borgerforeningen har skrevet til kommunen og besværet sig over en dårlig vedligeholdt kommunal bygning.

Bliver de offentlige installationer vedligeholdet (busskure, lys, elbokse etc)?

Ja, til dels. Men eks. græsklipning er blevet sparet bort som følge af kommunalreformen.

Infrastruktur

Skal man have bil for at bo i landsbyen?

Ja, ubetinget.

Hvordan er landsbyen at komme til og fra?

Hvis vejret arter sig kan man cykle de 3 km til Nr. Saltum for at tage bussen, ellers må man tage sin bil.....

Er der mulighed for offentlig transport, nogen stoppesteder?

Ja, der kører en tele/skolebus og der er et enkelt stoppested. Men altså kun i skoleperioden.

Service

Har I dagplejer i byen? **Nej**

Hvor bliver jeres børn passet? **I Nr. Saltum (børnehave, SFO)**

Hvor går de i skole? **Nr. Saltum, enkelte i Pandrup.**

Er der fritidsordning i nærheden?

Nej det vel nok være en overdrivelse, men der er en legeplads.

Miljø

Mærker I noget til landbruget i byen? Lugt- og trafikgener.

Ja, landbruget er der, heldigvis. Det kan lugtes, men det er ikke generende på nogen måde. Traktorerne med markredskaber er aldrig nogen gene.

Hvis I skulle ud i naturen, hvor tager I så hen?

Måske til stranden, men ellers går vi bare en tur udenfor.

Bruger I naturen/naturområderne i omegnen?

Ja, men nok ikke noget bevidst. Vi har heste på græs så vi er tit ude. Jeg tror det er det samme med vore naboer. Egentlige stisystemer o.l. findes ikke her i omegnen.

Mange tak for hjælpen!

Mvh Rasmus Olsen og Kathrine Toft, Aalborg Universitet, 10. semester

Spørgeskema

Navn: Jane koller

Landsby: Sdr. saltum

Alder: 41

Foreninger:

Hvor mange foreninger har I i byen, hvis ja hvilke? **Jeg ved det ikke 3-4 stykker**

Hvor mange medlemmer er der i den enkelte forening?

Hvordan er opbakningen omkring foreningerne? **Stor ved aktiviteter**

Deles I om byrden, hvordan? **Det ser ud til at at det er de samme personer der gør dedet altid**

Hvem er med i disse foreninger, hvilke typer? **Alle**

Sammenhold/samarbejde:

Hvordan er forholdet mellem de lokale (og evt. tilflytter)? **Jeg tror det er godt**

Hvordan er deltagelsen og arrangementet i det lokale foreningsliv? **flot**

Kan man stole på de fleste andre mennesker? **De5t er vel som alt frivillig arbejder**

Hvor mødes de lokale? **I forsamlings hus**

Kender du de andre indbygger i byen? **Nogle**

Kommer der mange til jeres arrangementer i foreningerne? **Ja,**

Mødes I udenfor foreningerne? **Ja,**

Ildsjæl

Hvor mange ildsjæle er der? **15**

Hvor gamle er de? **20 - 70**

Kender du dem? **ja**

Er det altid de samme som tager initiativ? **For det meste**

Er der nogen til at tage over? **Ja, hvis der bliver arbejdet på det**

Hvilken type ildsjæl er det? – igangsætteren eller individualist? **igangsætteren**

Befolkning

Hvorfor flyttede du/I til landsbyen? **Fandt min mand**

Hvem bor her i landsbyen (familier, ældre, unge, kvinder, mænd etc.)? **familier og ældre**

Hvor arbejder indbyggerne her i landsbyen primært? **I nærheden**

I løber af de sidste år er befolkning i landsbyen sæt X

- Vokset ()
- Faldet (x)
- Stagneret ()

Hvad tror du er hovedårsager for dette, voks, fald eller stagnation i befolkningen? **Muligheder for børn og infrastruktur mangl. Offe. transport**

Vedligeholdelse privat og offentlig

Hvordan synes du tilstanden af bygningerne er i landsbyen (både privat og offentlig)? **Meget forskelligt fra det forsømte til det holdte**

Hvordan er tilstanden af vejene i landsbyen og omkring? **O.k**

Hvorfor er nogen af husene så ødelagte?

Er kvalitet af bebyggelsen i landsbyen blevet, sæt X

- Bedre ()
- Værre (x)
- Det samme ()

Hvad er hovedårsagerne til at bebyggelsen er bedre, værre eller det samme? **Fra flytning**

Bliver der gjort noget ved de huse som står tomme? **nej**

Bliver de offentlige installationer vedligeholdet (busskure, lys, elbokse etc)? **Tror jeg ikke**

Infrastruktur

Skal man have bil for at bo i landsbyen? **ja**

Hvordan er landsbyen at komme til og fra? **dårligt**

Er der mulighed for offentlig transport, nogen stoppesteder? **Ja, mener jeg ved telebus**

Service

Har I dagplejer i byen? **Ja,**

Hvor bliver jeres børn passet? **Pandrup**

Hvor går de i skole? **Har ingen skole børn endnu**

Er der fritidsordning i nærheden? **Ja, 6 km.**

Miljø

Mærker I noget til landbruget i byen? Lugt- og trafikgener. **Vi har selv selvbrug så jeg er inhabil til at svare på det, men selvfølgelig mærker man aktiviteten af landbruget på godt og ondt, men vi tilbyder jo både beskæftigelse og social hjælp aktivere i praktik til svage. Vi er jo med til at skabe liv**

Hvis I skulle ud i naturen, hvor tager I så hen? **Hune - svinkløv**

Bruger I naturen/naturområderne i omegnen? **For lidt.**

Mange tak for hjælpen!

Mvh Rasmus Olsen og Kathrine Toft, Aalborg Universitet, 10. semester

Bilag 4

Vedligeholdelsesniveau privat- Forfaldne bygninger

En vurdering af om et hus er forfaldent, bygger primært på den generelle stand af bygningen og af dets tag. Hvis der er hul på taget og murværket er ødelagt så kan huset karakteriseres som forfaldent. Vi har her vist tre eksempler på huse der efter vores vurdering er forfaldne. I vurderingen af om et hus er forfaldent, skal det også indgå hvordan huset passer ind i omgivelserne og hvordan det påvirker disse. I de tre eksempler der er vist her har husene en negativ indvirkning på de i forvejen meget slidte og roede omgivelser. Vi har også ladet ombygning eller tiltag til reparation, indgå i vurderingen. Således er huse der på grund af ombygning eller reparation, fremstår forfaldne, ikke vurderet til at være dette. Samlet set bør vurderingen medtage følgende punkter:

- Husets tilstand, er der hul på tag og fag?
- Husets indvirkning på og samspil med omgivelserne
- Er der tiltag til istandsættelse eller reparation?

Vedligeholdelsesniveau - Private boliger – Nyt

I forhold til karakteriseringen af vedligeholdelsesniveauet i landsbyen, har vi som den mest pointgivende kategori, valgt nye huse. Dette skal udelukkende ses ud fra den bygningsmæssige stand og det faktum at huset skal overholde de seneste bygningsmæssige forskrifter. Om huset så passer ind i den øvrige bebyggelse bliver ikke inkluderet i vurderingen. Vurderingen tager således udgangspunkt i en vurdering af husets alder. Hvis huset er nybygget får det den højeste karakter. Hvis det derimod er forholdsvis nybygget så bør det også vurderes om det bliver vedligeholdt. Denne kategori tager udgangspunkt i følgende punkt:

- Bygningens alder

Vedligeholdelsesniveau - Private boliger – Flot vedligeholdt

I kategorien flot vedligeholdt bygger vurderingen primært på den stand som bygningen er i. Derudover vurderes det hvordan bygningen spiller sammen med omgivelserne. De tre eksempler der er vist her illustrerer på hver deres måde hvad der er vurderet som værende flot vedligeholdt. På billedet øverst til venstre er det primært husets bygningsmæssige stand der har bevirket at det er vurderet som flot vedligeholdt. Huset på billedet øverst til højre er også i en flot bygningsmæssig stand og indgår desuden i et samspil med sine omgivelser. Huset på billedet til venstre er vurderet som flot vedligeholdt, idet det er blevet gennemrenoveret og fremstår næsten som nyt. Dog skal det nævnes at bygningens historiske fremtoning og respekten for den gode byggeskik ikke er en del af vurderingen. Denne vurdering bygger således på følgende punkter:

- Bygningens ydre fremtoning og vedligeholdelsesstand
- Bygningens samspil med de nærmeste omgivelser

Vedligeholdelsesniveau - Private boliger – Almindeligt vedligehold

I kategorien almindeligt vedligehold er det primært bygningens vedligeholdelse der danner grundlaget for vurderingen. Huse i denne kategori er typisk huse der bærer præg af at have været løbende vedligeholdet. Husene fremstår pæne og uden skader. Derudover har huse i denne kategori også en fremtoning der gør at de ikke har negativ indvirkning på landsbyens generelle udseende, eksempelvis med en for huset og omgivelserne forstyrrende og skæmmende farve. De tre eksempler på denne side er huse der er vurderet til at falde indenfor kategorien almindelig vedligehold. Vurderingen af huse i denne kategori bygger således på følgende punkter:

- Bygningens vedligeholdelsesmæssige stand
- Bygningens fremtoning

Vedligeholdelsesniveau - Private boliger – Dårligt vedligeholdt

Huse der er i denne kategori er primært huse der fremstår slidte og med tydelig manglende vedligeholdelse. Husene bærer præg af ikke at have været løbende malet og af at vinduer og døre ikke er blevet udskiftet i takt med at de er blevet udtjente. Derudover er huse i denne kategori, nogen der er ændret tidligere og hvor ændringen har været med til at forringe huset. Husene i denne kategori er huse der i forhold til de generelle krav til en bolig udgør den nedre standard for hvad der kan karakteriseres som egent til beboelse. Dog er det vigtigt at pointere at huse i kategorien dårligt vedligeholdt, ikke er af en så dårlig stand at de er uegnede til beboelse. Vurderingen laves ud fra følgende punkter:

- Huset bærer præg af ikke at være løbende vedligeholdt
- Huset fremstår som forringet i forhold til det oprindelige
- Huset er egnet til beboelse, men bør forbedres

Vedligeholdelsesniveau - Private boliger – Misvedligeholdt

Huse i kategorien misvedligeholdt er huse der som udgangspunkt fremstår som værende uegnede til beboelse. Det betyder at de er i en så dårlig stand at de inden for en overskuelig tid må forventes at forringes yderligere og fremstå direkte forfaldne. Husene er derudover af en sådan fremtoning at de fremstår som skæmmende i forhold til deres omgivelser og den øvrige landsby. Husene som er vist på denne side er huse der er vurderet til at være misvedligeholdt. De følgende punkter danner grundlaget for vurderingen som misvedligeholdt:

- Fremstår som uegnet til beboelse
- Skæmmer omgivelserne

Private fællesbygninger

I forhold til de private fællesbygninger bygger vurderingen ikke på en så etableret karakteristik som den private vedligeholdelse. Vurderingen af de private fællesbygninger bygger primært på en umiddelbar vurdering af bygningernes stand og funktion. Således er bygninger der fremstår vedligeholdte og moderniserede vurderes højere end bygninger der fremstår nedslidte og skæmmende. Derudover der det også vurderet om bygningerne har en funktion eller de er tiloversblevne levn fra tidligere tiders aktiviteter. Således er bygninger med en funktion vurderet højere end bygninger der i dag er uden funktion. De private fællesbygninger er således vurderet ud fra de to punkter:

- Deres generelle vedligeholdelsesmæssige stand
- Om de er i brug

Private ude arealer

I vurderingen af de private ude arealer er det som med de private fællesbygninger en mere generel vurdering der skal foretages. Der er her på siden tre eksempler for forskellige vedligeholdelsesmæssige niveauer af private ude arealer i en landsby. Vurderingen af dem går fra ude arealer der er pæne og velholdte, hvilke får flest point til ude arealer der roder og skæmmer, hvilke får færrest point. På billederne øverst er der to eksempler på ude arealer der på grund af at de roder og er skæmmende vil få lave karakterer. Billedet til venstre er derimod et eksempel på et ude areal der er velholdt og derfor vil få en høj karakter. Generelt vurderes ude arealerne på de to understående punkter:

- Deres generelle vedligeholdelsesmæssige stand
- Om de roder og er skæmmende

Offentlige installationer

I vurderingen af de offentlige installationer i landsbyerne er det primært deres vedligeholdelse der danner grundlaget for vurderingen. Installationer der flot og korrekt vedligeholdes får således en højere karakter end installationer der er nedslidte eller ligefrem faldefærdige. Derudover bør det tages med i vurderingen hvordan installationerne fremstår. Installationer der med deres fremtoning skæmmes de øvrige omgivelser er med til at trække den generelle bedømmelse ned. De tre billeder på denne side er tre eksempler på offentlige installationer. Billedet øverst til højre viser et buskur der er forholdsvis pænt vedligeholdt, derudover passer det også med sin fremtoning pænt ind i omgivelserne. De to øvrige billeder til venstre er eksempler på installationer der både er dårligt vedligeholdt og direkte skæmmende for landsbyen med deres fremtoning. Vurderingen skal således baseres på de to følgende punkter:

- Den generelle vedligeholdelse
- Deres fremtoning

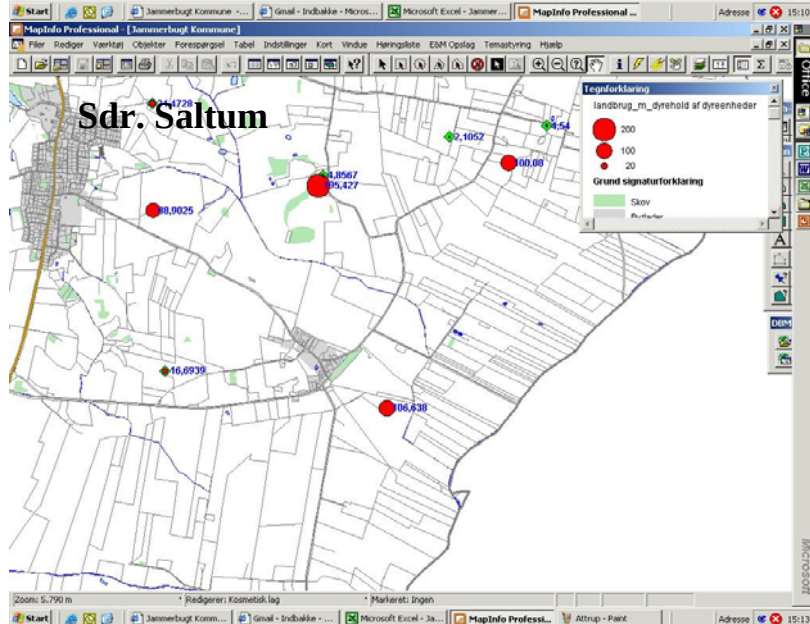
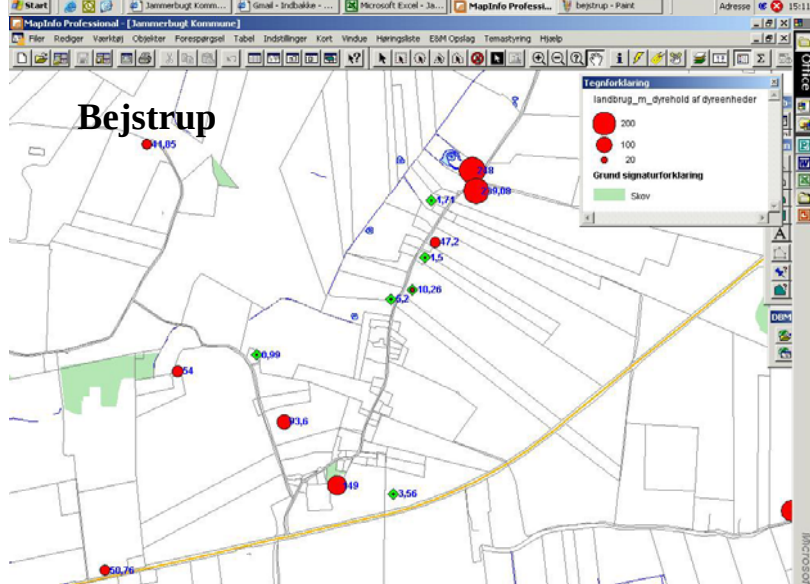
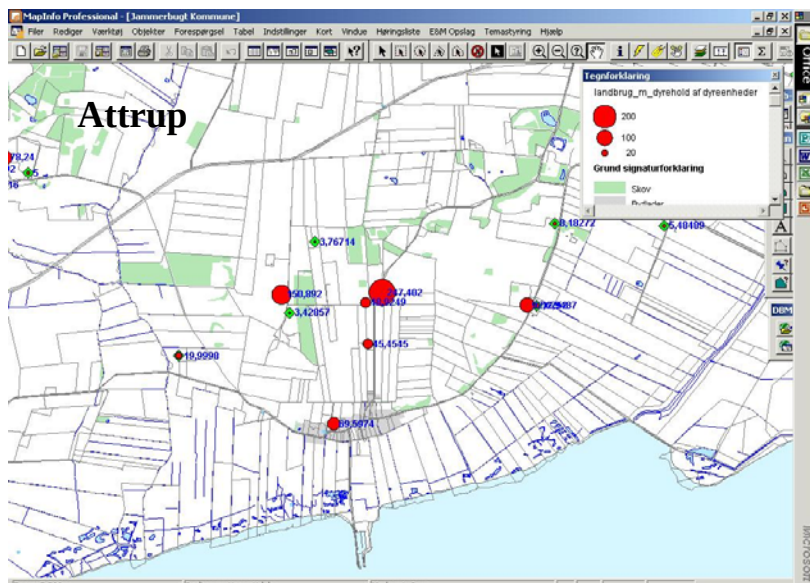
Landbrug

Dette bilag indeholder en analyse af landbrug i forhold til de tre respektive landsbyer der vurderes i forbindelse med kalibreringen af ALLF-modellen. Analysen er baseret på størrelsen af husdyrbrug i forhold til afstanden til de forskellige landsbyer. Datamaterialet er materiale der er tilgængeligt i Jammerbugt Kommunes administration og som dækker hele kommunen. Det vil derfor være muligt at lave denne analyse for alle de relevante landsbyer i forbindelse med en fuld kørsel af modellen. Analysen er foretaget ved først at importere et lag der indeholder alle landbrug i Jammerbugt Kommune. Derved er det muligt at se i hvilke landsbyer, der er placeret landbrug i selve byen og i hvilke landsbyer landbruget ligger længere uden for byen. Dernæst er der importeret et lag der indeholder antallet af dyreenheder på de respektive landbrug. Derved er det muligt at vurdere størrelsen af landbrugene. Afslutningsvist vurderes landsbyerne i forhold til afstanden til større landbrug, det vil her sige landbrug over 100 dyreenheder. Der skelnes i denne forbindelse ikke til om dyreenhederne er af en bestemt race, det vurderes udelukkende hvor stort antallet af dyreenheder er. Således er antallet af dyreenheder en generelt sammenlignelig størrelse, uanset dyrearten, jf. nedenstående:

Følgende regnes alle som 1 dyreenhed:

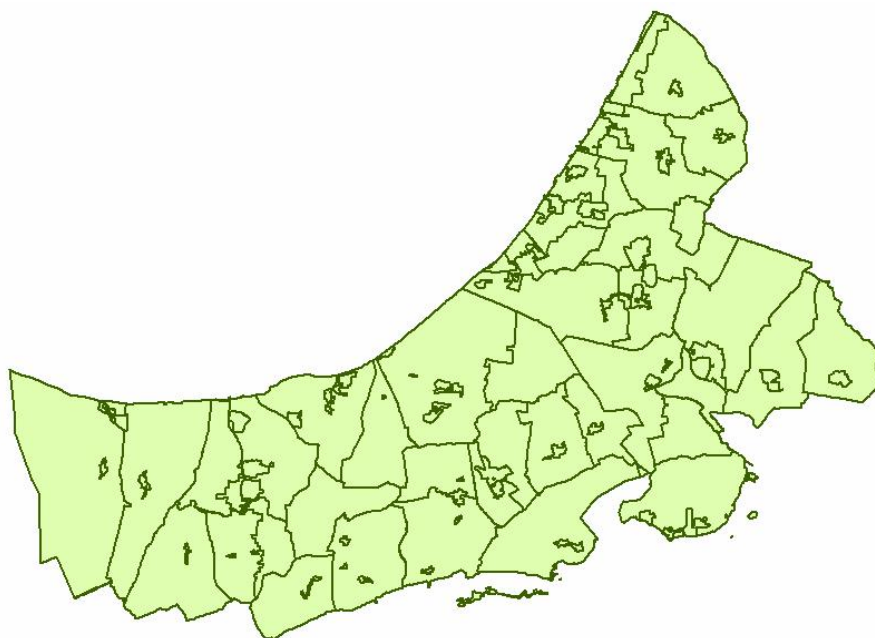
- 2,9 heste med en vægt på 500-700 kg.
 - 0,85 malkekøer tung race uden opdræt.
 - 35 slagtesvin fra 30-102 kg.
 - 167 høner til ægproduktion.
 - 8 voksne strudse
- [Sønderborg Kommune 2007]

Det er i analysen vurderet hvor tæt på landsbyen der ligger et større landbrug. De følgende screen dumps viser hvorledes analysen tager sig ud i programmet MapInfo.

Befolkningssammensætning

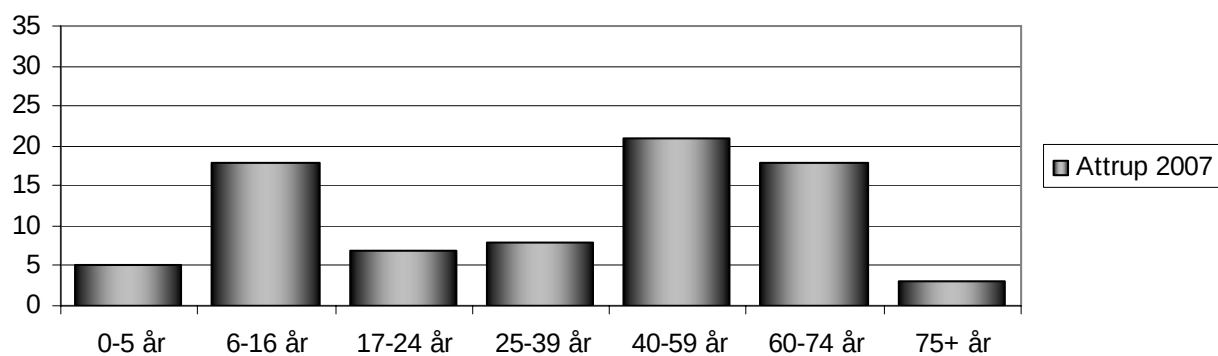
Dette bilag indeholder en analyse af befolkningssammensætningen i forhold til de tre respektive landsbyer der vurderes i forbindelse med kalibreringen af ALLF-modellen. Analysen er lavet på baggrund af data fra Jammerbugt Kommune. På baggrund af et datasæt der dækker både den reelle befolkningsudvikling fra 2002 – 2007 og prognosen for befolkningsudviklingen 2008 – 2019, er der dannet et aldersdiagram for de tre landsbyer. Det vil med det givne datasæt være muligt at generere et sådan aldersdiagram for alle landsbyer i kommunen, idet de basisområder der benyttes i befolkningsprognosen og datasættet er meget detaljerede. Som det ses af nedenstående figur så

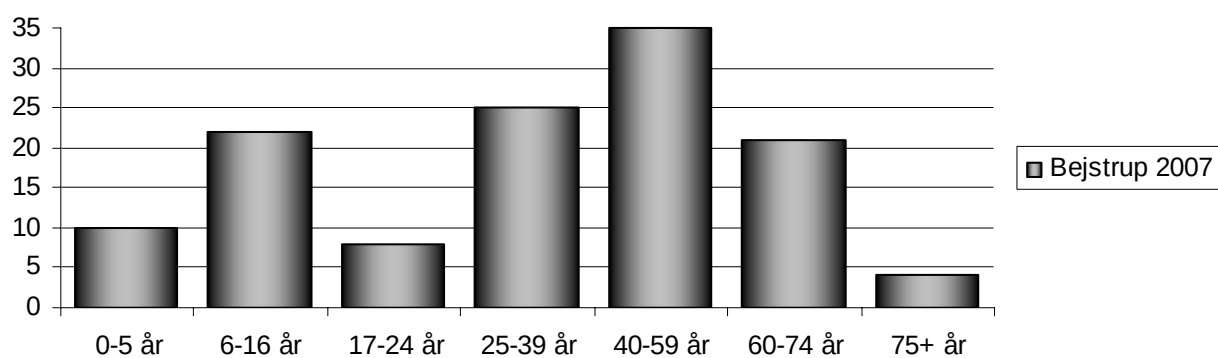
Figuren viser de 106 basisområder som befolkningsprognosen for Jammerbugt Kommune dækker [Jammerbugt Kommune B 2007]

De aldersdiagrammer der dannet ud fra datasættet kan ses på næste side. Alle tre aldersdiagrammer er inddelt i aldersgrupper. Aldersgrupperne gør det muligt at give et mere samlet indtryk af grupperingen af borgere i de forskellige aldre. I aldersdiagrammerne for de tre landsbyer fremgår der endvidere hvilket samlet indbyggertal landsbyerne har. [Jammerbugt Kommune B 2007]

Attrup 2007 80 indbyggere

Bejstrup 2007 125 indbyggere

Sdr. Saltum 2007 104 indbyggere

